

TRO INNSIKT UTSYN HÅP

ST. OLAV

KATOLSK KIRKEBLAD NR. 2 - 2019

10 sider
pilegrimsreiser
s. 66

– Skulle gjerne vært første prest på månen!

Pater Khiem s. 46

Min tro: Marta Terese Krakus s. 6

Landsbypresten i Bourgogne s. 14

Katolsk profil: G. K. Chesterton s. 40

En ufri kirke?

Nå før sommeren er det ventet at det vil bli lagt frem en ny, samlende lov for tros- og livssynssamfunn, med en ny finansieringsordning for de samme.

Arbeidet med loven har tatt sin tid, for å si det mildt, og lovforslaget vil utvilsomt skape en del debatter.

I vår kirke er det for eksempel enkelte stemmer som hevder at Kirken ikke burde motta støtte fra det offentlige i det hele tatt. Å få penger overført fra en sekulær stat gjør Kirken ufri, heter det, i verste fall kan overivrige og ideologisk forblindede politikere forsøke å legge føringer for pengene og stille krav om politisk overstyring på trosfrihetsfeltet (som kvinnekotering og utdanningskrav til religiøse ledere).

Utenfor Kirken er det røster som synes offentlig finansiering av religion er noe helt forkastelig. Hvorfor skal de betale skatt for å «subsidiere andres tro»? Folk må få tro på hva de vil, men de får betale for det selv.

I ET KLOKT INNLEGG i Nettavisen den 10. mai i år argumenterer den profilerte generalsekretæren i Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn, Ingrid Rosendorf Joys, godt mot dette siste synet.

Hun minner om at det i hovedsak er medlemmenes egne skattepenger som kanaliseres tilbake til samfunnene de tilhører. Og når godt over 80 prosent av befolkningen er medlem av et trossamfunn, blir det naturlig nok betydelige summer av det.

Historisk sett er dette også riktig. I hundrevis av år ble det krevd inn kirkeskatt i Norge. Med ny lov i 1969 ble dette snudd. Skatten ble en del av den pålagte skatten for alle, og tros- og livssynssamfunn måtte søke om støtte.

Dette er ikke ulikt innretningen på mange andre samfunnsområder.

Skatten din går både til motorveier, fotterapeuter og jazzfestivaler, og du må være med på spleiselaget selv om du ikke

«Så lenge våre politikere kjenner og setter grenser for politikk, er en form for offentlig finansieringsordning av det gode.»

har bil, ikke har liktorn og hater den «lette taktdels triumf» (filosofen Adornos foraktfulle navn på jazz).

SOM JOYS SKRIVER i sitt tilsvarende svar til Nettaviseredaktør Gunnar Stavrum: «Stavrum har naturligvis rett i at det er en privat sak hva folk tror på. Heldigvis. På samme måte som et engasjement innenfor kultur- eller idrettsfeltet er en privat sak. Tilskuddene til tros- og livssynssamfunn er kun en brøkdel av hva som overføres til idrett og kultur. Man kan naturligvis mene at det ikke er statens oppgave å samle inn penger på vegne av ikke-statlige organisasjoner gjennom skatteseddelen og dele ut midler igjen, men vi har nå engang tradisjon for denne typen løsninger i Norge og Norden. Ønsker man å bryte med denne modellen i tros- og livssynssektoren, bør man i det minste reflektere litt over hva man kan risikere å gå glipp av dersom man velger å gå inn for en, i norsk sammenheng, så utradisjonell finansieringsløsning for tros- og livssynssamfunn.»

Og bare så det er nevnt: «Ytringsfrihetsområdet» (presse, media, NRK mm) mottar rundt 8 milliarder kroner årlig i direkte og indirekte støtte. «Religionsfeltet» får under halvparten. Og dine skattepenger går til det første, selv om du aldri ser på tv.

AT DE TROENDE selv gjennom direktebidrag skulle fullfinansiere sin egen kirke – slik enkelte frikirker gjør – er selvsagt en besnærende tanke i et «frihetsperspektiv». Men konsekvensene er uanede. Det vil ikke gi forutsigbarhet og langsiktighet for store trossamfunn, og muligens vil det kreve at man må bygge opp et nytt byråkrati. Det vil også kreve en kraftig mentalitetsendring. Det er ikke gjort på en-to-tre å omstille seg fra den nordiske fellesskapstenkingen til den ideologi som råder andre steder i verden, og som forutsetter at den enkelte betaler direkte for det han eller hun nyter godt av. Og hvordan skulle man regne ut et slikt bidrag – slik at det blir rettferdig med tanke på inntektsforskjeller, benyttelse av Kirkens tjenester og så videre?

Så lenge våre politikere kjenner og setter grenser for politikk, er en form for offentlig finansieringsordning av det gode. Strukturerte kanaler, jevnlig dialog og formaliserte bånd til stat og kommune er positivt, fordi vi da alle på hvert vårt hold må forholde oss til, og respektere, hverandre gjensidig. I bunn og grunn kan det styrke og skjerpe Kirken – Kristi mystiske legeme – i sin rolle som moralsk kompass i vår tid. Der ligger vårt viktige oppdrag i et vestlig samfunn hvor kristendom, gudstro og verdigrunnlag stadig svekkes. •

Hans Rossinè

HANS ROSSINÈ
REDAKTØR

14

Portrett: Broder Dominique-Marie Mørstad, landsbypresten i Bourgogne

Innhold

- 5** Biskop Bernt har ordet
- 6** Min tro: **Marta Terese Krakus**
- 10** Norske kirkeskatter: **Alterskapet i Ringsaker kirke**
- 14** Portrett: **Broder Dominique-Marie Mørstad**, vår landsbyprest i Bourgogne
- 20** På sporet av et uvanlig menneske: **Elise Bisschop**
- 22** Bildereportasje: Rekviemmesse etter Sri Lanka-terroren
- 26** De kom og ble: **Chandra** fra Sri Lanka
- 31** Historie: Høytalene på Stiklestad
- 32** Sannhetsserum: Når rett blir galt
- 34** Kunst: Rosevindue i Notre-Dame de Paris
- 38** Signert: **Kim Larsen** om den manipulererte viljen
- 39** Aktuelt: Edle dråper
- 40** Katolsk profil: **G. K. Chesterton**
- 45** Guds ord: **p. Ole Martin Stamnestrø**
- 46** Min menighet: **Molde**
- 52** Aktuelt: Norge rundt
- 54** Aktuelt: Verden rundt
- 56** Caritas: Generøse bidrag til Sri Lanka
- 57** Aktuelt: NKLF foreskriver kjærlighet
- 58** Betragtninger ved **Georg Fr. Rieber-Mohn**: En ny abortdebatt?
- 61** Fem på kirkekaffe
- 62** Velkommen til olsokfeiring i Trondheim
- 64** Min søndagsmiddag: Stekt ris og hjemmelaget chilisaus på nigeriansk vis.
- 66** Stor guide til pilegrimsvandringer: **Santiago de Compostela, Nidaros, Den sorte madonna i Częstochowa og Kristina av Tunsberg samt St. Olav-kapellet i Covarrubias.**
- 76** Aktuelt: Mariaholm 50 og da Vinci 500
- 78** Klostertanker ved **Bror Haavar Simon OP**: Innagerande påskefest.
- 80** Refleksjoner: **p. Oddvar Moi** om Den apostoliske formaning *Christus vivit*
- 82** Aktuell bok: *En dag i Herrens forgårder* av Karl Gervin
- 84** Bokomtaler
- 86** Nytt om navn
- 90** Utgangsord: *Bombet kirke* av **Emil Boyson**.

Katolsk profil: G. K. Chesterton.
Side 40.

De kom og ble: Chandra fra Sri Lanka. Side 46.

Stor guide til pilegrimsvandringer.
Side 66.

ST. OLAV

St. Olav – katolsk kirkeblad hvori opptatt «Klippen» (Midt-Norge, 1950–78), «Stella Maris» (Nord-Norge, 1950–68) og «Broen» (Landsdekkende, 1979–2009).

Utgis av:

Norsk Katolsk Bisperåd
Nr. 2–2019, årgang 131
ISSN 0802-6726
Oslo katolske bispedømme
tlf.: 23 21 95 00
Trondheim Stift tlf.: 73 52 77 05
Tromsø Stift tlf.: 77 68 42 77

Adresse:

Akersveien 5, 0177 Oslo
kirkeblad@katolsk.no
www.katolsk.no/kirkebladet

Redaktører:

Nils Heyerdahl
Hans Rossiné (ansv.)

Redaksjon:

Kathrine Låver
Petter Stocke-Nicolaisen
Marta Tomczyk-Maryon

Design og layout: Erlend Lans Pedersen

Gaver til bladet:

Fra Norge:
Kontonr.: 3000. 15. 11110
(gir skattefradrag)

Fra utlandet:
Sparebanken Sør
Postboks 200
4662 Kristiansand
BIC/SWIFT: SPSONO22XXX
IBAN: NO43 3000 2275 321

Signerte artikler står for forfatterens regning.

Dersom intet annet er angitt, er bildene hentet fra katolsk.no

St. Olav kirkeblad redigeres etter prinsippene i Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten.

Medlem av Norsk Tidsskriftforening

Redaksjonen tar intet ansvar for ikke-bestilt stoff.

Redaksjonsslutt: 24.05.19

Deadline neste nummer: 30.08.19

Trykk: United press
Opplag: 4000

Forside: Kathrine Låver

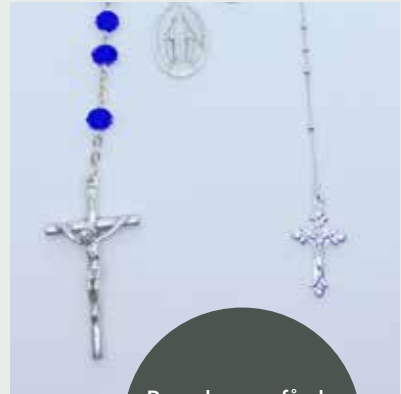
St. Olav katolske bokhandel

Et bredt utvalg av katolsk og økumenisk litteratur, klosterprodukter og religiøse gjenstander.

Vi selger medaljonger i gull, forgylt sølv, sølv og rimelige metaller.

Rosenkranser får du i ulike materialer og prisklasser (fra kr 30)

Madonnafigurer selges i ulike størrelser og materialer. De avbildede figurene er italienske trefigurer.

Vi har ikoner i ulike størrelser og prisklasser, både reproduksjoner og håndmalte. De avbildede ikonene er håndmalte og forestiller engelen Mikael og St Georg.

**St.
Olav**
BOKHANDEL

www.stolavbok.no

– Vi ber i håpet om at terrorens ofre nå feirer sitt nye liv for Guds åsyn

Kjære troende, for bare noen få uker siden var vi samlet til fredagsbønnen i Islamic Culture Centre i Oslo, i sorg over de tallrike ofrene for anslaget mot en moské i Christchurch, New Zealand. Vårt motto var #tryggibønn. Den foreløpige fasit viser at ingen kan føle seg trygg i et gudshus så lenge religiøst eller etnisk hat har makt over hjertene.

FØRSTE PÅSKEDAG morgen i år var katolikker i to kirker og baptister i en tredje på Sri Lanka samlet for å feire Herrens oppstandelse da bomber gikk av, og drepte og såret flere hundre personer. Samtidig ble uskyldige mennesker i fire hoteller vilkårlig angrepet; også der ble mange drept og skadet. De endelige tall kjenner vi ennå ikke.

Det er for å be for alle disse vi er samlet for å feire sjelemessen, fredag i påskeoktaven, i strid med alle liturgiske regler. Vi vet vi ikke har noen annen tilflukt enn den vi finner hos Gud.

SOM KRISTNE tror vi på livets seier over døden; vi tror på de dødes oppstandelse til det evige liv. Vi ber i håpet om at terrorens ofre nå feirer sitt nye liv for Guds åsyn. Vi ber i håpet om

at voldsmenn og fanatikere må omvende seg fra sin ondskap. Vi ber for Sri Lankas hardt prøvede folk at de – og vi og alle mennesker – må være trygge når vi ber. Dette bispedømmet vil støtte det norske Caritas' viktige fredsarbeide på Sri Lanka med bønn og økonomiske midler.

Våre tanker er hos våre brødre og søstre som er i sorg – særlig hos dere som har mistet en slektning, nabo eller venn i terroren påskedag.

BISKOP BERNT I. EIDSVIG

Biskopens åpningsord under rekviemessen
i Bredvet kirke 26. april

DET VIKTIGSTE HUN HAR: – For meg har det å fortsette å tro bare vært små valg hver eneste dag om å fortsette og fortsette. Jeg opplever ikke at jeg på noe tidspunkt har villet gå en annen vei. sier Marta.

– Tror jeg blir ført dit jeg skal

*Marta Terese Krakus (25) øver seg i ikke å ha kontroll.
– Når jeg prøver å ha kontroll, begynner jeg å stresse og lar
det ta alt for mye plass i livet mitt. Så jeg pleier å be om hjelp
til å slippe taket, sier den tidligere teaterstudenten som
for noen år siden bestemte seg for å skifte kurs.*

TEKST: KRISTINE BERG FOTO: KATOLSK.NO

Marta har alltid vært glad i teateret, og startet et utdanningsløp innen teaterfaget. Hun gikk dramalinje på videregående og folkehøgskole, og tok tre år med teatervitenskap i Bergen. Men så var det jo dette med å slippe kontrollen. Etter noen år med teater, følte hun det som om hun ble trukket i en annen vei, så hun slapp taket i det hun drev med og skiftet studieretning. I dag studerer hun teologi ved Menighetsfakultetet i Oslo.

– Jeg tror at å gi seg hen, er det beste man kan gjøre i alle situasjoner, sier Marta.

OPPVOKST I KIRKEN

Marta er fra Polen. Hun har vokst opp i Bielsko Biala sammen med foreldre og to yngre søsken. Hun beskriver oppveksten som at de vokste opp midt i Kirken.

– Man sier at barn har mindre kapasitet

til å forstå, men de forstår allikevel mer enn oss voksne. Vi stiller så mange spørsmål, vi tviler og ser etter logiske forklaringer. Mens barn er tryggere og mer tillitsfulle. For meg var det helt naturlig å delta i messen og i Kirkens liv, selv om jeg ikke forsto alt. Men da var det samtidig så mye enklere, og det var lett å ta imot. Så jeg tror vi undervurderer barn. Vi må invitere dem inn, la dem delta, la dem føle seg hjemme i Kirken. For oss tre søsken har Kirken vært et hjem.

TETT PÅ

I Polen gikk de til egne familiemesser i St. Andrzej Bobola, et prosjekt startet etter initiativ fra barnefamilier, drevet av prester. Både foreldre og barn fikk bidra aktivt i messen. Barna fikk sitte tett på alteret under nattverden så de kunne se og høre alt.

– Jeg tror nøkkelen er å gjøre det kirkelige

og det åndelige til en naturlig del av barnas hverdag.

TIL NORGE

For ti år siden flyttet familien til Norge, de knyttet seg til St. Josef menighet i Haugesund. Som tenårings ble Marta konfirmert i Bergen, hun beskriver det som et naturlig steg å ta.

– For meg har det å fortsette å tro bare vært små valg hver eneste dag om å fortsette og fortsette. Jeg opplever ikke at jeg på noe tidspunkt har villet gå en annen vei.

– Hva betyr troen for deg i dag, i hverdagen din?

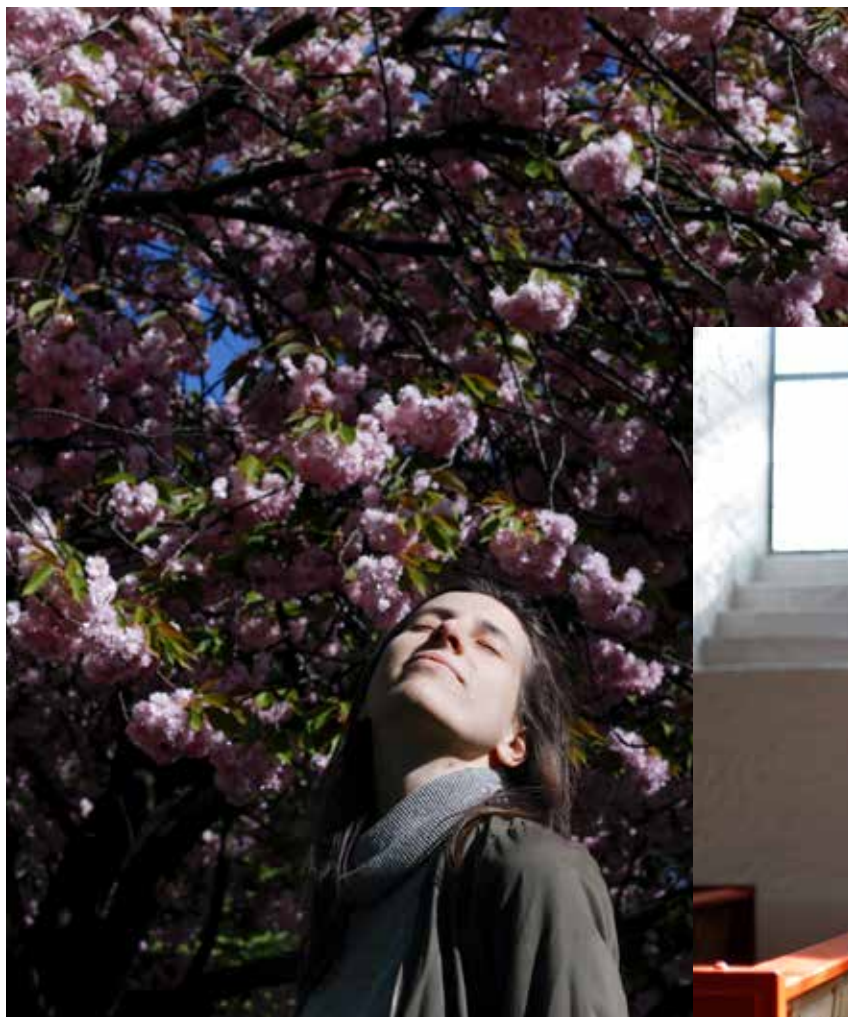
– Troen er det viktigste jeg har. Det er den jeg våkner til og sovner med. I det siste har jeg sovnet med rosenkransen.

Hun ler litt av seg selv.

– Jeg liker å be rosenkransen til jeg sovner, så føler jeg at jeg på en måte sovner i Marias hender.

Hun tenker seg om.

HER OG NÅ: – Jeg tror det er veldig lett, kanskje særlig for oss unge, å bli sittende og vente på et «kall». Men jeg tror kallet vårt allerede er i dag, hverdagen er vårt nåværende kall.

I MARIAS HENDER: – Jeg liker å be rosenkransen til jeg sovner, så føler jeg at jeg på en måte sovner i Marias hender, sier Marta Terese Krakus.

«For meg handler det å tro om å ha en personlig relasjon til Gud.»

– Så hva betyr troen for meg i hverdagen min? Jeg tror det handler mer om hverdag i troen. For det finnes vel ingen hverdag uten tro? Jeg prøver også å minne meg selv om å være en velsignelse for andre. Det er lett å bli egoistisk, å snakke om min tro og min hverdag. Jeg tror trosliv handler vel så mye om å være tilstede for andre.

FRA TEATER TIL MF

Og det er akkurat det det handlet om da Marta la drama-studiene til siden.

– Begrepet *karriere* har jeg egentlig aldri helt likt. Jeg tenker vel egentlig at å ha en karriere virker veldig slitsomt. Jeg vil ikke presses til å nå høyere og høyere. Jeg er mer opptatt av å finne ut av hvor det er jeg best kan tjene, sier Marta.

– Og jeg har nok alltid kjent på et ønske om å vite mer og kunne fordype meg i Kirkens lære.

I dag er hun midt i et bachelor-løp ved Menighetsfakultetet i Oslo. Første året er snart unnagjort, to år gjenstår.

TEOLOGI

– Det finnes ulike definisjoner på hva teologi er, og man anvender det forskjellig, men for meg er det læren om og kjærligheten til Gud og til Kirken med stor K. Teologi handler om å få mer kunnskap, og om man søker sannhet, skjønnhet og godhet, er det en kilde som fører til et dypere forhold til Gud.

– *Men kan vi forstå Gud med intellektet som om Han er en vitenskap?*

Marta ler: – Jeg er en veldig lite intellektuell person, jeg er et følelsesmenneske. Og derfor er nok min tro veldig personlig. For meg handler det å tro om å ha en personlig relasjon til Gud, mens andre kanskje har en mer intellektuell tilnærming. Jeg vil allikevel understreke at det selvfølgelig er viktig å ha med begge deler, både erfaring og det intellektuelle, men de to må henge sammen. Det er min relasjon til Gud som har gitt meg en tørst etter å studere teologi.

CHRISTUS VIVIT

Den 25. mars i år underskrev Pave Frans sin postsynodale apostoliske formaning «Christus vivit» (se omtale s 80). Den er formulert som et brev til Kirkens ungdommer,

STUDERER PÅ MF: – Jeg har noen tanker om at det kan være mulig å bruke både teologien og dramaerfaringen min for å undervise og formidle, sier Marta.

og kommer som et resultat av diskusjoner og tematikker fra ungdomssynoden 2018. Marta var selv involvert i forberedelsene til synoden, og ble invitert inn i et Facebook-forum som ble opprettet for at unge mennesker skulle kunne gi innspill til arbeidet med tematikker.

Marta skynder seg å legge til at hun kun har rukket å lese sammendraget av «Christus Vivit», og at hun ikke kan komme med noen «ekspert-uttalelser» om dokumentet.

– Men jeg har vært veldig heldig som har fått lov til å følge prosessen rundt dette, det har vært kjempespennende!

TRADISJON OG SAMTID

I et av kapitlene skriver pave Frans:

«La oss be Herren befri Kirken fra dem som ønsker å gjøre den gammel, å stenge henne inn i fortiden, å bremse henne, å få henne til å stå stille. La oss også be om at Kirken må slippe en annen fristelse: å tro at hun er ung om hun gir etter for alt det som verden byr henne på, å tro at hun kan bli fornyet ved å skjule sitt budskap og imitere andre.»

– Å ha røtter både i tradisjonen og historien, samtidig som den skal være en del av samtiden, er det i det hele tatt en mulig oppgave for Kirken å ha?

– Jeg tror det er viktig for Kirken og viktig for oss medlemmer, å huske at Kirken er en mor, hun er vår mor. Og som en mor må Kirken følge med på sine barn, på de unge. Samtidig skal den også holde dem fast, for den vet jo hva som er best for oss og det må vi ha tillit til.

DILEMMA

Marta mener det er et vanskelig dilemma paven peker på, og at det er viktig at Kirken tør stå i det.

– For Kirken skal jo veilede oss og støtte oss, derfor må Hun være ung og klar, så den kan være der med oss på veien, samtidig som den må være fast i sin morsrolle, sier hun.

– Vi skal ikke glemme at historien og tradisjonen faktisk er fundamentet vi står

på i dag, jeg ser på det som en god støtte i hverdagen.

– Men kan Kirkens ritualer, historie og tradisjon noen ganger stå i veien for at unge kan utfolde seg i troen?

– Jeg tror de to sidene ved troen trenger hverandre, at de utfyller hverandre. Kirkens lære kan være utfordrende for mange, det kan den være for meg også. Men jeg prøver å se på det som «Kirkens kjærlighet».

Hun peker på det å overgi seg som en viktig del av det å tro.

– Overgivelse er den fineste gaven vi kan få og ta imot.

KANSKJE ROMA

Til neste år står kanskje et utvekslingsår til Roma for tur. Marta har søkt om å få

gå et semester på det pavelige instituttet Angelicum for å fordype seg mer i teologifaget.

Det er kroppens teologi hun virkelig brenner for, ekteskapet og familielivet.

– Jeg har noen tanker om at det kan være mulig å bruke både teologien og dramaerfaringen min for å undervise og formidle. Men jeg har stor tillit til at jeg blir ført dit jeg skal. Jeg prøver å være åpen for alt!

Til slutt legger Marta til:

– Jeg tror det er veldig lett, kanskje særlig for oss unge, å bli sittende og vente på et «kall». Med de beste intensjoner venter man på et eller annet svar, og innbiller seg at når det kommer, så er løpet lagt fremover. Men jeg tror kallet vårt allerede er i dag, hverdagen er vårt nåværende kall. •

TIL UNDRING OG BEUNDRING:

Alterskapet I RINGSAKER KIRKE

Om vi stiger inn i den ærverdige middelalderkirken i Ringsaker – og det bør vi, om anledningen byr seg – blir vi straks var den lysende altertavlen innerst i det dype koret.

TEKST: **ULF HOLMENE**, FAGDIREKTØR RIKSANTIKVAREN

Den funkler i gull og kraftige farger. Nærmer vi oss, ser vi et mylder av figurer satt i nisjer. «Teatergale» vil umiddelbart sammenligne dette med det klassiske teaters «titteskap». Det er iscenesatte hendelser. Det er dramatikk i fremstillingene! Og vi vil straks oppdage: Dette er ingen luthersk altertavle med det pedagogiske formål å belyse skriften, men et alterskap fra senmiddelalderen, fylt med forestillinger fra Den katolske kirkes dogmer og tradisjoner plassert sentralt inn i det evangelisk-lutherske kirkerommet.

DET GUDDOMMELIGE

Alterskapet ble i sin tid satt inn i kirken som et skap for monstransen, og som ramme om messeofferet og nattverden. Det var slett ikke ment å være «lærebok». Skapets funksjon og fremstillinger var å bidra til å representere og gjøre nærværende det guddommelige. Nattverdsakramentene og alterskapet med fremstillingen av de hellige fortellingene og helgenfremstillingene var elementer som forsterket gjensidig opplevelsen av det guddommelige nærværet. Mystikeren Tauler (død 1362) uttrykker det slik: «For at vi ikke skal forglemme Kristi lidelse, men alltid minnes den i vårt hjerte, så egger og lokker den hellige kirke oss ikke alene med skriften og det hellige offer på alteret, men også de hellige bilder...».

Disse hellige bilder fikk stå igjen i kirken etter at Kong Christian III på dramatisk vis, og uten noe ønske hverken fra geistligheten

eller den menige mann, innførte den nye lutherske lære i Norge som statsreligion med Kongen som øverste myndighet. Vi vet at mange gjenstander forsvant fra kirkene og mye nytt ble innført i tiden etter at dette skjedde, men ikke alltid og ikke overalt. Det pirrer vår nysgjerrighet. I den første lutherske kirkeordinans fra 1537 ble jo særlig helgenbilder ansett som «stort Afguderi de skulle plat borttagis»

Alterskapet i Ringsaker kirke er et spennende tidsbilde og gir oss et blick inn i en annen tid, riktignok utydelig og ufullstendig, vi har jo i streng forstand ikke tilgang til fortiden. Men med hjelp av forstand og fantasi kan vårt møte med alterskapet bidra til innsikt og rike opplevelser. La oss se nærmere på det.

ALTERSKAPETS HISTORIE

Alterskapene ble vanlige på 1300- og 1400-tallet. De ble sentrale i Kirkens billedfremstillinger sammen med og i tillegg til antemensalene (alterbordsforside), krusifiksene og helgenbildene. Det var et snekret, utskåret, malt og forgyllt skap. Det besto av selve skapet, kalt korpus.

Korpus var plassert på et fotstykke, predellaen. På korpus var det hengslet fløydører av samme form og størrelse som korpus. Dørene var gjerne lukket til daglig, men ble selvsagt åpnet under messeofferet. På de store høytidene sto skapet med åpne dører. Korpus var delt opp i nisjer og fylt av skulpturer og relieffer. Innsiden av dørene kunne også ha nisjer

med skulpturer, likeledes predellaen, men disse kunne også ha malte fremstillinger. Forsiden av dørene var nesten utelukkende malt. Billedfremstillingen var særlig fra Jesu liv og lidelseshistorie, ofte var Maria sentral i disse. Hellige legender og helgenbilder var også et fast innslag.

IMPORTERT

Nord-Tyskland med Lübeck og Flandern med Antwerpen ble sentrale steder for utvikling og produksjon av alterskap. Etter svartedauden ble mye av grunnlaget

**NORSKE
KIRKESKATTER**er et samarbeid mellom
Riksantikvaren og
St. Olav kirkeblad

FOTO: ANDERS AMLO/LENE BUSKOVEN, RIKSANTIKVAREN

for hjemlig produksjon av kirkekunst borte. (Ny forskning har imidlertid vist at noen alterskap også er laget i Norge.) Senmiddelalderens kirkekunst er derfor for en stor del importert, særlig fra Nord-Tyskland. Her var hanseatene sentrale og mye av denne kunsten kom til Vestlandet og Nord-Norge. På slutten av 1400-tallet ble kontakten mellom Nederlandene og Norge styrket gjennom skipsfart og trelasthandel.

Alterskapet i Ringsaker må være et resultat av denne kontakten. Det er laget i

Antwerpen rundt 1530. Vi finner Antwerpens byvåpen «en hånd og en borg» flere steder på skapet. Skapet var laget på verksted. En innskrift tyder på at den sentrale «bilthuggeren» dvs. treskjærereren var en Robert Moreau, som skal ha kommet fra Paris, men som er registrert som medlem av malernes laug i Antwerpen i 1530-årene. Snekkeren eller snarere snekkerne vil nok alltid forbli ukjente. Vi vet heller ikke hvem som har malt skapet selv om malerens bumerke finnes malt på skapet. (Finnes på våpenskjoldet som holdes av

engelen på bildet som fremstiller Johannes døperens halshugging).

SKAPETS INNHOLD OG MENING

Alterskapets bildeprogram er typisk for denne typen skap, og historiene som fremstilles har en fast bruk av symboler, kjennetegn og attributter, og gjør dem lett gjenkjennelige for dem som kjenner tradisjonen. Fremstillingene er ikke satt inn i en korrekt historisk ramme, men foregår her og nå. Arkitektur, gjenstander og klær er fra samtiden og samtidens mennesker, >

LITE ENDRET: Ringsaker kirke ble bygget i to omganger i middelalderen. Først som en treskipet basilika antakelig midt på 1100-tallet, deretter tilbygget korsarmen på annen halvdel av 1200-tallet. Nåværende spir ble bygget på slutten av 1600-tallet. Bygningen er en av våre minst endrede middelalderkirker.

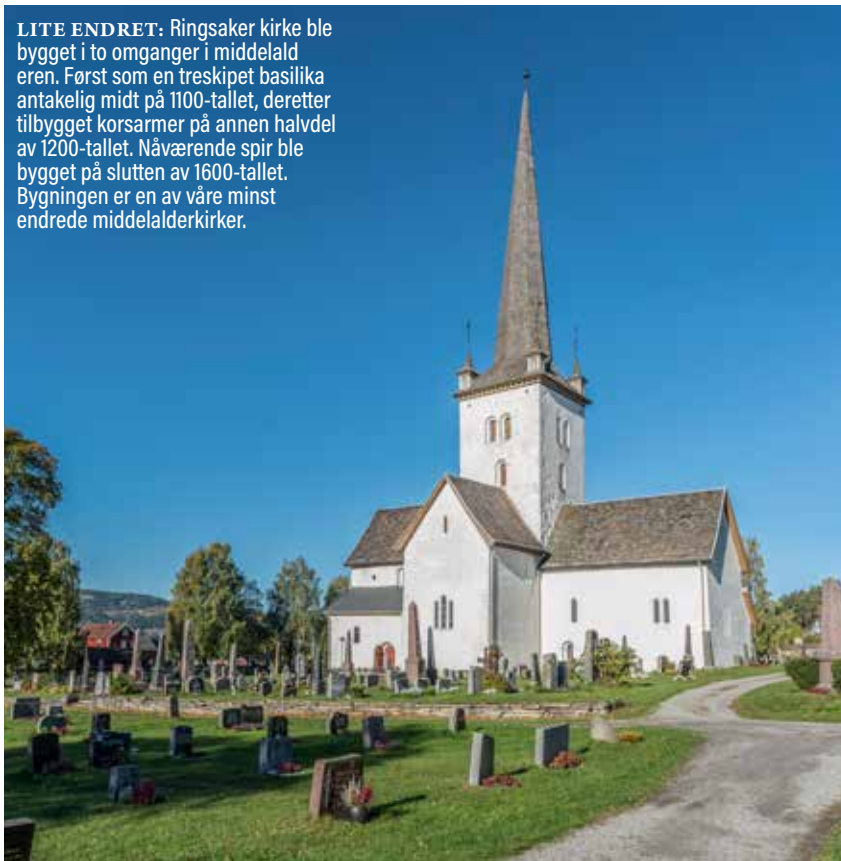

FOTO: LENE BUSKOVEN, RIKSANTIKVAREN

FAKTA

- Fem småkonger møttes på Ringsaker og ble enige om å kjempe mot Olav Haraldsson rundt 1030. Olav fór hardt frem for å kristne landet, og de som ikke ville innordne seg eller ta imot den nye troen, ble hardt straffet. Tradisjonen sier at kirken ble bygget på det stedet der Olav overmannet de fem småkongene.
- Kirken ble trolig bygget midt på 1100-tallet og ble viet til St. Olav. Pilegrimene hadde et viktig hvilested her.
- Kirken er bygget av kalksten som er tatt fra et brudd like i nærheten, og sannsynligvis oppført av dem som bygget Hamardomen.
- Den er bygget som en domkirke i miniatyr, en basilika med tverskip. I 1594 ble det bygd spir på det gamle romanske tårnet. Dagens spir er fra 1694.
- Kirkens største klenodium er alterskapet. Det regnes som et høydepunkt blant de kunstverkene fra senmiddelalder som er bevart i våre kirker.

KILDE: WWW.PILEGRIMSLLEDEN.NO

både lek og lærd, identifiserte seg straks med disse fortellingene. De ga mening.

Fortellingene var ikke historier fra en fjern fortid, men høyst nærværende og samtidige. Helgenbildene fremstilte ikke fjerne, utilgjengelige eller ubegripelige skikkelser, de var en sentral del av betrakterens liv og tro. De var del av et sjelelig fellesskap.

26 SKULPTURGRUPPER

Alterskapet består av 26 skulpturgrupper og 10 malerier. Som vanlig er korsfestelsen, soningsofferet sentralt plassert øverst midt på korpus. Under korsfestelsen er nådestolen eller Gud fader som mottar Kristus etter himmelfarten. Nederst i midten er skapet for monstransen lukket med et låst gitter. Her er motivet Kristi legeme på alteret. Fra de fem sår flyter blodet ned i en kalk, messeofferets mysterium og levende symbol. På hver side av korpus er det fremstillinger av hendelser der Jomfru Maria og Mariakultusen er i sentrum.

Det gjenspeiler den betydning Jomfru Maria fikk i Kirken i høy- og senmiddelalderen. Øverst til venstre er Jomfru Marias kroning som himmeldronning, til høyre Jesu stamtre, igjen med Maria med Jesusbarnet sentralt plassert i en stråleomkranset rose som springer ut av grener som vokser fra kroppene til Marias foreldre Joachim og Anna. Under disse er de to sentrale hendelsene fra Jesu fødsel, hyrdenes tilbedelse til venstre, kongenes tilbedelse til høyre.

På predellaen er dommedag fremstilt i relieff. På innsiden av fløydørene er tolv helgener plassert i nisjer, 6 mannlige til venstre, 6 kvinnelige til høyre. Mange av disse var «populære» helgener i Norge på denne tiden og to er da også norske. St. Olav er selvsagt der, men også St. Hallvard som var en viktig helgen særlig på Østlandet, jf. St. Hallvardkirken i Oslo. St. Sunniva som var så viktig på Vestlandet, er ikke med blant de kvinnelige helgenene.

«Om Ansten var en slik papist, vet vi altså ingenting om, men han kastet i alle fall ikke ut sitt alterskap fra kirken da han offisielt gikk over til den lutherske lære.»

Maleriene på fløydørene er fremstillinger av hellige legender, og på predellaen er kirkefedre, martyrer og helgener.

STIL OG UTTRYKK

I stil og uttrykk er skapet et godt og representativt tidsvitne. Maleriene fremtrer som de mest «moderne». De er i større grad enn utskjæringene preget av den nye italienske renessansestilen. Bilthuggeren Moreau, om det nå var ham, var meget mer konservativ. Her er sengotikken fremdeles i full blomst, dog med innslag av renessanse i enkelte arkitekturelementer og enkelte andre detaljer.

Antwerpen-stilens helfigurer, levende og frodig fremstilt, er tydelig inspirert av det liturgiske teater som hadde utviklet seg i kirkene i fra 1200-tallet. Her har sengotikken utviklet seg til det som av kunsthistorikere er blitt kalt den flamboyante stil typisk for Nederlandene og England. Et velutviklet masverk av plantestengler som bekroner nisjene er et typisk for denne stilen.

Det var ikke «kunstneren» eller håndverkeren som bestemte uttrykk og innhold i denne kirkekunsten. Det var bestilleren, dvs Kirken som bestemte dette. Hva som skulle fremstilles og hvordan det skulle gjøres

var fastlagt, og var en del av en kirkelig og sakral tradisjon og teologi.

ANSTEN JONSSON SKONK

Selv om Kirken var overordnet bestiller av Kirkens prydelser, var det gjerne enkelt personer som bekostet gjenstandene, enten sentrale geistlige eller rike borgere eller adelsmenn. To av bildene gir oss viktig informasjon om hvem som bestilte og bekostet dette alterskapet. På fremsiden av venstre fløyddør, på maleriet som fremstiller Døperen Johannes martyrium, kneler en bedende mann kledd i samtidens messeskjorte og korkåpe. Over ham er det rester etter en innskrift som avslører at dette er presten Ansten Jonsson Skonk.

At han opptrer nettopp på dette bilde, er ikke tilfeldig. Det indikerer at Døperen Johannes er hans skytshelgen. Dette blir bekreftet av det andre bildet hvor vi også finner ham. På bildet som forestiller Nådestolen kneler han fremfor Gud Fader med Kristi legeme. Bak ham står Døperen Johannes som nærmest skyver ham frem mot Gud Fader.

GAMMEL ADELSSLEKT

På tilsvarende bilde på motsatt fløyddør er for øvrig den adelige slekten Skonk- eller Skankes våpenskjold. Denne presten tilhører altså en gammel norsk adelsslekt. Han var født i Oslo og var bror av biskop Eilev Jonsson og den rike Amund Jonsson til Evje i Rygge. I 1513 er han innskrevet som studerende i Rostock. Fødselsår er ukjent, men han skal ha vært sogneprest i Ringsaker fra 1514 til han dør 1547.

Han var kannik og medlem av domkappitlet i Hamar og gjorde tjeneste foran Hellig Legemsalteret der. Han møtte for hamarbiskopen Mogens Laurensen på Riksrådsmøtet i Bud høsten 1533. Erkebiskop Olav Engelbrektsson hadde sammenkalt dette møtet for å drøfte det forestående kongevalget, men den lutherske læres fremgang sto på også agendaen.

Dette er omtrent det kildene kan avsløre om Ansten Jonsson Skonk. Hva han selv tenkte eller mente, vet vi intet om. Han har ikke etterlatt seg noen spor om hvem han var som menneske og prest. Her kan vi bare spekulere, og fristelsen til det er stor: Hvem var denne mannen som bestilte et av de aller mest dyrebare klenodier fra den katolske senmiddelalder i Norge? Han var jo den siste katolske sogneprest i Ringsaker,

FOTO: TORE HOLTEN, RIKSANTIKVAREN

men også den første lutherske! Han må ha hatt en sentral stilling i Kirken før 1537 etter som han både var kannik og utsending til Riksrådet i Bud. Bestillingen av alterskapet viser at han var en bemidlet mann med gode kontakter utenlands. Om han i sitt hjerte forble trofast mot sin gamle tro, vet vi ikke, og om han i det stille praktiserte den har vi ingen indikasjoner på.

Det er i alle fall sikkert at det tok generasjoner før den katolske kirkes tro, lære og innflytelse var over i Norge. Det finnes eksempler på prester som offisielt var lutherske, men som ble avslørt som «papister». Så sent som i august 1613 – under Herredagene i Skien – ble fem ledende prester og intellektuelle, alle tilhørende noen av landets beste familier, tiltalt av Norges høyeste rettsinstans for å være hemmelige katolikker.

BESKYTTENDE HÅND

Om Ansten var en slik «papist», vet vi altså

ingenting om, men han kastet i alle fall ikke ut sitt alterskap fra kirken da han offisielt gikk over til den lutherske lære, men holdt sin beskyttende hånd over det. Den enkle forklaring har vært at han ikke hadde hjerte til å kaste ut sin kjære gave. Harry Fett skriver et sted at man hadde jo ikke noe annet å sette isteden som en forklaring på hvorfor en del av den katolske kirkekunsten ikke ble kastet ut av kirkene. Hva Ansten tenkte og trodde da han som Ringsaker kirkes første lutherske sogneprest sto foran sitt gamle alterskap og så seg selv og sin skytshelgen foran Gud Faders trone, se det vet ingen levende på jorden i dag. I 1594 er åpenbart faren over. Da skriver biskop Jens Nilsen i sin visitasberetning: «der er och en saare skion Taffle til Alterit saa at der icke findis en skønnere udi Norge». Alterskapet er blitt konvertert til altertavle.

Ringsakers herlige alterskap gir sannelig god grunn til både undring og beundring. •

Vår landsbyprest i Bourgogne

For 30 år siden dro en norsk soldat på julepermisjon fra Bardufoss til Bagnoregio i Italia. Det skulle endre hans liv. I dag er han kapellan i en fransk landsby, og ivrig engasjert i en saligkårsingsprosess

TEKST OG BILDER: NILS HEYERDAHL

Det var Henrik Wergeland som først brukte uttrykket «et bortblåst laurbærblad». Han siktet til den norske geologen, filosofen og dikteren Henrik Steffens som forlot Norge i ung alder og virket hele sitt liv i utlandet.

Uttrykket dukker opp i minnet der jeg sitter i et fly, på vei til Paris en kjølig aprildag. Jeg har en avtale med Halvard Mørstad. Han vokste opp på Ski utenfor Oslo, sang i Sølvguttene, ministrerte i St. Hallvard, tok examen artium på Kristelig Gymnasium og utførte militærtjeneste på Trandum og Bardufoss. Alt sammen lyder temmelig normalt. Mer uvanlig er det at nordmannen nå heter Dominique-Marie og i 15 år har virket som katolsk prest i en fransk landsby. Den er så liten at den ikke er registrert på de vanlige Frankrike-kart. For å finne stedet, måtte jeg skaffe et lokalt kart over denne delen av Bourgogne.

ET FRANKRIKE I MINIATYR

Fra Paris går veien videre med bil sørøstover til Auxerre, administrasjonssentret for

Yonne, som både er navnet på fylket og på elven som flyter stille gjennom denne byen. Den ble anlagt i senantikken og er full av historiske minner som går helt tilbake til 400-tallet.

Deretter bærer det videre sørøver gjennom et rolig, bølgende jordbrukslandskap som på denne tiden viser seg i lyse og vårlige pastellfarger. Veien blir smalere, trafikken minsker, og farten settes uvilkårlig ned. Det hektiske urbane viker for landlig ro. Veien går gjennom to små landsbyer der det ikke er et menneske å se. Så kommer et kirketårn til syne i det fjerne, og signaliserer at målet er nært: Mailly-le-Château.

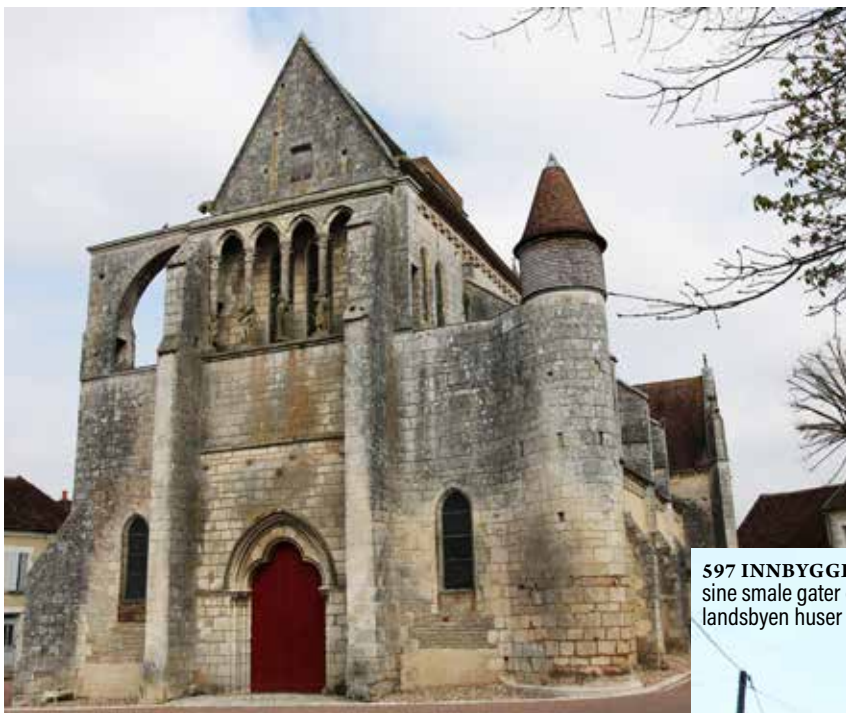
Forsiktig kjører jeg inn i de smale gatene, der lave murhus i alle varianter av grått støtter seg mot hverandre. Innimellom er det også oppussede hus med friske farger og noen frittstående villaer med hage rundt. Disse bygningene har sett slekt følge slekters gang gjennom skiftende tider. Byens navn tyder på at det også må ligge et slott her. Dette er visst et Frankrike i miniatyr, med sine nedarvede og ikke alltid harmoniske

mønstre – sosialt, økonomisk, politisk og religiøst. Sentrum er bytorget, der kirken og rådhuset deler plassen seg i mellom og synliggjør de viktigste kreftene i fransk historie: religion og politikk, symbolisert i korset og trikoloeren. Omtrent slik har jeg forestilt meg landsbyen Ambricourt, åstedet for Georges Bernanos roman «En landsbyprests dagbok».

- DRØMMER PÅ FRANSK

Her er ingen butikk for tiden, men det bor en baker her som sørger for ferskt brød hver dag. Og så er det en «Tabac» her, en liten tobakksjappe med bar. Prestegården ligger noen kvartaler unna. Det er en ominnredet skolebygning fra 1800-tallet, der det nå bor tre prester, to franske og en norsk. Den norske ønsker vennlig velkommen, iført sin sorte soutane, og viser vei inn til en romslig peisestue, der samtalen skal finne sted.

Broder Dominique-Marie Mørstad vil ha det til at de mange årene i utlandet har svekket hans norsk. Det er en overdrivelse. Han fører et raskt og presist østnorsk, men >

KIRKEN: Kirken St. Adrien, bygget på 1200-tallet, ligger på bytorget i Mailly-le-Château. Her har pater Dominique virket som kapellan siden 1994.

PRESTEGÅRDEN: En ominnredet skolebygning fra 1800-tallet huser i dag tre prester, to franske og en norsk.

597 INNBYGGERE: Mailly-le-Château med sine smale gater og lave murshus. Den lille landsbyen huser 597 personer.

«Pater Johannes Duin ble et forbilde som vekket et slumrende kall i meg allerede som barn. Slik hadde også jeg lyst til å være!»

både tonefall og enkelte ordvalg gir talen et svakt islett av fransk, innimellom også litt italiensk.

– Det er jo litt merkelig. Da jeg kom til Italia for rundt 30 år siden, kunne jeg ikke et ord italiensk. Det rettet seg etterhvert. Og da jeg kom til Frankrike for 15 år siden, kunne jeg ikke fransk. Men nå tenker og drømmer jeg på det språket!

– *Mitt hovedspørsmål er enkelt: Hvordan gikk det til at du endte i Mailly-le-Château?*

– Det er en lang og litt innviklet historie, men jeg skal forsøke å gi deg en kortversjon. Min far, som var luthersk teolog, ble katolikk da jeg var tre år, og min tyskfødte mor fulgte etter, tre år senere. Viktig i deres konversjonshistorie var møtet med pater Johannes Duin, som den gang var sogneprest i Halden. Han var nederlander og en lærd kirkehistoriker med doktorgrad i teologi. Kontakten med denne varme og intelligente presten fikk stor betydning

for meg. Han ble et forbilde som vekket et slumrende kall i meg allerede som barn. Slik hadde også jeg lyst til å være!

– *Du ville bli prest?*

– Det ble tidlig en aktuell mulighet, men jeg var lenge i tvende sinn. Jeg var nemlig også interessert i matematikk og realfag, og kunne tenke meg å bli ingeniør. Som barn ministrerte jeg i St Hallvard i Oslo og fikk der god kontakt med de nederlandske fransiskanerpatrene Castricum, Arno og Hölscher. Jeg sang i Sølvguttene under den legendariske Torstein Grythe og fikk være med på spennende turneer til Russland og Estland, og jeg hadde en fin tid på Kristelig Gymnasium i Oslo. Mine foreldre var også venner av den ungarske jesuitten, pater Gustav Teres. Hans sans for humor og hans store kunnskaper i matematikk og astronomi fanget meg. Han var tilknyttet Astronomisk institutt ved Universitetet i Oslo og tjenestegjorde hvert år flere

måneder ved Vatikanets observatorium i Castelgandolfo. Også han ble et forbilde.

MØTET MED DEN LATINSKE VERDEN

– *Det har ikke manglet på impulser, både fra troens og vitenskapens verden?*

– Jeg har vært heldig. Fått med meg mye i bagasjen. Men jeg visste jo ikke helt hvor dette skulle bære hen. Etter examen artium fikk jeg anledning til å tenke meg om da jeg skulle avtjene min verneplikt. Jeg søkte og kom inn på et befalskurs på Trandum og tjenestegjorde så i kavaleriet.

– *Der holder de seg vel ikke lenger med hester?*

– Nei, vi brukte panservogner. Min oppgave ble å lede mannskapet som var til fots: de første som tar seg inn på det fiendtlige området idet kampen skal starte.

– *Det må ha vært en spesiell erfaring for en som gikk med tanker om å bli prest?*

– Dette var i slutfasen av den kalde

KORTREIST MAT: På kjøkkenet gjør pater Dominique i stand til et velsmakende måltid for den lille kommuniteten som i dag er forøket med en gjest langveisfra. Mat og drikke er derimot kortreiste.

krigen, og jeg hadde ikke den gang betenkeligheter med å læres opp i å forsvare mitt land, om det skulle bli nødvendig. Men så hente det noe. Jeg skulle ha julepermisjon, og min søster Kristina foreslo at vi skulle reise sammen til Italia. Gjennom en venninne hadde hun fått kontakt med et spesielt miljø, et religiøst broderskap som holdt til i den bitte lille, pittoreske byen Bagnoregio, på toppen av et tidligere vulkansk fjell. Vi dro dit, og der møtte jeg for første gang *Fraternità della Santissima Vergine Maria*, «Den Allerhelligste Jomfru Marias Broderskap», en kommunitet av brødre og søstre, grunnlagt på 1960-tallet av den greskfødte konvertitten, pater Theodossios Sgourdalis.

Dette var mitt første møte med den latinske verden. Jeg forsto ikke et ord, men med litt engelsk, litt tysk og mye tegnspråk kunne vi kommunisere på et slags vis. Interessert i naturfag som jeg var, ble jeg fanget av grunnleggerens tanker om Guds tilstedeværelse i naturen og om hvordan naturen «snakker» til den sjelen som vet å lytte. Jeg ble fascinert av dette lille fellesskapet, men hadde ingen tanker om å slutte meg til det. Jeg måtte tilbake til Bardufoss.

Der fordypet jeg meg i Therese av Lisieux' selvbiografi *En sjels historie*. Den lyste opp min sjel i Nord-Norges mørke vinter! Therese skjøv meg videre i retning av prestekallet. Men hva slags prest? Kirken er jo full av teologiske utdanningsveier, seminarer, ordener og kongregasjoner.

Jeg avsluttet militærtjenesten og dro på en slags pilgrimsreise per interrail. Viktige mål var Lourdes i Frankrike og Fatima i Portugal. Jeg besøkte begge steder, men

endte så på ny i Bagnoregio, denne gang med en vrikket, opphovnet fot. Der ble jeg pleiet i åtte dager og lærte broderskapet bedre å kjenne.

En hovedtanke hos grunnleggeren er at alt er en nåde for den som vet å se den. For meg kastet dette et oppklarende lys over hva den katolske tro er i sin lange tradisjon og store enkelhet. Alt dreier seg til syvende og sist om Guds nåde og menneskets åpenhet for den. Resten av menneskehetens historie er kulisser. Den sanne gleden finner mennesket i Guds uendelige Kjærlighet. Synden tvinger likevel enhver fra dag til dag til å ta opp den åndelige kampen for å kunne høre bedre den Hellige Ånds stemme.

HAR ALLTID VÆRT UTÅLMODIG

– Du var svært ung, 19 år gammel. Ikke alle er sikre på hva de vil i livet i den alderen, men det virker som du allerede da var klar til å

følge en bestemt vei?

– Jeg har alltid vært utålmodig, og vil videre. Det tok ikke lang tid før jeg bestemte meg definitivt. Jeg søkte om opptagelse, og 25. mars 1992 ble jeg innlemmet i broderskapet. Da var jeg fylt 20 år og klar for videre utdannelse. I novisetiden studerte jeg språk, arbeidet i hagen og lærte meg å spille fløyte. Hos oss må nemlig alle brødrene lære seg et instrument. Jeg var i Bagnoregio i fem år. Det å leve i et katolsk land hvor tro ikke er et strids-spørsmål, men en enkel og normal glede, var en stor lettelse for meg.

Deretter studerte jeg i ett år filosofi og teologi hos dominikanerne ved universitetet i Bologna. I 1999 ble jeg så presteviet i Genova av kardinal Luigi Tettamanzi. Mine overordnede ville at jeg skulle fortsette studiene og ta lisensiat-graden, så de neste fire årene studerte jeg kirkefedrene, denne gang ved det patristiske instituttet Augustinianum, rett ved Petersplassen i Roma.

**NORGES
UNGE
KATOLIKKER**

Hovedstyret i Norges Unge Katolikker innkaller med dette til
LANDSMØTET PÅ MARIAHOLM FRA 6. - 8. SEPTEMBER 2019

Landsmøtet er NUKs høyeste organ og arrangeres årlig. Viktige saker på Landsmøtet er bl.a. valg av NUKs leder og hovedstyre, gjennomgang av regnskapet for 2018 og budsjettet for 2020, og NUKs arbeidsprogram for perioden 2019/2020. Frist for påmelding er **30. august**.

**NUKS AKTIVITETER
2019**

BARNELEIR OSLO/ØST (23.-28.JUNI)

for barn fra Østlandet, alder: 8-11 år,
sted: Mariaholm, Spydeberg

BARNELEIR SØR (23.-28.JUNI)

for barn fra Sørlandet, alder 8-11 år,
sted: Stella Maris, Mandal

VESTLANDSLEIR (24.JUNI-1.JULI)

for barn fra Vestlandet, alder: 8-14 år,
sted: Fredtun, Karmøy

JUNIORLEIR (28.JUNI-5.JULI)

for ungdom fra hele Norge, alder: 12-14 år,
sted: Mariaholm, Spydeberg

UNGDOMSLEIR (5.-12.JULI)

for ungdom fra hele Norge, alder: 15-18 år,
sted: Mariaholm, Spydeberg

FREMSPRANG ST.MIKAEL (22.-30.JULI)

pilegrimstur for gutter, alder: 13-17 år,
sted: Dovrefjell, Dovre

PILEGRIMSTUR (22.-29.JULI)

for alle unge voksne, alder: 18-35 år,
sted: Dovrefjell, Dovre

ADVENTSAKSJONSHELG (1.-3.NOVEMBER)

for ungdom fra hele Norge, alder: 15-18 år,
sted: Mariaholm, Spydeberg

LEDERTRENING HØST (4.-6.OKTOBER)

for ungdom fra hele Norge, alder: 15-18 år,
sted: Mariaholm, Spydeberg

BARNELEIR MIDT OG DISTRIKTSLEIR NORD

se nuk.no for mer informasjon

YONNEDALEN: Fra hagen i prestgården har pater Dominique-Marie utsyn over Yonnedalen. Dypt nede i den canyon-liknende dalen ligger nabolandsbyen Mailly-la-Ville. De tre prestene betjener en rekke sogn i et stort område.

«Jeg tror at vi langsomt har opparbeidet tillit og blitt en del av lokalsamfunnet som alle regner med.»

Og nå nærmer vi oss endelig svaret på ditt første spørsmål. Det var da jeg ble ferdig med disse studiene at ordenens leder ba meg om å flytte til Frankrike. Biskopen av Sens-Auxerre var i prestenød og hadde henvendt seg til en rekke ordener og kongregasjoner for å få bemannet ledige stillinger. Det endte med at broderskapet påtok seg ansvaret for sognet Mailly-le-Château i 1993. Helt fra starten av kom vi studenter hver sommer for å hjelpe til der, men jeg trodde ikke jeg noen gang ville komme til å bo fast i Frankrike, for jeg var den som kunne minst fransk! Men Gud hadde andre planer. Jeg kom med min bagasje hit i august 2004 og har siden levd her som kapellan.

– Broderskapets lokale avdeling her består

av tre personer: pater Joseph, pater Michel og du. Er ikke det en vel stor bemanning for en landsby som ved siste folketelling besto av 597 personer?

– Det kan jo virke sånn. Men vi har altså ansvaret for å betjene en rekke andre sogn rundt omkring i distriktet. Det er nok å ta seg av: messer, sjelesorg, dåp, konfirmasjon, brylluper og begravelser. Du så kanskje at det står tre biler parkert utenfor. Vi må ha hver vår for å kunne ivareta oppgaver på en rekke forskjellige steder, ofte på samme tid. Det er mye å gjøre, men fra jeg ble ordensbror har jeg merkelig nok alltid hatt følelsen av å være på ferie, dette til tross for at jeg fort drukner i gjøremål. Når vi forsøker å gjøre alt for Gud og i Gud, så hviler hjerte i Sannhetens fred. Her har jeg

et meningsfylt virke. Da vi kom hit, ble vi ikke akkurat tatt i mot av folkemengder og orkester og velkomstkommité. Her var – og er – adskillig kirkeskepsis. På dette punkt er Frankrike et splittet folk. Men jeg tror at vi langsomt har opparbeidet tillit og blitt en del av lokalsamfunnet som alle regner med.

– Og her vil du bli?

– Jeg hadde nok for lengst vendt tilbake til Italia, hadde det ikke vært for Elise!

– Hvem?

– Elise Bischopp.

Der må vi avbryte, for det nærmer seg tid for lunch – den franske *déjeuner*. Så den som vil vite hvem Elise er, og hvorfor den norske kapellanen i Bourgogne er så opptatt av henne, henvises til artikkelen på neste side.

Vi avrunder samtalen og pater Dominique-Marie ifører seg forkle. På kjøkkenet gjør han i stand til et velsmakende måltid for den lille kommuniteten som i dag er forøket med en gjest langveisfra. Mat og drikke er derimot kortreiste. Begge deler smaker gjerne fortreffelig i Bourgogne. •

VED FØDESTEDET: Korset er reist ved den bondegården der Elise Bisschop ble født. Mailly-le-Château ligger i den blånende horisonten.

På sporet av et uvanlig menneske

Det begynte med storrengjøring i kirken for mange år siden: En av de frivillige hjelperne fortalte pater Dominique-Marie Mørstad noe som førte til at han i dag er «postulator» i en saligkåningsprosess.

TEKST OG FOTO: **NILS HEYERDAHL**

Kirken St. Adrien i den lille landsbyen Mailly-le-Château i Bourgogne er fra 1200-tallet. Det store kirkerommet er kjølig, og i vinterhalvåret brukes til hverdags bare et oppvarmet lite sidekapell, viet jomfru Maria. 19. desember 2006 ble kirken vasket og gjort i stand til julefeiring. Etter fullført arbeid kommer en kvinne bort til pater Dominique-Marie Mørstad, sognets norske kapellan, og begynner å fortelle om en person som hun hadde kjent fra hun var liten: Elise Bisschop. Pateren hadde aldri hørt om henne, men han fikk blant annet vite at det var Elises far som hadde malt det vakre bildet med Bebudelsen som henger i sidekapellet. Også Elise kunne tegne og male. Men først og fremst hadde hun skrevet dikt. Den frivillige rengjøringshjelpen rekker ham en diktsamling, «Poésies et chansons».

«Du burde lese disse diktene, pater, for Elise er en hellig person.» Slik startet det hele.

GREPET AV ELISE

Vi har vært i morgenmesse i det oppvarmede sidekapellet. 6–7 mennesker har møtt opp. På søndager er det mange flere, og da brukes kirkens hvitkalkede hovedskip. Tilbake i prestegården viser pateren meg den originale diktsamlingen i A4-format,

skrevet med gammeldags skrivemaskin og «stensilert», d.v.s. mangfoldiggjort med en enkel, mekanisk metode som få husker i dag. Første gang han leste samlingen, ble han ikke bare grepet av diktene, men også av forordet om Elises liv, skrevet av dominikanerpateren Jourdain Bochin.

– Diktene speiler Elises særegne spiritualitet, sier pater Dominique-Marie. – Hun «så» Jesu liv og offer. Samtidig gledet hun seg over blomster, dyr og naturen i egnen der hun levde. Det var denne indre gleden, opplyst av den Hellige Ånd, hun ville bringe videre til barn og ungdom. Hun slet med en dårlig helse, men det stanset henne ikke i å tjene andre.

Elises nestekjærlighet og kjærlighet til Gud hadde tydeligvis etterlatt dype spor i manges erindring, fortsetter pateren.

– Og jo mer jeg kom over av opplysninger om henne, jo mer fascinert ble jeg. Jeg måtte finne ut mere om denne kvinnen. Jeg snakket med folk som hadde noe å fortelle – hennes egne samtidige var i åtti-årene da jeg begynte å stille spørsmål, så det hastet. En sommerdag tre år senere, i 2010, skjedde noe som fikk meg til å tenke at Gud nå hadde større planer for Elise: En annen kvinne som hadde kjent Elise kom med en side fra et sogneblad som gjenga prekenen ved Elises begravelse. Tittelen var: «En helgen hos oss». Andre fra landsbyen ga meg tegninger og akvareller, nydelige små arbeider fra hennes hånd. Jeg fikk etterhvert også mange brev skrevet av Elise. Bit for bit prøvde jeg å sette sammen et troverdig bilde av hvordan hun hadde vært.

– *Hva er mest karakteristisk?*

– Smilet og den rolige, selvfølgelig akseptering av egen skjebne. Hun var sykkelig hele sitt liv. Fikk bronkitt, fulgt av ørebetennelse som barn, og ble operert. Hun hadde også astmatiske luftveisproblemer, og kunne aldri tillate seg å løpe. Helsen begrenset vel

«Jo mer jeg kom over av opplysninger om henne, jo mer fascinert ble jeg.»

MALT AV ELISES FAR: I sognekirkens Mariakapell, som brukes om hverdagene, henger et bebudelsesbilde malt av Elise Bisschops far.

VIDEO OG DIKT: Pater Dominique-Marie har laget en video om Elise Bisschop, og utgitt hennes dikt.

hennes aktivitetsmuligheter, men hun ser ut til hele tiden å ha bevart en trygg og tillitsfull tro, og hun møtte sine vanskeligheter med et vinnende smil – like til dødsleiet.

– *Var hun ensom?*

– Nei. Hun hadde vært aktiv i sognet siden hun var ung, og underviste katekese i femten år. Slik hadde hun fått mange venner og venninner. Hun ble til slutt også legdominikanerinne, i en gren av denne «tertiær»-ordenen som vier seg spesielt til omsorg for syke. Hun var syk selv, men hadde overskudd til å gjøre en innsats for andre syke.

EN LANG OG OMSTENDELIG PROSESS

– *Hva ville du med alt dette materialet?*

– Jeg hadde et ønske om at hun skulle bli husket og æret for det fine mennesket hun var. Hun døde ung, 38 år gammel. I 2014 var det 50 år siden hun døde. Jeg ville markere dette og fikk laget en film om henne: en video med hennes tekster, fotografier fra hennes liv og bilder fra hennes hjemtrakter, ledsaget av klassisk musikk. Videoen er utgitt på fem språk: fransk, italiensk, engelsk, spansk og norsk. Jeg fikk også utgitt hennes dikt og sanger i en ny utgave, med forord av vår biskop.

En lokal journalist skrev en artikkel om saken. Men dermed skulle det være slutt, det hadde jeg lovet mine medbrødre, som kanskje tidvis syntes det ble litt vel mye av det gode!

– *Og slik gikk det?*

– Den gang ei. Det skjer stadig ting som er uforutsett, men skyver i en bestemt retning. Vi fikk ny biskop og han kom på visitas. Da fortalte jeg om Elise. Og han fattet interesse: «skriv en rapport til meg om saken!» Jeg så gjorde, og fikk snart en tilbakemelding med anmodning om å sende en ny rapport,

denne gang formelt som et dokument som kalles «Rykter om hellighet». Det er det første skritt i åpningen av en kanoniseringsprosess. Gjett om jeg ble glad!

– *Og fra da av overtok andre styringen?*

– Ikke helt. I 2016 ble jeg utnevnt til såkalt postulatur, d.v.s. en som har ansvar for å skaffe underlagsmateriale og vitner, og fremme saken for bispedømmet. Det ble for meg starten på et sant detektivarbeide. Saken behandles av tre kommisjoner som har forskjellige oppgaver. Den første undersøker saken, avhører vitner og kommer med motforestillinger. Den andre leser alt Elise har skrevet. Den tredje undersøker alle mulige arkiver i stat, kommune og hos advokater. Når kommisjonene er ferdige med sitt arbeid, går saken videre til Kongregasjonen for helligkåringer i Vatikanet. Det er en lang og omstendelig prosess. Det kan ta år før saken til slutt blir fremmet for paven. Det er han som tar den endelige beslutningen.

– *Og hvis saken Elise Bisschop ikke fører frem – har du da nedlagt et stort og meningsløst arbeid?*

– Lang i fra. Elise er hva hun er, hva enten hun blir saligkåret eller ikke. Jeg er glad og takknemlig for at jeg oppdaget henne og at jeg har fått være et redskap til belysning av hennes liv. Det har gitt meg mye. Og jeg er sikker på at også mange andre vil kunne få inspirasjon og mot gjennom å bli kjent med det gode mennesket fra Mailly-le-Château. •

Mer informasjon om Elise Bisschop, innsamling av materiale og de andre aktivitetene knyttet til kanoniseringsprosessen, finner du på internett: elisebisschop.fr/no/alle-nyhetene
Videoen om henne koster 8 euro.

MINTES OFRENE: Biskop Bernt I. Eidsvig ledsager Hans Majestet Kong Harald ut av kirken etter rekviemmesse.

STATSMINISTEREN ANKOMMER: Statsminister Erna Solberg tas imot av preses i Den norske kirke Helga Byfuglien, generalsekretær i Caritas Norge Martha Rubiano Skretteberg og biskop Bernt I. Eidsvig av Oslo.

REKVIEMMESSE ETTER SRI LANKA-TERROR: Kongen mintes terrorofrene

Fredag 26. april var Hans Majestet Kong Harald og statsminister Erna Solberg tilstede under Den katolske kirkes pontifikale rekviemmesse for terrorofrene på Sri Lanka. Etterpå samlet de fremmøtte seg til solidaritetssamvær utenfor Bredtvedt kirke under parolen #tryggibønn.

ALLE FOTO: **KRISTIN SVORTE**

Biskop Bernt Eidsvig var rekviemmessens hovedcelebrant, og hilste forsamlingen velkommen til rekviemessen.

Sogneprest p. Bharath Villavarayan, som selv er fra Sri Lanka, holdt sin preken på engelsk. Han fortalte om srilankeres respekt for hverandres religioner og hvordan det å leve i et fler-religiøst samfunn har vært helt naturlig for dem, helt til nå:

– Å hilse mine muslimske brødre med *Assalamu alaikum*, eller å hilse en buddhistmunk med *saadu saadu* eller en kristen >

BEVEGET MØTE: Statsminister Erna Solberg i samtale med p. Bharath Damacius Villavarayan.

med *Gud velsigne deg*, ja, det er uttrykk som alle kan og bruker i mitt land. Ekteskap på tvers av religion faller oss også naturlig, sa p. Bharath.

St. Olav kirkeblad kjenner ikke til at både konge og statsminister tidligere har vært tilstede under en katolsk messe i Norge. •

TERRORANSLAGET PÅ SRI LANKA

- Om morgenen 21. april (påskedag) 2019 ble tre kirker og tre hoteller på Sri Lanka angrepet av selvmordsbombere. To av kirkene er katolske.
- Ifølge tall fra landets helsemyndigheter ble 253 drept og omlag 150 såret.
- I alt ni selvmordsbombere skal ha sprengt seg, enten under angrepene eller da politiet forsøkte å pågripe dem.
- Myndighetene mener at selvmordsbomberne tilhørte islamistgruppene National Thowheeth Jama'ath (NTJ) og Jammithul Millatu Ibrahim.
- Over 30 utlendinger fra 12 land ble drept, blant annet tre danske barn, åtte briter, ti indere, fire amerikanere, samt personer fra Tyrkia, Nederland, Sveits, Spania, Portugal, Australia, Japan og Kina.

SAMMEN I SORG: Preses og biskopni Den norske kirke Helga Haugland Byfuglien sammen med biskop av Oslo Berni I. Eidsvig.

SOLIDARITETSSAMVÆR: Etter rekviemessen samlet de fremmøtte seg til solidaritetssamvær utenfor Bredtvet kirke under parolen #tryggibønn.

#TRYGGIBØNN: Generalsekretær i Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL) Ingrid Rosendorf Joys og statsminister Erna Solberg.

GODE MINNER: - Mitt hjem var fylt av kjærlighet, sier Chandra. Hun vokste opp nord på Sri Lanka og husker en lykkelig barndom. Men i 1983 brøt borgerkrigen ut – og livet der ble etter hvert uutholdelig.

En dråpe i havet

Sri Lanka er en dråpeformet øy i Det indiske hav, rett øst for India. Landet har vært kolonisert av portugisere, nederlendere og engelskmenn. I 1948 fikk det sin selvstendighet, men har vært siden vært hjemsøkt av borgerkrig. Chandra og hennes sønn unnslopp grusomheter og kom til Norge i 1997.

TEKST: **ELISABETH SOLBERG** FOTO: **KRISTIN SVORTE**

Det regner, og Groruddalen i Oslo ligger tung og vårtrist under et lag med tåkeskyer. I St. Johannes kirke på Bredtvet er det full aktivitet, i kirkerommet barnedåp, i menighetssalen sakramentstilbedelse. Så går inngangsdøren opp, og inn i vestibylen haster en liten, elegant antrukket dame. Chandra nikker hjemmekjent til dem som passerer, før hun setter seg til rette i et ledig rom og trekker opp noen tettskrevne ark hun har forberedt til intervjuet. En lærer forneker seg aldri.

– Jeg kommer fra en liten by nord på Sri Lanka, begynner hun. – Det tar ikke så lang tid å reise derfra med båt over til det indiske fastland. I den vesle byen bor det bare tamiler. De fleste i dette området er kristne.

KOLONIMAKTENES SPOR

Kristendommen kom med den portugisiske koloniseringen på 1500-tallet. Misjonærer fra Europa brakte med seg den kristne tro.

Åja, nå ringer det en bjelle: Dette har jeg hørt om før. Frans Xavier besøkte India og Ceylon og omvendte hinduer i store mengder!

– Den gang var Sri Lanka et lappeteppes av kongedømmer, fortsetter Chandra.

– Kong Cankili av Jaffna likte ikke at så mange undersåtter lot seg døpe, og han ville sende sin sønn ut for å drepe de kristne. Da sønnen nektet å ta liv av

sitt eget folk, dro kongen selv av sted med en hær. I 1544 ble over 600 kristne drept, og i dag er deres grav i Thottaveli et viktig pilegrimsmål for de kristne på Sri Lanka. Jeg har en fetter som er prest der nå. Folk kommer dit og ber martyrene om forbønn, og det finnes historier om syke som er blitt friske. Jeg har vært der, det er så fint!

Chandras øyne skinner idet hun tilføyer:
– Og så har paven besøkt området!

Etter hvert overtok nederlenderne som koloniherrer. De tok livet av mange katolikker og ødela gudshus.

– I min hjemby lå det en gammel kirke. Nå er det bare en gravlund der. Kirkeklokken reddet innbyggerne unna. Legendene sier at de ville flytte den til et annet sted og tok den med ut på havet. Men den var så tung at den falt over bord og sank til bunns. Den dag i dag er det mange fiskere langs nordøstkysten av Sri Lanka som kan berette at de hører klokkeklang hvis de kommer i nærheten av det stedet der kirkeklokken befinner seg.

Den tamilske læreren avslutter sin historietime og legger det ene arket til side.

EN LYKKELIG BARNDOM

Chandra var nummer fem i en søskenflokk på åtte, seks gutter og to jenter. Faren jobbet som postmester, mens moren hadde hendene fulle med huslige oppgaver.

– Mitt hjem var fylt av kjærlighet, og troen spilte en stor rolle. Faste ritualer

strukturerte hverdagen vår. Vi holdt bønnestunder og leste i Bibelen. Kom det folk på besøk, deltok de ofte i felles bønn. I min hjemby var kirken åndelig og kulturelt midtpunkt. Siden vi bodde rett ved kirken, gikk vi innimellom til messe i ukens løp og alltid om søndagene. Om kveldene var det stor aktivitet i kirkens lokaler, med blant annet gospelsang, fritidssysler og rosenkransandakter. Presten spilte en betydelig rolle i lokalsamfunnet. Hadde man problemer, kunne man henvende seg til ham, kirken hjalp til og fylte en viktig sosial funksjon.

Chandra blir vemodig innadvendt når hun tenker på sine foreldre.

– Mamma og pappa var så snille. Da jeg var liten, bodde jeg rett ved siden av skolen min, og jeg kan spesielt huske at jeg noen ganger i storefri gikk hjem til mamma, som hadde laget limejuice og kokt egg, og så satt vi sammen, bare vi to, og spiste mat og drakk juice, mens vi pratet og hadde en riktig kosetund.

En liten, enkel episode i et hav av gode minner, som har gitt trygghet og glede og rustet henne for den vanskelige tiden som skulle komme.

– Mamma var så full av latter og morsomme historier. Pappa lærte meg å synge. Han likte også å spille teater, og ved store helgenfester, som for eksempel ved feiringen av St. Laurence, arrangerte han forestillinger der landsbybefolkningen dramatiserte livet til helgenen. Som ung >

begynte jeg på en klosterschule i Jaffna. En stund hadde jeg tenkt å gå i kloster, men det ble det ikke noe av.

MØRKE SKYER

Etter å ha avsluttet videregående skole studerte Chandra ved universitetet i Jaffna. Da hadde krigen brutt ut. Hun gjenkaller et minne fra studietiden:

– Jeg bodde til leie i et hus sammen med fire venninner. En juninatt i begynnelsen av åttiårene, mens vi forberedte oss til eksamen, hørte vi et øredøvende drønn. Strømmen forsvant og alt var bekmørkt. Skrekkslagne fór vi på dør og stormet mot nærmeste skogholt. Der gjemte vi oss under de brede bladene på en bananpalme. Mens vi satt der og skalv, hørte vi soldater passere. Heldigvis ble vi ikke oppdaget. Senere fikk vi vite at Tigrene hadde drept tretten militære fra den singalesiske regjeringshæren

den natten. Neste dag kom singaleserne tilbake for å hevne seg. De gikk løs på tilfeldige sivilpersoner. Jeg så det satt soldater i andre etasje i en butikk og skjøt på biler som passerte. Etter den episoden dro vi hjem for en måned, men så var vi nødt til å ta fatt på studiene igjen. Vi måtte ta oss gjennom skogen på tilbakereisen til Jaffna, for det var farlig å ferdes på veiene, der kunne vi bli skutt eller bortført.

Da hun hadde avsluttet studiene, dro Chandra tilbake til hjembyen, der hun begynte å jobbe som lærer. Skolen på stedet trengte henne.

– Singalesiske regjeringssoldater stormet stadig byen vår og tok tilfeldige sivile til fange. Ofte kom de om natten. De utførte husundersøkelser og lette etter navngitte personer. Mange folk, både kvinner, menn og barn, ble lenket sammen og bortført, og ingen vet hvor de ble av eller hva som

skjedde med dem. De ble tatt ganske enkelt fordi de var tamiler. Jeg var redd for å lide samme skjebne. Huset vårt lå langs veien, og hele tiden kjørte det militære forbi i jeep. Spesielt om nettene bet angsten seg fast.

NY LIVSEPOKE

Chandra giftet seg med en fjern slektning, Charles, fra samme by. De bodde hjemme hos hennes familie. Siden Charles' far var død, og Charles var eldste sønn i en stor søskenflokk, stilte de også opp når hans familie trengte en håndrekning. Året etter, i 1989, fikk de en sønn.

– Mannen min var forretningsmann og eide en stor lastebil, forteller Chandra og kikker fort mot vinduet.

– Han kommer forresten til messe i dag klokken seks, skyter hun inn og ser på klokken. – Jeg håper han har husket paraply!

«Det falt meg aldri inn at Gud kunne være borte. Vårt liv lå i hans hender.»

Det har imidlertid sluttet å regne; dråpene på vinduet har samlet seg i små sjøer på karmen under. Chandra er med ett tilbake på Sri Lanka.

– Byen vår var spesielt utsatt under krigen. Det var en militærforlegning i nærheten. Stadig hørte vi skudd rundt oss. På havnen lå det krigsskip. Tigrene skjøt, og mislyktes de, sendte regjeringsstyrkene bombe-fly og hevnet seg på sivilbefolkningen. En gang flyktet vi i lastebilen. Soldatene hadde så mange tekniske navigeringsverktøy til rådighet, så de oppdaget oss. Charles hadde parkert ved siden av et stort tre. Soldatene skjøt på oss med artilleri, men siden avstanden var så stor, traff de treet i stedet; det ble skutt til pinneved. Gud hørte våre bønner, også den gangen. Mange jeg kjente ble syke av angst for sitt eget og for sine kjæres liv.

I byen bodde det folk som var medlem av Tigrene.

– En dag overfalt de mannen min og rettet en pistol mot tinningen hans. Slik tvang de ham til å gi fra seg lastebilen. Regjeringssoldatene trodde imidlertid han frivillig hadde gitt den til Tigrene og at han samarbeidet med dem. Plutselig var faren overhengende. Vi ble oppsøkt av regjeringssoldater som spurte etter Charles. Heldigvis greide han å flykte til skogs. Vi forstod at vi måtte komme oss vekk. Om natten dro vi ned til havnen og praiet en båt som fraktet flyktninger over til India. Regjeringen hadde marinefartøy utplassert langs kysten, så vi måtte drive uten motor for ikke å bli oppdaget. Men vi kom usett over og ble plassert i en flyktningleir et stykke inne i India. Tilværelsen i en flyktningleir er drepende kjedelig. Livet blir satt på vent. Man lager litt mat, ellers er det ikke noe å finne på.

HJEMME IGJEN

– Etter to år roet situasjonen seg på Sri Lanka, og vi dro tilbake. Jeg begynte å arbeide igjen, og for en stund levde vi i en slags normalitet. Men så skyllet borgerkrigen inn over oss med fornyet

styrke, og forholdene ble enda verre enn før. Det var farlig å bevege seg ute, barna kunne ikke gå på skolen. Mange mistet slektninger, andre trådte på landminer og fikk ben og armer revet av. Folk ble bortført og kom aldri igjen. Selv mistet jeg ingen av mine nærmeste, men flere fjernere familiemedlemmer ble skutt.

Daglig opplevde de skremmende episoder.

– Ett minne har satt seg spesielt fast: En gang kom det mange regjeringssoldater til landsbyen min. Med en roper kalte de folk ut av hjemmene sine, for de skulle foreta husundersøkelse. Alle ble kommandert til kirken. Først gikk soldatene inn i husene våre, deretter kom de til kirken med noen de hadde fanget. Vi andre ble stilt på rekke og fikk bind for øynene. Det satt en soldat

i en bil, og de av oss han pekte ut, skulle bli skutt. I blinde måtte vi marsjere forbi bilen, mens mannen nikket i retning av dem han valgte ut – den redselen du da føler, den kan ikke beskrives!

Hvor ble det av alle tamilene som regjeringssoldatene bortførte? Man har aldri fått vite det.

– En gang skulle det reises en ny bygning i nærheten av hjemstedet mitt. Under utgravningene fant man en massegrav. Det ble sendt prøver av likene for å få dem identifisert, men regjeringen stoppet videre informasjon.

Chandra trekker oppgitt på skuldrene for å illustrere hvor maktesløse de var.

«TIGRENE» ER MENNESKER

Chandra takker Gud for at hun overlevde krigshandlingene. Ettertenksomt reflekterer hun over den krigen landet hennes var utsatt for.

– Vi er alle mennesker på godt og vondt. Det er menneskelig å feile. Likevel forstår jeg ikke at folk må ty til vold og drepe hverandre. Det må da finnes bedre måter å løse problemer på. Vi må betrakte hverandre som medmennesker: Tigrene er mennesker, de singalesiske soldatene også. Vi har alle samme verdi.

Midt i et hav av ondskap er det nesten et mirakel at slike verdisyn holder stand. Kan ikke kjærligheten lett forvitne når man daglig står overfor fiendskap og hat? Er det ikke naturlig å spørre hvor Gud befinner seg oppi all volden?

– Det falt meg aldri inn at Gud kunne være borte. Vårt liv lå i hans hender.

Utover i nittiårene ble forholdene nord på Sri Lanka så uutholdelige at Chandra og familien diskuterte å flykte på nytt.

– Mannen min søkte om flyktningstatus i 1991 og fikk tilfeldigvis asyl i Norge. Der hadde han en søster som studerte, så han visste hvor på kloden landet befant seg. Jeg måtte bli igjen på Sri Lanka sammen med sønnen min og fortsette som lærer. Det var >

FAKTA

- I 1972 ble republikken Sri Lanka dannet. I landet bor det hovedsakelig to folkegrupper, singalesere (74 %) og tamiler (18 %). Etter frigjøringen har singaleserne hatt regjeringsmakten og gitt privilegier til sine egne, på bekostning av tamilene.
- I 1970-årene ble den militante separatistorganisasjonen Tamiltigrene dannet. De ønsket å etablere en tamilsk stat nord og nordøst på øya, og i 1983 brøt det ut borgerkrig mellom de to folkegruppene.
- Krigshandlingene blusset stadig opp på Sri Lanka utover 2000-tallet. Det kom i stand fredsforhandlinger, der Norge var tungt involvert, men først i 2009, da Tigrene ble nedkjempet, roet situasjonen seg.
- Det er rundt 7,5 % kristne i landet, majoritetsbefolkningen er buddhister.
- Terroranslaget mot kristne i Colombo i påsken 2019 er ikke knyttet til den gamle konflikten på Sri Lanka; det ser heller ut til at den var en internasjonal islamistisk hevnaksjon.

TRIVES I NORGE: Chandra og Charles har funnet seg vel til rette i Groruddalen i Oslo. Der har de kirken sin, og etter hvert har de også blitt kjent med folk i nærmiljøet.

vanskelig å opprettholde kontakten med Charles. I landsbyen hadde vi ikke strømmens krigen pågikk, så jeg måtte reise 18 mil med buss for å komme til en butikk som hadde telefon. Vi prøvde å avtale ringetid, men siden heller ikke Charles hadde egen telefon, hendte det at jeg ringte i opptil tre timer uten å få tak i ham. Vi så ikke hverandre på seks år. Så endelig, i 1997 fikk sønnen min og jeg tillatelse til å flytte til Norge på familiejenforening. Etter en kort stund i Nord-Norge flyttet vi til Oslo. I 1998 fikk vi en sønn til.

LIVET I NORGE

Hvordan kunne Chandra komme videre i livet etter å ha levd under så traumatiske forhold over lang tid? Sannsynligvis har kjærligheten, troen og tryggheten i barndomshjemmet gitt henne et fast fundament. De enkle, lykkelige episodene fra fredstiden på sekstitallet løper sammen til et lyst minne som danner et slitesterkt vern i vanskelige tider.

Chandra og familien har funnet seg vel til rette i Groruddalen i Oslo. Der har de kirken sin, og etter hvert har de også blitt kjent med folk i nærmiljøet. Da hun kom til landet, gikk hun først på norskkurs. Etter en stund fikk hun jobb som fremmedspråklærer i tamil,

men ettersom det nå ikke lenger kommer tamilske flyktninger til Norge, har hun begynt å undervise i grunnskolen. Charles jobber på sykehus.

– Det var vanskelig å bo i Norge de første årene, sier hun. – Klimaet var tøft, og jeg kjente ingen, men vi føler sterk tilknytning til kirken vår. Der har vi fått et miljø, og vi kan utøve vår tro. I hjemmet er det ikke så lett å holde på alle ritualene vi hadde, for barna har vokst opp i et norsk samfunn og blitt litt påvirket av det. Så vi praktiserer ingen felles bønn lenger. Men vi kan tilbe Gud i kirken. Eldstesønnen vår går nok ikke til messe hver søndag, men yngstemann blir med oss. Hvordan det vil gå med barnebarna ... vi får se.

Chandra virker ikke det minste bekymret der hun sitter. Hun har alltid satt sin lit til Vårherre. Så hjelper han vel til med dette også.

BESØK I HJEMLANDET

På spørsmålet om hun har besøkt hjemlandet etter at urolighetene opphørte, svarer hun: – Vi har vært på Sri Lanka noen ganger i de senere årene. Eldstesønnen vår giftet seg der. Moren min hadde et sterkt ønske om det, han vokste jo opp med familien min. Og så dro jeg hjem til mors begravelse.

Her faller det en skygge over Chandras ansikt. Hun har enda en historie å fortelle.

– Det var onsdag i den stille uke for fire år siden, og jeg forberedte påskeliturgen i kirken sammen med koret mitt. Plutselig fikk jeg en telefon hjemmefra med beskjed om at det var skjedd en ulykke. Mamma og en svigerinne satt på med broren min i en autorickshaw, en sånn motorisert trehjuling. Det var sent på kvelden, og av en eller annen grunn kjørte broren min av veien og kolliderte med et tre. De to passasjerene døde. Jeg var i sjokk. Og tenk, en annen bror, som bodde i India, fikk slag da han hørte denne nyheten. Han døde etter noen dager. Da kan du tro det var tungt å bo så langt fra hjemlandet! Vi dro i all hast til Sri Lanka til begravelsene.

Chandra sitter og minnes moren som hun elsket så høyt: – Jeg snakker daglig med henne. Jeg tror hun er med meg.

Klokken nærmer seg seks, det er snart messe. Chandra pakker sammen og går for å se etter Charles. Utenfor har våren skiftet ham, dråper henger fra trærne og blinker når solstrålene treffer dem. Tenk for en lykke å bo i et fredelig land som Norge! Så absurd at mennesker må lide under kriger skapt av hat og ondskap! Mon det ikke er en tåre vi finner i havet rett øst for det indiske subkontinentet ... Gud gråter! •

HØYTTALERNE PÅ *Stiklestad*

*Vi nærmer oss tusenårs-markeringen for slaget på Stiklestad.
Her skal det handle om et lite kuriosum: fikk katolikkene bruke
høytalere under 900-årsmarkeringen på Stiklestad i 1930?*

TEKST: NILS HEYERDAHL

Avisen Vårt Land hadde 5. april i år et større oppslag om saken. Her ble høytalerspørsmålet satt i forbindelse med en generell frykt den gangen for at katolikkene skulle kuppe det nasjonale og religiøse jubileum. Katolikkene fikk knapt lov til å delta, skriver avisen, og fortsetter:

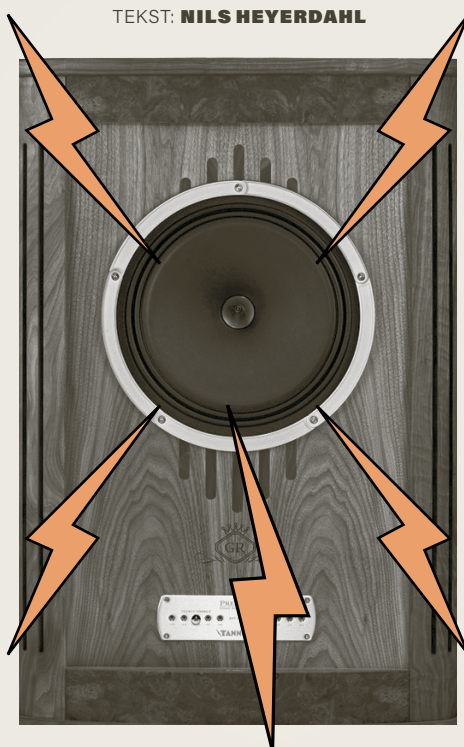
«Under Olsok fikk katolikkene holde katolsk gudstjeneste i et nytt kapell, som imidlertid var så lite at menigheten måtte sitte utendørs. Samtidig pågikk en protestantisk messe i Stiklestad kirke, som ble overført via høytaleranlegg. Katolikkene derimot, ble nektet å bruke høytalere. Det var fylkesmannen som sa nei.»

Materiale som er funnet i Oslo Katolske Bispedømmes arkiver tyder imidlertid på at det ikke var fullt så ille. I avisene skrives det ikke om kupp-frykt og begrensninger av katolikkens virksomhet. Flere vier derimot de katolske innslag i feiringen adskillig og velvillig oppmerksomhet. Her fortelles om godt besøkte messer og prosesjoner og møter, om faner og flagg og røkelse, og om protestantiske tilskuers ærbødighet og respekt for de høytidelige handlinger. En av reporterne blir rent høystemt i sin skildring av biskop Olav Offerdahls opptreden:

«...vi forstår så godt katolikkens dype hengivenhet for sin høit elskede biskop. Den pavelige makt biskop Olav av Selja er forlenet med, gir ham myndighet til å herske over den hellige kirkes medlemmer i Norge. Men bak det biskoppelige violette ornat skjuler sig et herlig menneske. Der lå noget underlig forklarende over biskopen der han sto på talerstolen. Samtidig lå der i biskopens lune blikk og hjertens gode opptreden dette tillitsfulle og forsonende som bevirket at alle blev som tryllebundet av hans ord.»

FARE FOR FESTKOLLISJON

Ikke mye uvilje å spore der. Men tilbake til saken: høytalernes. Det nye katolske kapellet som skulle innvies, var altså for lite til

å romme alle, så man ønsket å overføre messen per høytaler til dem som befant seg utenfor. Problemet var at samtidig skulle den protestantiske gudstjenesten foregå i Stiklestad kirke i nærheten, også denne med høytalere utenfor kirken.

I mars skriver Fylkesmannen i Nord-Trøndelag til biskop Offerdahl og uttrykker engstelse for at det skal skje en forstyrrende lyd-kollisjon mellom de to arrangementer. Det apostoliske vikariats sekretær bedyrer i et svar at man fra katolsk hold har tatt de «fornødne hensyn for at enhver kollisjon med andre festligheter undgås.» Men så kommer et nytt moment opp: Fylkesmannen skriver 10. juli til Det Apostoliske Vikariat at kirkefestlighetene den 29. juli skal også kringkastes, og at det derfor ikke måtte benyttes høytalere som forstyrret dette. Denne henvendelsen ble videregitt til det firma som skulle ha ansvaret for det katolske høytaleranlegget,

Philips Radio. Direktør R. Corneliusen svarer Fylkesmannen:

«Vi har konferert med Kringkastingsselskapet og bragt i erfarings at dette skal kringkaste gudstjenesten fra Stiklestadkirken fra kl. 1/2 11. Prekenen fra det katolske kapell skal sendes utover området nærmest kapellet og i tiden mellom ca. 1/1 12 og 12. De høytalere som da vil bli benyttet vil på ingen måte genere Kringkastingens mikrofoner anbragt i kirken.»

TIPS MOTTAS!

Det forbudet fra Fylkesmannen som det skrives om i Vårt Land har vi ikke funnet dokumentasjon for. Bare at det altså kun var den katolske prekenen som skulle sendes over høytalere. Det virker jo litt spesielt. Men om det skjedde eller ikke, vet vi ikke. Bildene i datidens St. Olav kirkeblad viser med all tydelighet at store høytalere var montert utenfor det katolske kapell. Men ble de brukt i høymessetid 29. juli 1930?

Øyenvitner – eller i dette tilfelle «ørevitner» – finnes antagelig ikke lenger. Det måtte i så fall være noen som var barn den gang, og nærmer seg hundre i dag. Om noen skulle vite mer om saken, tar vi gjerne imot tips. •

Når rett blir galt

Jeg har det siste året lest gjennom en rekke av lærebøkene for grunnskole og videregående. Resultatet er en bok om hvordan kirken og kristen tro fremstilles. Tittelen er et spørsmål som dessverre er betimelig: «Lurt av læreboken?».

TEKST: BJØRN ARE DAVIDSEN

Et av områdene der det er grunn til å rekke opp hånden er innføringen av kristendommen. Når lærebøker skal forklare hva som endret seg, nevnes ikke veldig mye mer enn hva elever flest oppfatter som negativt, som forbudet mot å spise hestekjøtt og at alle barn måtte døpes. Uten å komme inn på årsaker til det første, eller at sistnevnte innebar at alle hadde lik verdi for Gud, også fattige og trelle.

UT AV SAMMENHENGEN

Tar man forhold ut av sammenhengen, kan selv riktige opplysninger misforstås. Dermed kan vi bare vente ett resultat når en lærebok forteller om middelalderens *rettssaker mot dyr* og at en tysk domstol dømte en gris til døden for å ha myrdet og spist et barn.

Elevene lærer altså at man i middelalderen muligens kunne knytte skoene, men ellers hadde man tungt for det. Ikke rart, når de var katolikker.

Slike rettssaker blir nok ikke et vanlig tema for dybdeløring når de nye læreplanene trer i kraft neste år. Dermed går elevene glipp av muligheten til å drøfte om målet for slike rettssaker kanskje var å trene opp jusstudenter, eller at det muligens handlet

om en heller saftig humor i middelalderen – eller begge deler.

TROEN PÅ LOVER

Eller kanskje var dette uttrykk for en dyp tro på lover i naturen og en lovgiver utenfor, så sterk at den kan ha vært et nødvendig steg på veien mot moderne naturvitenskap. Vitenskapshistorikeren Joseph Needham hevdet i hvert fall i 1969, i en bok om vitenskap og samfunn i Kina og Europa, at det ikke var sikkert naturvitenskap kunne utviklet seg så langt som den har, uten å ha vært gjennom en «teologisk» fase. Som stor Kina-beundrer undret han seg over hvorfor moderne naturvitenskap ikke hadde oppstått i Kina.

«Utfordringen er om erkjennelsen av statistiske regulariteter som kan beskrives

matematisk kunne vært nådd på noen annen måte enn via den ruten vestens vitenskap faktisk tok. Er kanskje tenkesettet som gjorde at en eggleggende hane kunne bli stevnet for retten, nødvendig for at en kultur senere kunne frembringe en Kepler?».

LANDSLOV INSPIRERT AV TEOLOGI OG JUSS

Men *rettssaker mot mennesker* er nok et mer egnet tema for dybdeløring. Hva sa lovene? Hva var idealene? Hva innebar Magnus Lagabøters landslov fra 1274?

Dessverre sies lite om hva landsloven betydde – og hva den bygget på. I kapitler om norsk språk og språkhistorie legges naturlig nok vekt på fjærpenn og kalveskinn, bokstaver og illustrasjoner. Men heller ikke andre lærebøker forteller stort annet enn at dette var en lov for hele landet, etter pålegg av kongen og godkjent av alle lagtingene.

Fokus er kort sagt på former og formaliteter, ikke prinsipper og virkninger. Dermed er det ikke enkelt for elever å se hvor mye landsloven endret samfunnet – og hvorfor.

Inspirasjonen var i stor grad datidens teologi og juss, spesielt fra universitetet i Bologna. Det er middelalderens Nord-Italia som starter utviklingen mot moderne rettsstater. Kirkens bruk av keiser Justinians

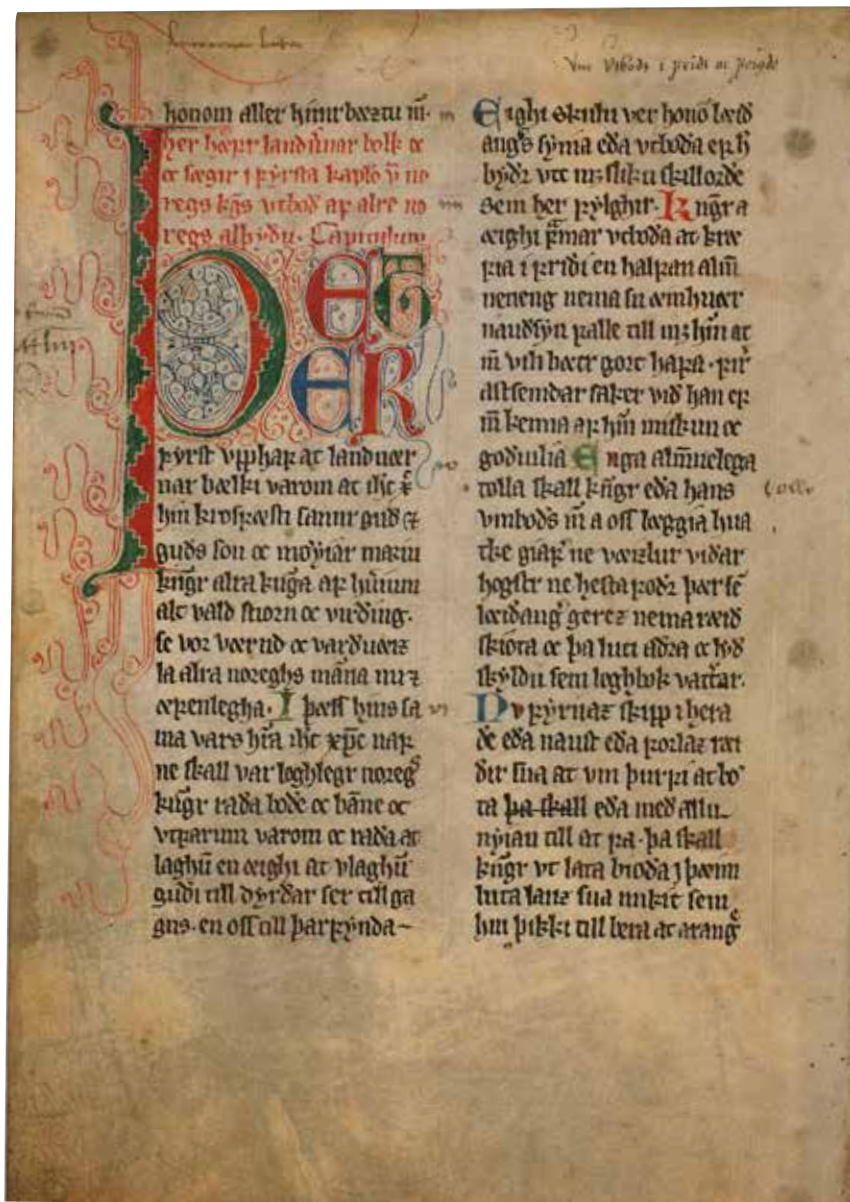

SANNHETSSERUM

er en serie der Bjørn Are Davidsen retter kritisk søkelys mot myter og vandrehistorier om vitenskapshistorien

og den europeiske middelalderen. Davidsen er rådgiver i tankesmien Skaperkraft.

LANDSLOVEN: Fra åpningen av landevernsbolken i Magnus Lagabøtes landslov, fra et håndskrift ført i pennen av Torgeir Håkonsson rundt år 1300.

lovsamling i kirkeretten var avgjørende for utbredelsen av romerretten og en felles rettstenkning på tvers av stater. Både fordi kirken var en sentral maktfaktor og fordi den hadde så stor rolle i undervisningen av lærde.

LIKHEIT FOR LOVEN

Da den norske landsloven ble utformet, hadde tanken om at vi alle er skapt i Guds bilde for alvor begynt å forme oss. Lovverket gikk fra enkeltindividens subjektive rettsfølelse til lik rettshåndhevelse for alle. Samme lover gjaldt for forbrytelser på Vestlandet som på Østlandet. Det var ikke lenger ætten som bestemte, men staten. Nå var forbryteren og ikke familien ansvarlig overfor domstolen. Blodhevn ble for første gang forbudt, og omsorg for fattige påbudt.

Samtidig tok man individuelle hensyn. Dommene skulle følge Salme 85 som sier at «Miskunn og sannhet skal møte hverandre, rettferd og fred skal kysse hverandre». Man skulle hverken dømme for mildt eller for hardt. (Over tre hundre år senere ble dette for sterkt for Christian IV. Nei, kongen skulle bestemme, ikke dommerne, for de kunne følge noe så lite majestetisk som folket!)

Tyveri ble straffet mildere hvis motivet

«Fokus er på former og formaliteter, ikke prinsipper og virkninger. Dermed er det ikke enkelt for elever å se hvor mye landsloven endret samfunnet - og hvorfor.»

var sult enn hvis det var grådighet. Det ble en plikt å gi fattige som kom til gården mat, og bare mot arbeid hvis de kunne arbeide.

OMSORGENS RØTTER

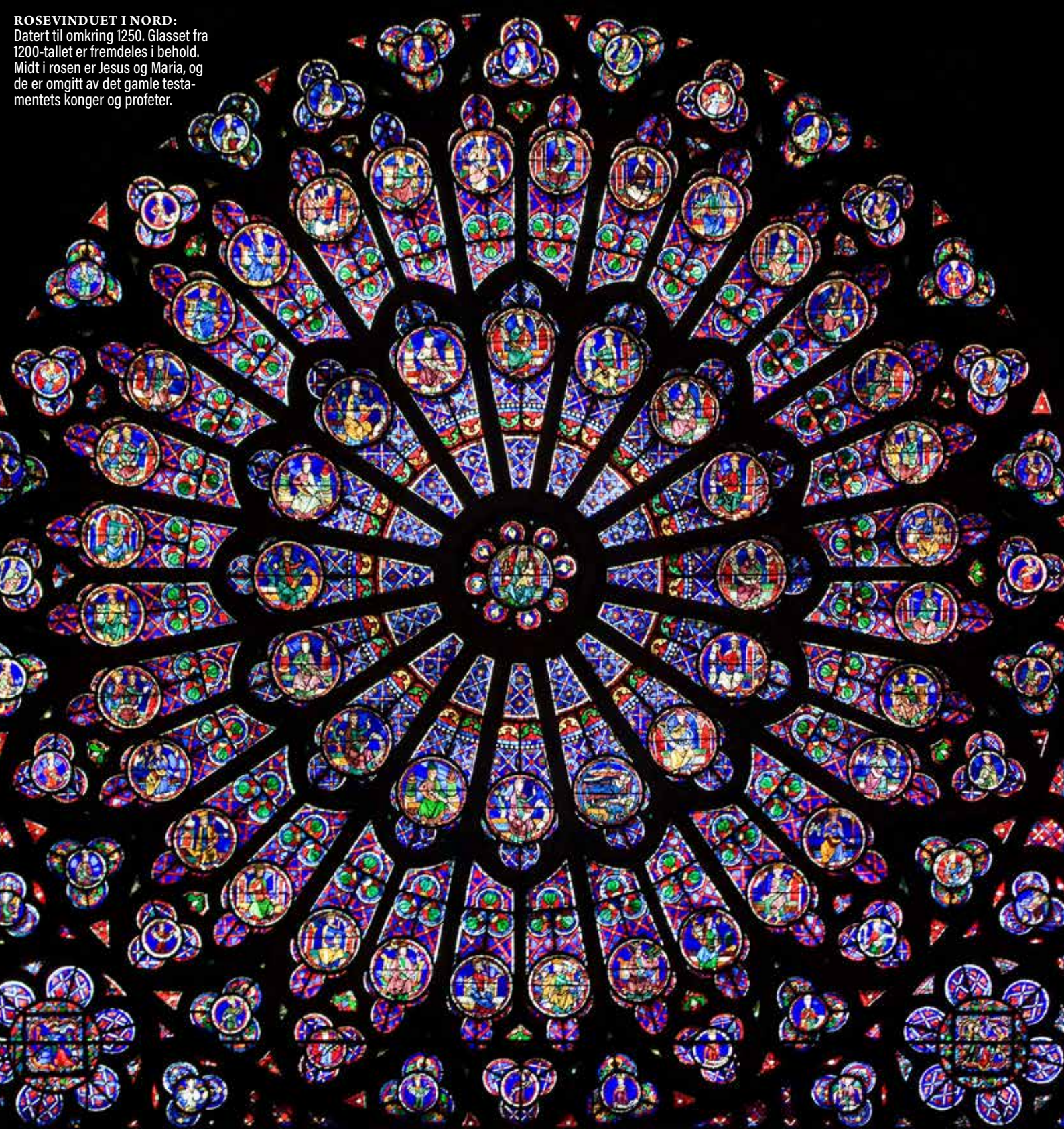
På mange måter var det her utviklingen mot vår tids velferdsstat begynte, slik Aina Schiøtz nylig understreket i en artikkel i Tidsskrift for omsorgsforskning om *Omsorgens røtter – et historisk blikk*.

Landsloven «representerte noe fundamentalt nytt i ivaretagelsen av de trengende. Ifølge tidligere lovgivning pliktet de mektige

kun å beskytte og ta vare på sine egne, mens den nye loven gikk videre og slo fast at de med makt pliktet å bistå enhver som trengte hjelp, uansett byrd. Dette var i tråd med det kristne menneskesynet, som da også gjennomsyret loven.»

Landsloven var av flere grunner det beste lovverket i Europa på denne tiden – og det mest utbredte verdslige bokverket i Norge. Ettersom den i så stor grad formet hvordan vi tenkte og levde i over fire hundre år, bør landsloven være påbudt som dybdelæring i skolen. •

ROSEVINDUET I NORD:
Datert til omkring 1250. Glasset fra
1200-tallet er fremdeles i behold.
Midt i rosen er Jesus og Maria, og
de er omgitt av det gamle testa-
mentets konger og profeter.

Rosevinduene i Notre-Dame de Paris

«Guddommelig inngripen,» sier noen. «Et mirakel,» sier andre. Glassmaleriene i Notre-Dames rosevinduer ble spart i den katastrofale brannen som rammet katedralen i Paris den 15. april 2019. Hvorfor betyr disse glassmaleriene så mye for de troende? Og hvorfor er Notre-Dames rosevinduer så viktige for vår kunst- og arkitekturhistorie?

TEKST: THERESE SJØVOLL

Notre-Dame de Paris betyr *Vår frue av Paris* og katedralen er viet Jesu mor. I mer enn 800 år har de troende kunnet gå inn i Notre-Dame for å søke Guds nærvær gjennom bønn, messefeiring og sakramentene. Katedralen har blitt skadet før. Det har brent, skudd har vært løsnet og skulpturer har blitt knust. Vår frue har dog stått stødig gjennom revolusjon og krig midt i Paris, på *Île de la Cité*, siden grunnstenen ble lagt i 1163. I generasjoner har dåp, vielser og skriftemål funnet sted under kirkens hvelv.

Notre-Dame er et troens sted, men katedralen er også et symbol som forener Frankrike på tvers av tro og livssyn. Da Notre-Dame brant, samlet alle franskmenn seg om katedralen. Vår frue er en del av oss; Vår frue er Paris' hjerte; Vår frue er Frankrikes sjel, sa franske stemmer.

Og verden gråt med Frankrike. Notre-Dame er vår felles arv, og for de troende er katedralen et bilde på det himmelske Jerusalem; et Guds hus som omfavner og løfter den troende, et Guds hus som lover fremtid og håp.

ROSER AV GLASS

Notre-Dame, bygget 1163–1345, er et av de fremste eksemplene på fransk ny-gotisk arkitektur. De tre store rosevinduene i høygotisk stil regnes blant kristendommens største mesterverker. Mens brannen herjet reddet en heltmodig prest ut sakramentet og Jesu tornekrone, og brannmennene bar ut andre relikvier samt kunstgjenstander. Glassmaleriene, derimot, var i Vår Herres hender. Sannsynligvis ville glassets blyinnfatninger smelte i flammene og vinduene kollapse, ble det sagt. Rosevinduene ble likevel reddet, sammen med store deler av bygningen.

FRA 1200-TALLET

Rosevinduet i nord, datert til omkring 1250, er det største med en diameter på 13,1 meter. Glasset fra 1200-tallet er fremdeles i

FAKTA OM NOTRE-DAME

- Den gotiske katedralen Notre-Dame ble påbegynt i 1163 og sto ferdigstilt rundt 1250.
- Før den var ferdigstilt, ble katedralens mest verdsatte relikvier, Jesu tornekrone og en bit av Jesu kors, hentet til Paris fra Det bysantinske rike av kong Ludvig den IX i 1238.
- Den 16. desember i 1431 ble den engelske kong Henrik VI også kronet til konge av Frankrike i Notre-Dame. Etter dette skjedde flere kroninger og kongelige ekteskapsinngåelser i kirken.
- I 1455, 24 år etter at Jeanne d'Arc ble brent på bålet for kjetteri, dro moren Isabelle Romée til Notre-Dame og kjempet for sin datters ettermæle. I 1909 ble Jeanne d'Arc beatifisert, i 1920 kanonisert, og hun fikk egen statue i Notre-Dame.
- Under Den franske revolusjon i 1789 ble kirken utsatt for plyndring, men ble reddet fra totalødeleggelse av Napoleon Bonaparte, som utropte seg selv til keiser over Frankrike der inne.
- 2. desember 1804 kronet Napoleon Bonaparte seg selv til Napoleon 1, satte krone på gemalinnen Joséphines hode og en laurbærkrans av sølv på sitt eget i Notre-Dame. Han lot seg samtidig utrope til konge av Italia.
- Forfatter Victor Hugo levendegjorde kirken i klassikeren «Ringeren i Notre-Dame» i 1831, om pukkelryggede Quasimodo og vakre Esmeralda.
- I 1956 blåste Anthony Quinn og Gina Lollobrigida liv i historien om «Ringeren i Notre-Dame» i rollene som Quasimodo og Esmeralda i kinofilmen som tok verden med storm. Walt Disneys animerte versjon kom i 1996.
- I 1970 ble general Charles de Gaulle gravlagt fra kirken, en svært sjelden hyllest. De Gaulle ledet Frankrike under annen verdenskrig mot Hitlers Tyskland og regnes som grunnlegger av den femte franske republikk.
- 15. april 2019 ble store deler av Notre-Dame totalskadd i brann.

(NTB)

VESTROSEN: Det er det eldste, datert til 1225, og det minste med sine knappe 10 meter. Vestrosen ble restaurert på 1800-tallet og har ikke noe originalt glass. Rosen er delvis skjult av katedralens berømte orgel, som også unnslopp flammene.

behold, med farger som gløder som edelstener i blått, rødt, grønt, brunt, og gult. Midt i den nordre rosen er Jesus og Maria, og de er omgitt av Det gamle testaments konger og profeter. Rosens strenge symmetri distribuerer vekten jevnt utover sirkelen: Strukturen er sterk, men uttrykket delikat.

Det søndre rosevinduet er fra omkring 1260 og har en diameter på 12,9 meter. Her er temaet Det nye testamentet. Vinduet har blitt skadet og restaurert flere ganger gjennom århundrene, og glasset er delvis originalt, delvis 1800-talls. Vestrosen, datert 1225, er det eldste og det minste med sine knappe 10 meter. Vestrosen ble restaurert på 1800-tallet og har ikke noe originalt glass. Vestvinduet viser fremstillinger av stjernetegnene, årets gang, samt dydene og lastene. Rosen er delvis skjult av katedralens berømte orgel, som også unnslopp flammene (tilstanden er dog uviss).

LYSETS ARKITEKTUR

Gotikken oppsto i Frankrike på 1100-tallet og «den franske stilen» spredte seg over hele Europa. Den var særlig populær i Nord Europa til innpå 1500-tallet. Konstruktive nyvinninger som spissbuer, ribbekrysshvelv, og strebebuer, gav bedre trykkfordeling i bygningsmassen. Nå kunne det bygges høyere og sterkere, med lysere interiør.

Strebebuene – de utvendige bygningselementene som minner om edderkopp-ben – stabiliserer, og leder vekt og trykk bort fra bygningskroppen. Slik kunne veggene bygges tynnere og vindusåpningene gjøres større.

Glassmaleriene slapp inn lys og farge i interiøret, og kirkerommet

ble forvandlet og fylt med et overnaturlig lys. Med stor høyde under taket og glimrende, gjennomskinnelige vegger fremsto katedralen som en flik av himmelen på jorden. Hvis mennesket kan skape noe så vakker her på jord, tenk hvor vidunderlig himmelen må være!

BRENT GLASS

Bruken av farget glass i arkitekturen nådde sitt absolutte høydepunkt under den franske gotikken, og i denne perioden utviklet håndverkerne en teknisk kunnskap og en fargeintensitet i glasset som ikke har vært overgått siden.

Middelalderens metode har gått tapt, selv om den grunnleggende prosessen er kjent. Glasset ble laget av sand og aske, eller soda, som så ble blandet med fargemineraler – kobolt, for eksempel, gav blått.

Massen ble deretter varmet opp til høy temperatur. Glasset ble så blåst til en tube, eller et kar, før det ble klippet opp og lagt flatt. Detaljer som ansikter og draperier ble malt på glasset før det på ny ble utsatt for varme. Vi vet, for eksempel, at den emaljelignende malingen kunne inneholde vin, eddik, urin, eller andre ingredienser. Likevel kan vi ikke, med vår moderne vitenskap, kjenne til fulle det gotiske glassmaleriets mange kjemiske hemmeligheter.

ET LEVENDE UTRYKK

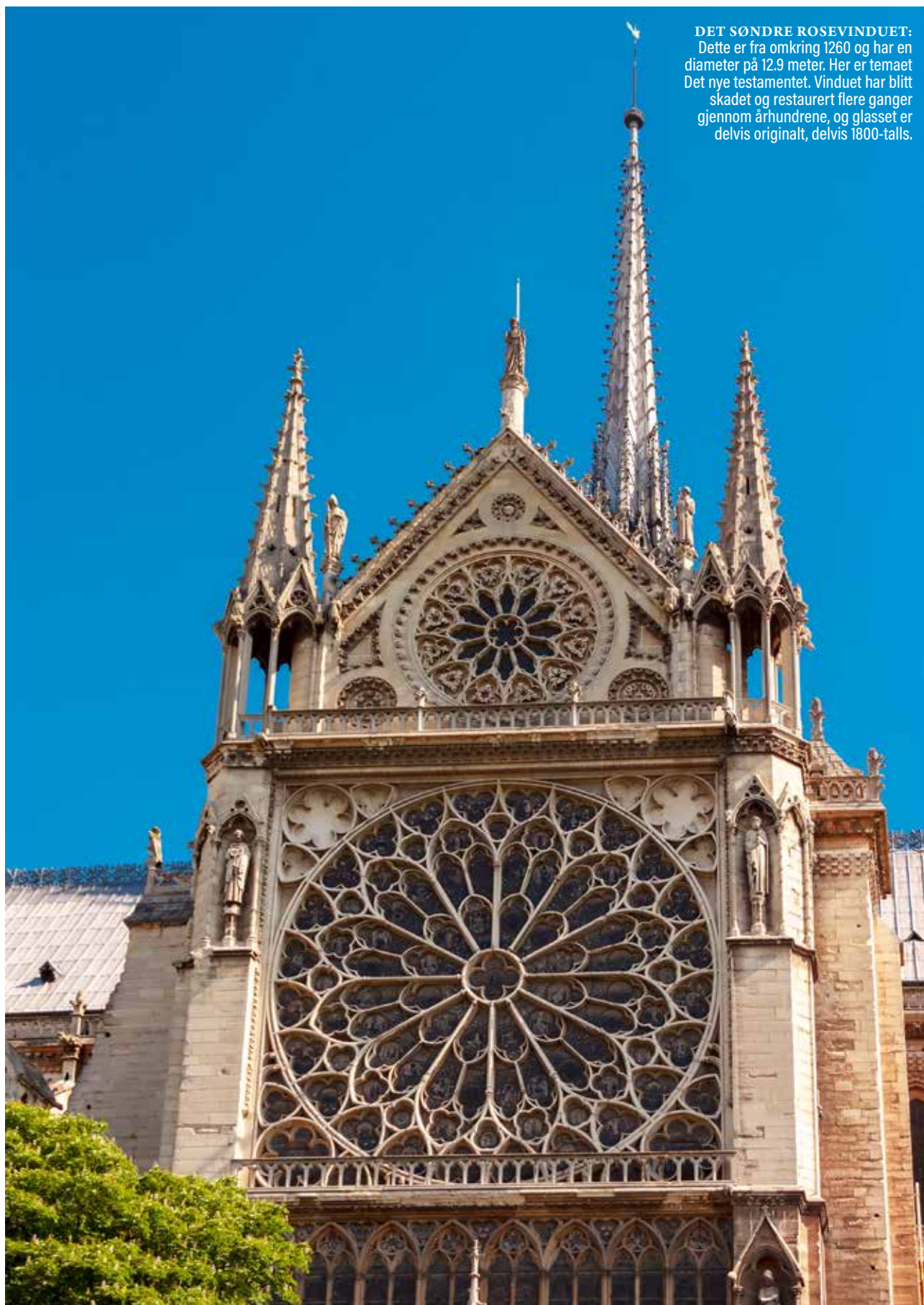
Gotikkens glassproduksjon var preget av tilfeldigheter, sammenlignet med moderne industrielle teknikker. Råstoffet kunne inneholde urenheter som påvirket fargen og gjennomskinneligheten: Glasset kunne være tynt eller tykt, det kunne være fullt av små bobler, eller ha en glatt eller bølgete overflate. Blyet som sammenføyet de enkelte glassbitene kunne dessuten variere i tykkelse og tekstur. Det er summen av alle disse uregelmessighetene i materialet, kombinert med håndverkernes kunnskap og den gotiske kjemi, som skapte glassets levende uttrykk.

Hadde rosevindue gått tapt da Notre-Dame brant, hadde det ikke vært mulig å gjenskape disse kvalitetene.

Rosevindue er berget. Takk Gud. •

STABILISERER: Strebebuene – de utvendige bygningselementene som minner om edderkopp-ben – stabiliserer, og leder vekt og trykk bort fra bygningskroppen. Slik kunne veggene bygges tynnere og vindusåpningene gjøres større.

DET SØNDRE ROSEVINDUET:
Dette er fra omkring 1260 og har en diameter på 12,9 meter. Her er temaet Det nye testamentet. Vinduet har blitt skadet og restaurert flere ganger gjennom århundrene, og glasset er delvis originalt, delvis 1800-talls.

DEN MANIPULERTE VILJEN

■ vår tid utfordres den menneskelige viljen på helt nye måter. For hva skjer med viljen og friheten vår når bioteknologi og informasjonsteknologi møtes i et forsøk på å endre og manipulere oss?

TANKEN OM DEN menneskelige friheten har alltid stått sterkt i den kristne tradisjonen. Friheten gjør oss ansvarlige for våre handlinger. Dette finner vi utallige spor av i Bibelen. Gud holdt Adam ansvarlig etter synden i Edens hage, og Kains drap på sin bror Abel fikk konsekvenser. En handling som er villet, tilregnes derfor den som har utført gjerningen.

Selv om mennesket er ansvarlig, skjelner kirken mellom handlinger som er intendert, og handlinger som er et resultat av forsømmelser. Handlingens konsekvenser kan være alvorlige nok i begge tilfeller, men kan bedre tåles dersom de i utgangspunktet ikke var villet av den som handler.

Kirken er selvsagt klar over at friheten har sine begrensninger og er feilbarlig. Utallige erfaringer fra historien og fra kirken selv, vitner om det. Mennesket har ikke bare brukt sin frihet til det gode, men også til ulykke og undertrykkelse.

LIKEVEL HOLDER KRISTEN tradisjon frem at det å foreta et valg, å velge ut fra grunner som er ens egne, er et adelsmerke hos mennesket, og berører selve kjernen i vår likhet med Gud.

Men i vår tid ser vi tendenser til utviklingstrekk som endrer selve premisset for denne likheten med Gud. For hva skjer når menneskets frihet settes i spill, og når valg vi foretar er bestemt av andre aktører enn oss selv? Ja, hva skjer når vår vilje, våre ønsker og lengsler kan manipuleres og endres?

Det er slike spørsmål historikeren Yuval Noah Harari prøver å gi svar på i boken *21 tanker for det 21. århundre*, og han tegner et dystert fremtidsbilde. Harari ser tendenser til en utvikling som har kraft i seg til å rasere hele det liberale demokratiet, og sette menneskets frihet ut av spill. Intet mindre. Hans agenda er derfor å fremheve truslene og farene ved sammensmeltingen av bioteknologi og informasjonsteknologi, og han mener altfor

få politikere og andre tenkende mennesker har tatt inn over seg de omveltningene vi står overfor i nær fremtid.

Ikke bare vil det ramme arbeidslivet og hvordan vi tenker om rettferdighet og likhet. Sammensmeltingen av disse to teknologiene vil også få store konsekvenser for menneskets frihet, menneskets evne til å foreta valg, og menneskets autonomi.

DET MODERNE MENNESKET er utsatt, hevder Harari. Det er nærmest umulig å ikke levere betydelig informasjon om seg selv til aktører som kanskje ikke har vårt beste i tankene. At Storebror ser deg, er alvorlig nok. Men dersom våre valg og ikke minst våre følelser blir påvirket og bestemt ut fra stordata-algoritmer som har fanget opp hva vi interesserer oss for, hva vi lytter til og hva vi ser på, vil det kanskje på sikt være mulig å hacke seg inn på vårt indre liv. Ifølge Harari er vi i hvert fall på god vei mot et slikt samfunn.

Vi ser en slik utvikling innenfor medisinen. Mange av de viktigste helseavgjørelsene tas i dag på grunnlag av beregninger datamaskiner har gjort. Vi scannes og testes, måles og overvåkes. Dette bidrar til at leger og forskere kan anbefale bedre behandling, bedre kosthold tilpasset den enkelte pasient, og kanskje også et bedre treningsprogram som tar hensyn til vårt DNA og vår personlighet.

Med en liten biometrisk sensor, for eksempel inne i kroppen din, kan helsen din hele tiden overvåkes, og det gir uante muligheter. Denne «indre» overvåkingen har selvsagt sine skyggesider. For hva gjør vi med dem som fremdeles vil være friske til de faktisk er syke? Altså de som ikke vil delta i denne overvåkingen av kroppens funksjoner.

FOR HVORFOR SKAL forsikringsselskap og samfunnet for øvrig ta vare på dem som ikke vil følge systemets spilleregler? Under dekke av at man kan oppdage helseproblemer på et tidlig stadium er det bare et tidsspørsmål før den faktiske friheten knyttet til disse spørsmålene står i fare, hevder Harari. Og kobler man disse biometriske dataene med informasjonsteknologiens

KIM LARSEN er førsteamanuensis ved NLA Høgskolen i Bergen.

uante muligheter til å samle inn informasjon om alle dine bevegelser, aktiviteter, ønsker og drømmer, ja, da er det kanskje ikke vanskelig å se for seg at grunnleggende menneskerettigheter som rett til liv, frihet og personlig sikkerhet står i fare.

SELV OM FÅ AV kirkens menn og kvinner har beskjeftiget seg med slike store moderne samfunnsmessige utfordringer, tar den kristne tradisjonen til orde for at i møte med teknologiske og bioteknologiske utfordringer, er det avgjørende at fremskrittet alltid må tjene mennesket og personens frihet. Hvis ikke, kan det ikke anerkjennes som fremskritt.

Tidligere pave Benedikt XVI påpeker at det finnes en nær sammenheng mellom overdreven fremtidstro og et funksjonalistisk menneskesyn. Derfor er det sentralt for kirken å løfte frem den mystiske dimensjonen ved menneskets eksistens. Mennesket er alltid mer enn det som kan fanges opp av stor-data og bioteknologiske nyvinninger. Dersom mennesket blir redusert til objekter for kontroll og utnyttelse, er det på tide at kirken og alle mennesker av god vilje tar til motmæle.

Fra et kirkelig perspektiv kan mennesket aldri reduseres til noe som kan måles, veies og overvåkes. Det er for sammensatt til det. Menneskets adelsmerke er dets frihet, og dersom noen forsøker å manipulere og endre betingelsene for den, rammer det ikke bare mennesket selv, men også dets forhold til det guddommelige: Menneskets likhet med Gud.

KIM LARSEN

FØRST PUBLISERT I VG 18.03.2019

Edle dråper

Det er mye vi kan takke middelalderens munk for. Som det skotske kornbrennevinet whisky.

Avisen Daily Mail fortalte nylig om den lengstlevende britten, Grace Jones' 112-årsdag. Hun har overlevd to verdenskriger, 26 statsministre, fem konger og ti paver. Hemmeligheten: et stort glass whisky før leggetid. Som hun sa til avisen: «Og den vanen har jeg ikke tenkt å slutte med!»

Den eldste historiske dokumentasjon om produksjon av whisky stammer fra 1494. Den 1. juni det året noterte en tjenestemann at benediktinermunken John Cor fra grevskapet Fife kjøpte 500 kilo malt på markedet for å lage «Aquavite» (whisky) på oppdrag fra kong James IV.

Fra det 5. århundre av ble Irland og Skottland kristnet av omvandrende misjonærer. De brakte også med seg ny kunnskap og nye teknikker til kelterne, som destillering av alkoholholdige væsker. Men vin var dyrt å importere, så de irsk-skotske munkene utviklet den billigere metoden med å destillere fra brygg av korn.

HELSEDRIKK

Opprinnelig var drikken til medisinsk bruk og smertelindring, og ble smaksatt med urter, bær og røtter. Datidens smak minnet lite om dagens.

Men klostrene utviklet sine teknikker og forfinet smaken, og på slutten av 1400-tallet noteres det at drikken «ikke bare gjør godt, men også smaker bra.» Etter reformasjonen måtte munkene produsere og selge whisky i større skala for å få inntekter, og på 1500- og 1600-tallet dukket det også opp en rekke private whisky-produsenter.

Dagens betegnelse «whisky» oppsto først på 1700-tallet. Det peker tilbake på det skotsk-gæliske «usge beatha», og «uschkiba» og «uiskie». Og «usge beatha» betyr rett og slett: «aqua vitae»: livets vann.

Selv i dag tar forkjølte og hostende skotter heller en ordentlig whisky fremfor å oppsøke legen. Og vil du selv søke whiskyens røtter, har den tyske katolske presten og whisky-spesialisten Wolfgang Rothe lesestoffet klart: *Whisky-valfarter. En spirituell reiseguide til Skottland*, (tysk bok på EOS-Verlag) (KNA) •

G. K. CHESTERTON:

En gammeldags guru – *og hans betydning i dag*

Også i Norge var det en begivenhet at en så kjent forfatter ble katolikk. Han var Sigrid Undsets og Hallvard Rieber-Mohns yndlingsforfatter

TEKST: **HANS FREDRIK DAHL**

Ikke mange fester seg ved navnet i dag, selv om det flikker over skjermen rett som det er. Fjernsyn-serien om «Father Brown» er nemlig basert på hans bøker. Landsbypresten som involveres i det ene mordmysteriet etter det andre, i et miljø av typisk engelsk krim med gamle steinkirker, overgrodde hager og skremte naboer – jo, Father Brown-figuren sikrer ham et liv den dag i dag, i hvert fall på TV-skjermen.

EN VITTEG TOFRONTSKRIGER

Men i sin tid utgav han også dikt, romaner, essaysamlinger og sakbøker i en så strid strøm at den gjorde G.K.Chesterton (1874-1936) til en av de mest tilstedeværende forfattere i det tidlige 1900-tall, attpå til på et verdensspråk som det engelske. Berømmelsen ble ikke mindre av at han også var en flittig journalist med faste bidrag til *Daily News* og *Illustrated London* – hver eneste uke i mer enn tretti år. Tenker man på en skrivende brite i tiden rundt første verdenskrig, vil navnet naturlig falle på ham.

Av legning var han kanskje litt spisst konservativ – beundret blant annet av vår

hjemlige Nils Kjær – og tydelig kristen anglikaner, fra 1923 dertil velkjent som katolsk konvertitt. I en tid da så mye gikk mot venstre, skrubbet han imot tidsånden – og gikk gjerne på tvers. Med humor og uttrykks glede – men altså på tvers

Ta essaysamlingen *Ortodoksi* fra 1908, en av hans mest leste bøker (flere norske utgaver, sist St. Olav 2014). Den griper fatt i to tendenser: Rasjonalismen, representert av George Bernhard Shaw, H. G. Wells og deres like: friske, radikale, ofte labour-vennlige folk som avviste all gammel overtro, også den anglikanske. På annen side: den selektive mystikk som appellerte til mange den gang, ofte av østlig karakter, med dragende mulighet for personlig valg og individuell tilpassing.

Midt imellom Chesterton, kristentroens forsvarer, – mellom rasjonalisme og mystikk i en vittig tofrontskrig, med drabelige sarkasmer og hugg i alle retninger til forsvar for kristendommens grunnleggende dogmer. At nettopp han skulle utgi en bok med tittelen «Ortodoksi», kunne oppfattes nærmest som en vits. Men ortodoks lære, det var hans ståsted. *Everlasting Man* (1925) går i samme retning, som et motstykke til

H.G.Wells optimistiske *Outline of History*, med et agg til radikal fremskrittstro i dens mest bekymringsløse form.

POPULÆRE ROMANER OG SKARP SAKPROSA

To romaner uten særskilt «ideologisk» innhold gjorde ham kjent og elsket som forfatter – *The Man who was Thursday* (1908) og *Napoleon of Notting Hill* (1904). Begge er underholdende i særlig grad og har henrykket romanlesere i alle aldre – den første som et fyrverkeri av hemmelige etterretningsgrupper i forvirrende strid med hverandre, den annen om London slik byen var hundre år bakover i tid.

Napoleon-boka innledes forresten av et «ideologisk» forord hvor tidens radikale optimister fra Welles til Sidney Webb får gjennomgå i vittig ironi – før handlingen begynner. Altså en storby-skildring av dypt sosialt innhold fra en elegantier som Chesterton? Ja, faktisk.

Og *Napoleon of Notting Hill* kan vel ses i sammenheng med hans syn på Dickens' romaner i så måte. Chesterton tok nemlig gamle Charles Dickens på alvor som ærlig kronikør av sin tid. Det var ikke så vanlig den gang, da Dickens ennå ble ansett som >

«Som essayist-journalist ble han først og fremst ansett som ustoppelig idérik og variert ved at han så et poeng i alt – og kunne elaborere det raskt og slående i et duggfriskt, halvt frekt språk.»

litt glatt og underholdende, men neppe svært seriøs. Chestertons studie *Charles Dickens – A Critical Study* (1906) betegner en vending her. Den gjorde en tilsynelatende underholdende og lett eskapistisk Dickens til en virkelig forfatter.

Også andre av Chestertons tekster handler om fortidens forfattere – fra Chaucer til William Morris. Kollega W.H.Auden samlet de beste av stykkene i en antologi fra 1970 om Chestertons «non-fictional prose». Den viser et inderlig forhold til fortidens engelske diktere og kan med fordel leses den dag i dag. Det samme gjelder hans dikt. De er ofte skrevet til eller over tekster av eldre lyrikere – og viser en ganske spesiell evne til å tolke døde poeter som levende uttrykk. Chestertons *Collected Poems* ble utgitt som antologi rett etter hans død, men er siden opptrykt i en mengde utgaver som vitner om en overraskende stor leserkrets til poesi å være.

JOURNALISTIKK SOM METODE

I en særklasse står imidlertid journalistikken. Chestertons berømte essays ble skrevet for aviser og nådde et antall av 4–5000. Journalistikk var for ham ikke bare et metier og en inntektskilde, men også en metode og en erkjennelsesvei. En hastig journalistisk forståelse av tingene, løstrevet men slående, med vekt på det motsetningsfulle i ethvert forhold, det var for Chesterton selve tidens, industrialismens, måte å uttrykke seg på. Og det var en måte han selv demonstrerte både ved fortrinn og begrensninger uttrykt i stoffets iboende paradokser – de motsetningene som i beste mening oppstår ved at nåtiden går seg vill i forsøkene på å finne mening i tidligere tiders uttrykk.

I innhold kunne de chestertonske småstykker dreie seg om alt mulig og hva som helst – fra osten foran ham på tallerkenen til Englands klima i himmelen over; fra dukketeaterets magi til stormagasinet gru. Som essayist-journalist ble han først og fremst ansett som ustoppelig idérik og variert ved at han så et poeng i alt – og kunne elaborere det raskt og slående i et duggfriskt, halvt frekt språk. Vi vil i dag kanskje se hans journalistiske prosa litt maniert, men rik og sprudlende er den unektelig – og betydningsfull ved at alt det han strødde det ut, kunne sies for og imot, på kryss og tvers – heretter kunne absolutt alt sies. Journalistikkens lynraske uttrykk fanget det inn uansett.

Ett trekk som sprer seg over alle hans tekster og som vel har sitt opphav i journalistikken, metoden, er det subjektive. Det er jeg, jeg alle steder. Han tror, mener, minner om og tillater seg å nevne om igjen – flere ganger på hver eneste side.

Denne subjektivismen har en hensikt. Den gjør ham konstant til stede i teksten, uansett hva han skriver – til og med en lærd avhandling som den om Dickens punktueres av slike selvreferanser. Det er som vi aldri skal glemme at det er en personlig stemme som taler, den tilhører et enkeltmenneske som i ærbødighet fremkaster sin mening. Det er altså ikke en bedreviter som snakker, ikke et kjempestort ego, men snarere en som forsøker seg – en essayist.

BETYDNING I SAMTIDEN

La oss da forsøke en vurdering av forfatterkapet i et litt større perspektiv. Hva betød G. K. Chesterton som fremtredende

anglikansk og katolsk intellektuell i sin samtid? I inspirasjon, påvirkning og stimuli? Ikke så rent lite, skal vi se. Et slikt forbilde kan nok kanskje sies å være en avbildning av egne holdninger og derfor en forventet figur. Men her dreier det seg om et forbilde som uttrykte seg annerledes enn andre – nyere og merkelige kan man si. Det kan da antydes to veier hvor man kan se en varig påvirkning: Den ene gjelder den fornyede levendegjøringen av klassiske verker innen tro og dogmatikk som man kan vente av en ordkunstner. Den andre angår den betydningen som selve skikkelsen innebar. Chesterton virket helt klart i begge retninger.

Klassikerene først: Chesterton skrev to studier som langt ifra tilhører «samtidslitteraturen», og som ikke polemiserer mot andre, men som tilbyr en dypere religiøs forståelse av nettopp den ortodoksi - den evige sannhetslære – som reises. Det gjelder studien av Frans av Assisi (*St. Francis of Assisi*, 1923) og den av Thomas (*St. Thomas Aquinas*, 1943). Begge er korte biografier – og subjektive. Men ingen av dem gjelder «liv» i vanlig mening. Glem årstall og flinke detaljer til fordel for en dypere mening! Thomas-studien handler om hva vi kan forstå av byggverket i de to Summa-er i deres egenskap av epistemologisk arkitektur – Guds store byggverk altså – , mens Frans-boken søker å trenge inn i det spesifikke Gud-gitte ved denne merkelige personens skikkelse. Hva består hans Kristus-egenskaper faktisk i?

De to små bøkene handler derfor om storverk – middelaldersteologiens verdensbilde i dens ypperste form, og det Kristus-liknende menneskes helt spesielle

POPULÆR: Essaysamlingen *Orthodoxy* er en av hans mest leste bøker, men det var to romaner uten særskilt «ideologisk» innhold gjorde ham kjent og elsket som forfatter – *The Man who was Thursday* (1908) og *Napoleon of Notting Hill* (1904).

karakter. Så langt som Thomas eller Frans er ytterpunkter av hva vi kan nå og forstå. De «angår» oss – i hvert fall hvis vi åpner oss for journalisismen som metode: en direkte, ikke-formidlet innlevelse, umiddelbar og personlig i sin tale – så å si en kommunikasjon fra sjel til sjel.

Boken om Frans av Assisi er det enkleste uttrykk for denne metode. Den kaster konvensjonell kunnskap over bord *fordi* den søker det ukonvensjonelle – godheten, guddommeligheten, hvordan trengte inn i den? Jo – ved å forkaste det vi vet og tenke nytt på det grunnleggende spørsmål hva godhet er. Å uttrykke dette i enkel prosa – ikke teologisk, ikke bedrevitende – altså ikke å forklare det med vanlige midler, men i direkte konfrontasjon, det kan man si er hensikten. Lykkes han? Enhver får svare for seg. På meg virket fremstillingen til å begynne med litt forvirrende – inntil jeg mente å forstå ikke hvor forfatteren ville ha meg hen, men hvor han faktisk brakte meg – nemlig til å forsøke å forstå hva denne skikkelsens kjærlighet er. Frans' kjærlighet favnet om alt – stein, tre, løve, sol – ikke som bruddstykker av en villet panteisme, men som uttrykk for noe mer grunnleggende og altomfattende – kjærligheten.

Boken om Thomas (som kom i flere utgaver) er full av unnskyldninger. Andre

kan jo dette med middelalderens teologi og thomisme bedre, sier Chesterton ofte, og utgir seg så visst ikke som ekspert.

Ikke desto mindre regnes Thomas-boken som fremragende – fordi den griper det vesentlige i denne komplekse materie. Den store tyske thomist-forskeren Martin Grabmann skal endatil ha sagt: – Jeg har studert Thomas hele mitt liv og ville ikke klart å skrive noe slikt! Ikke minst skal han ha prist forslaget til klosternavn på hovedpersonen – Frater Thomas de Creatore, Broder Thomas av Skaperen.

Slik ble i hvert fall fortalt i et foredrag jeg engang hørte. Og på Wikipedia leser jeg at selveste Etienne Gilson – den store idéhistoriker - berømmet Thomas-boken i høye toner «I consider it as being, without possible comparison, the best book ever written on Saint Thomas ...»

PÅVIRKET NORSK KATOLISISME

Men så den andre innflytelsen – personligheten, og det inntrykk som skikkelsen gjør i samtiden bare ved sin tilstedeværelse. Dette gjelder Chestertons innflytelse også i vårt eget land. At en så kjent forfatter og debattant forsvarte kristendommen, og til og med ble katolikk, var selvfølgelig en begivenhet som i noen grad angikk offentligheten også i Norge. Vi kan vel regne med at norsk katolisisme fikk en

varig påvirkning i hvert fall gjennom to personligheter som kaster lange skygger inn i vår egen tid – Sigrid Undset og Hallvard Rieber-Mohn.

Undsets forhold til Chesterton var særlig nært, og er omtalt i de fleste av hennes biografier. Han var yndlingsforfatteren, klart nok. Hennes konversjon i 1927 kan vanskelig tenkes uten innflytelsen fra bøker som *Orthodoxy* og *Ever lasting Man*. Nå kan denne innflytelsen selvsagt diskuteres. Den litteraturforskeren som står nærmest dette, Liv Bliksrud, vurderer selv Chestertons betydning litt forskjellig i *Natur og normer hos Sigrid Undset* (1988), der det heter at han teller med, men ikke har samme rolle som andre, og i den senere biografien om henne (1997), der Chesterton får en noe større plass – han er Undsets åndelige fadder, de to har mye til felles, han gir en stadig resonansbunn for hennes apologetiske skrifter, hun beundret hans barske vidd og hans avsky for sentimentalitet osv. Han var i det hele tatt den forfatter hun hadde flest bøker av i sitt eget bibliotek.

Føy så til at en av de få bøker hun oversatte var *Det evige menneske* (Aschehoug, 1931) – denne personlig-religiøse freske der første del handlet om mennesket fra hulen og fremover, den andre delen om Kristus og evangeliene. Undset skrev etterordet ➤

KJENT FJES: Mange kjenner nok til Chesterton uten å være klar over det. TV-serien om «Father Brown» er nemlig basert på hans bøker.

«Undsets forhold til Chesterton var særlig nært, og er omtalt i de fleste av hennes biografier. Han var yndlingsforfatteren, klart nok.»

til denne norske utgaven (ved en feil kalt «forord») om Chestertons forfatterskap, hans katolisisme – og hvordan han har blitt oversatt verden rundt. Om forholdet til kirken fikk hun forresten sin stedatter Ebba Svarstad til å oversette Chestertons *Catholic Church and Conversion* alt i 1929.

Også Hallvard Rieber-Mohn hadde et nært forhold til den katolske brite. I den samling *Lesegleder* som Kjell-Arild Pollestad redigerte og utga et par år etter hans død, finner vi et kapittel som taler tydelig i så måte. Chesterton var også Rieber-Mohns yndlingsforfatter.

Det evige menneske i Undsets oversettelse inntok hedersplassen i bokhyllen i Neuberggaten. Særlig skrev Rieber-Mohn fyldig om forholdet Chesterton-Undset, som for å understreke den grunnleggende betydning de to forfatterskapene har hatt for vår hjemlige katolisisme. «Hun ble hans trofaste nordiske drabant, et slående eksempel på temperamentenes slektskap» (s. 145). Hans eget slektskap med dem begge fremgår av teksten selv.

Særlig beundret Rieber-Mohn Chesterton som journalist, selvfølgelig – og skrev om hans mangfoldige avis-stykker så innsiktsfullt som noen. Briten var for den norske pateren en journalist «på høyeste plan» – vittig, paradoksal tankevekkende, akkurat som han selv ønsket å være i norsk offentlighet.

Rieber-Mohn leste også bøker om ham, blant annet Dudley Barkers biografi (London, 1973) som gjengis full av lovord.

EN STYGG FLEKK ELLER IKKE?

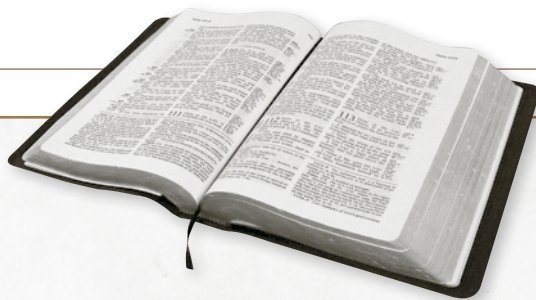
De siste par år har imidlertid brakt andre ting for dagen. I Wikipedia, nett-leksikonet som i dag er verdens mest søkte oppslagsverk, leser jeg at Chestertons omdømme for tiden har en stygg flekk av forakt for jøder – av det som i dagens språkbruk kalles antisemittisme.

Nåvel – for en som skrev så vanvittig mye om land og folk og historie i journalistiske og religiøse tekster, og attpåtil for en brite som nødvendigvis kom på kant med mange folkeslag, er det jo rimelig at det i ettertid kan plukkes opp uttalelser og setninger verd å diskutere. Nazismen skrev han i hvert fall innbitt imot, da den kom, eugenikken og raselæren likeså. Men om jødiske forhold i antikk og middelalder kan det altså samles mer diskutabile uttalelser. I hvert fall ifølge de unge historikere som siteres i den ellers anonyme Wikipedia, Simon Mayers *Chestertons Jews – Stereotypes & Charicatures* (2013) blant dem. Debatten om Chesterton var jødefiendtlig eller ikke, går internasjonalt nå, blant annet har amerikanske Chesterton-beundrere tatt til drabelig motmæle – noe som fører til ytterligere debatt, naturligvis.

Kanskje man skulle gi ordet til Christopher Hitchens – altså en erklært venstreorientert verdens-debattant - som avslutning på en ellers positiv vurdering av et forfatterskap og dets betydning for Norge:

GKC var mer en kristen Sionist enn en antisemitt, og slett ingen tilintetgjører eller eliminist. Han kan ikke settes i Gul stjerne-leiren, slik vi tenker om den i dag. Men han og hans feller – mange av dem mer eller mindre løse reaksjonære – kom altså galt av sted i debatten om nazismen. Og de gjorde det på grunn av egne fordommer. For en god fintes skyld slo Chesterton fast at den protestantiske reformasjonen var i utgangspunktet jødisk! Og at vi fikk det troskyldige begrepet om «utvalgt folk/rase» fra jødene selv – ved at det kom ned til oss via den prøyssiske protestantisme «i hvis navn tusener av jøder (som han sier) i dag er blitt frarøvet eiendeler og fordrevet fra sine hjem». Det er altså jødene egen skyld, impliserer han, besatt som de er av sin tro på Paktens Ark ... (The Atlantic, mars 2012).

Om dette er grunnleggende antisemittisme, eller argumenter i en litt overopphetet debatt om jødefolkets historie, overlates til enhver å avgjøre. Sikkert er det at denne forfatteren faktisk betydde noe når det gjaldt å snu den hjemmевante luther-dyrkelsen til et mer globalt utsyn over vår evige streben. •

«Han ville fullføre sin frelsesplan i tidens fylde: å sammenfatte alt i Kristus, alt i himmel og på jord i ham.» Ef. 1,10

TEKST: P. OLE MARTIN STAMNESTRØ

Når jeg feirer messen på store festdager, bruker jeg en særlig vakker kalk som jeg fikk i gave til min prestevielse. På undersiden av kalkens fot er det inngravert et bibelsitat på latin: «Instaurare omnia in Christo». Dette er en del av bibelverset ovenfor: «å sammenfatte alt i Kristus». Rett etter forvandlingen hever jeg kalken og ser disse ordene, idet Kristi frelsende blod løftes opp til Faderen. Det er det samme offer som ble løftet opp til Faderen da Jesus ble hengt opp på korset. Hvis jeg står vendt samme vei som menigheten – mot øst, Kirkens tradisjonelle bønneretning (i retning av den oppadstigende sol) – ser jeg menigheten speile seg i kalkens beger. De kommer fra alle land og nasjoner, og jeg ser bibelverset gå i oppfyllelse: Alt sammenfattes i Kristus.

Bak dette latinske verbet «instaurare» ligger det greske verbet «anakephalaiōsasthai». Over dette ordet grunnet kirkefedrene meget. Det lar seg ikke oversette med ett enkelt norsk ord. Vi kan bruke «sammenfatte», «sammenføre», «samle», «gjenopprette». Ordet uttrykker en samlende bevegelse. Synden sprer, Kristus samler. Synden ødelegger, slår noe i stykker. Bitene av det vi knuste ved vår synd, samler Kristus sammen igjen. Men vi har ikke her å gjøre simpelthen med en gjenoprettelse av et tidligere stadium. Det som er blitt samlet sammen igjen og reparert, heves så opp til et høyere nivå. Bitene føyes sammen i én kropp, under ett hode. Hodet er Kristus, kroppen er Kirken – som er «Kristi kropp». Sammen med Kristus løftes vi opp til Faderen. Ikke bare er syndefallet reversert, men mennesket heves til et høyere plan enn vi bebodde i utgangspunktet. For vi er blitt ett med Kristus.

Bibelverset taler altså om Kirkens enhet: Kirken er én, for den er én kropp samlet under ett hode, Kristus. Verset taler også om Kirkens kall i verden: å samle alle mennesker i Kristi ene Kirke, slik at vi kan løftes opp til Faderen. Bibelverset er imidlertid ikke et uttrykk for «universalisme», tanken om at alle mennesker blir frelst. Gud har utstyrt oss med fri vilje, og den respekterer Han. Vi kan velge opprøret, fortsette å spre, knuse og ødelegge. Derimot uttrykker bibelverset at Kristus er den rettmessige hersker over alt i himmel og på jord. Alt tilhører egentlig Ham. Han er ikke Herre bare over den (i Vesten stadig krypende) gruppe mennesker som velger å tilhøre Kirken. Kristi kosmiske herredømme kjenner ingen grenser.

Ingen sider av den menneskelige eksistens er unndradd Kristi milde herredømme. Dette må også ha konsekvenser for hvordan vi organiserer vårt felles samfunnsliv. Ved olsokstider blir vi minnet om dette; St. Olav forstod dette – ihvertfall intuitivt, skjønt han formulerte seg vel ikke som en presis politisk filosof. St. Olav lignet sin Herre, idet han representerer en samlende bevegelse i vårt land. Nordmennene skulle ikke lenger være spredt i små grupper og ætter med egne oppfatninger om rett og galt. Kristus Kongen fordrer samling i ordnede samfunn med lover som avspeiler Guds gode lov – lover som gjør det mulig for Kirken å oppfylle sitt kall i verden, lover som gir individet frihet til å velge det rette.

Så er det vår bønn for vårt land og folk at Norge igjen samler seg om Kristus Kongen – fra hvem vår konge Harald kun har fått sitt land i len. La oss i messen på Olsok, idet presten hever kalken, be om at vi alle må samles i Kristus og løftes opp til Faderen. •

ST. SUNNIVA MENIGHET I MOLDE

- St. Sunniva menighet i Molde var den første menigheten biskop Jan Olav Smit etablerte etter sin bispevielse. Han kjøpte et to etasjers hus i Storgaten 45 i Molde, hvor det ble innredet et kapell. Den 26. juli 1923 ble huset og kapellet innviet av kardinal van Rossum, som var på besøk, og viet til St. Sunniva.
- 30. juni 1923 ankom fire St. Carolus Borromeussøstre menigheten
- I november samme året ankom fire søstre til, og i 1925 innredet de et beskjedent hospital i bygningens andre etasje. Allerede i desember 1934 kunne søstrene imidlertid flytte inn i en ny og tidsriktig klinikk som fikk navnet St. Carolus Sykehus.
- I sykehuset hadde søstrene et kapell som ble benyttet av menigheten til den nye kirken sto ferdigbygget i 1957, på en tomt gitt til det apostoliske vikariat av ekteparet Peter og Helga Dahl.
- 1990 forlot St. Carolus Borromeussøstrene menigheten
- 1999 kom tre søstre fra kongregasjonen "The Missionary Servants of The Holy Trinity" til Molde.
- I 2000 begynte ombyggingen av søstrenes hus, som har navnet Stella Maris Kloster. I tillegg ble det bygget et nytt tilbygg til søstrenes kloster som brukes som menighetslokale.
- Idag er det p. Nguyen Duc Khiem som er sogneadministrator for de 1777 troende som sogner til menigheten.
- Menigheten omfatter Romsdal i fylket Møre og Romsdal.

P. KHIEM NGUYEN DUC

- Født 27. desember 1980 i Binh Tuy i bispedømmet Phan Thiet i Vietnam.
- Kom til Norge i 1989 og vokste opp i Stavanger. Utdannet ingeniør med bachelor i maskin ved høyskolen i Stavanger.
- Påbegynte studiene som prestekandidat for Oslo katolske bispedømme i Allen Hall høsten 2004.
- Diakonviet den 2. januar 2010 av biskop Bernt Eidsvig i St. Olav domkirke i Oslo og presteviet i Stavanger domkirke 14. august 2010
- Tidligere virket som kapellan ved forskjellige menigheter, skoleprest ved St. Sunniva skole i Oslo, sogneadministrator i Lillehammer og Landsungsdomsprest for Norges unge katolikker.
- Ble utnevnt til sogneadministrator for St. Sunniva menighet i Molde den 15. oktober 2017.

«For meg er det ikke nok å kalle hverandre medmennesker. Vi er brødre og søstre, for vi har alle Gud som far.»

Fra drøm om måneferd til rosenes by

Å se verden utenfra har alltid vært en drøm for p. Khiem. – Men det viktigste for meg i prestegjerningen er å hjelpe folk i menigheten eller medmennesker generelt. Vi er alle brødre og søstre.

TEKST OG FOTO: **KATHRINE LÅVER**

St. Sunniva menighet ligger idyllisk til i sentrum av Molde, omkranset av boliger og en gravlund hvor apostolisk prefekt mgr. Cyprian Witte SS.CC, og Peter Dahl, kabinettkamerherre hos pave Pius XI, ligger i evig hvile. Det var Peter Dahl og hans frue som forærte menigheten tomten i 1922.

Kirkebygget skiller seg ut fra bolighusene med sin åttekantede form, og klokketårn som stikker frem blant områdets spirende liv.

– Ikke til misunnelse for noen andre, men menigheten her i Molde må ha en av de beste utsiktene, sier sogneadministratoren på skarrende Stavanger-dialekt. Han bestiger åssiden bak kirken med uanfektet anstrengelse. Vel fremme på toppen er det umulig å si imot, når en skuer ut over Moldepanoramaet med 222 delvis snøkledd fjelltopper som bader i ettermiddagssolen.

P. Khiem er født i Binh Tuy i Vietnam. Ni år gammel kom han med familien til Norge i 1989, og har vokst opp i Stavanger. Etter flere år som landsungdomsprest, og en tid innom St. Torfinn menighet i Hamar, ble han 15. oktober 2017 utnevnt til sogneadministrator for St. Sunniva menighet.

–I fjor høst kunne du feire ett-årsjubileum som sogneadministrator for menigheten. Hvordan har tiden vært hittil?

– Det har vært veldig bra. I starten var det veldig viktig for meg å bli kjent med menigheten. Jeg brukte mye tid på å reise rundt og besøke de troende, bli kjent med stedet og menighetsrådet. Man møter alltid nye utfordringer når man overtar etter en annen. Med mine erfaringer som

ungdomsprest har jeg alltid syntes at det er viktig å satse på de unge. Når man får støtte fra barn og foreldre, er det ofte en god start. For å skape engasjement har jeg startet flere prosjekter. Det er viktig å få med de unge ved å tilby aktiviteter de synes er gøy og lærerike. Man blir heller aldri ferdig med å passe på en menighet. Det er mange områder som kan bygges på fra forgjengeren.

Vi fortsetter oppdagelsesferden fra utsiktspunktet, selv om en godt kunne ha sittet lenger og skuet ut over fjorden og de hvitkledd fjellene. Men det er mye som må utforskes i nærområdet, og p. Khiem forteller ivrig om menigheten.

– Hva kjennetegner St. Sunniva menighet i forhold til andre menigheter du har virket i?

– Dette er første gang jeg virker i en menighet på Vestlandet, og utenfor Oslo katolske bispedømme. Så stedet i seg selv er annerledes. Folk er også annerledes. De er mer praktiske, noe som er veldig flott. Naturen og området gjør det ekstra fint å være her. Det går mye tid til å reise, siden det er større avstander, og jeg må ofte ta ferie for å feire messe andre steder i menigheten, og for å besøke de troende.

Mens vi beveger oss nedover mot kaia kan vi skimte et stort skip komme glidende inn Moldefjorden.

– Det må være hurtigruten som er på vei inn til land, sier p. Khiem.

– Kommer det mange turister og besøker menigheten?

– Nei, båten er ikke så lenge ved land. Vi kan jo ta tiden.

GJENNOM DAGEN
P. Khiem Nguyen Duc

ANTALL E-POSTER

8 ✉

ANTALL RINGEMINUTTER

90 ☎

ANTALL KOPPER TE

1 ☕

ANTALL MØTER

2 💬

PÅ KIRKETRAPPA: Menigheten består av troende som har forskjellige bakgrunner. – Noen lutheranere kommer også ofte, sier p. Khiem.

KJØKKENTJENESTE: Det kokkeleres med presisjon når p. Khiem setter i gang på kjøkkenet.

EN TYPISK DAG

- 06:30** Da står jeg opp. Så tar jeg en kopp te og ber tidebønnene.
- 08:00** Arbeidsdagen starter med litt kontorarbeid.
- 09:30** Spiser jeg en sen frokost. Etter frokosten er det diverse samtaler og besøk.
- 14:30** Lunsj, og deretter ta fatt på kontorarbeidet igjen.
- 17:00** Går jeg til kirken, for da er det tilbedelse.
- 18:00** Feirer messe med de troende.
- 19:00** Så er det tid for besøk – eller undervisning.
- 21:00** Avslutter arbeidsdagen.

ÅTTE RASKE

Kristus er: Mitt liv

Tro betyr: å ha tillit til Gud

Kirken gir meg: Alt

Ett bibelvers: «Ingen har større kjærlighet enn den som gir livet for vennene sine.» (Joh 15,13).

Favoritthelgen: Den hellige Paulus

Favorittforfatter: Wilfrid Stinissen

Det å være sogneadministrator er: Å hjelpe flere mennesker til å elske sin tro.

Jeg vil gjerne bli husket for: At jeg har vært en god tjener for Gud.

– Hva er viktigst for deg i sognearbeidet?

– Det første jeg prioriterer er liturgien og sakramentene. Å se at folk ønsker å delta og motta sakramentene er veldig godt. Jeg er glad for at det er en fast gruppe som engasjerer seg som ministranter, og at vi har fått på plass flere aktiviteter for denne gruppen. Deretter handler det om å komme i kontakt med mennesker, gjennom besøk og samtaler. Det er viktig for meg å få folk til å bidra i fellesskapet. Forankret i det man lærer og gjør i menigheten, må de troende få muligheten til å bli gode apologeter.

– Hva er det mest utfordrende?

– Språket er ofte en utfordring. Det er gjennom språket vi skaper en god dialog. Det blir fort mange som ikke kan kommunisere eller forstå, når vi ikke snakker et felles språk. Det kan føre til at de ulike gruppene får lite sjelesorg på sine morsmål. Tidligere var det en polsktalende prest her. Nå mens jeg venter på en erstatting, har jeg lært meg å lese messen på polsk for å prøve å dekke behovet. Geografisk er det en stor menighet, og jeg skulle ønske at flere kommer til messene, og besøker kirken.

Det er ikke flust av folk i gatene en sen lørdag ettermiddag. Butikkene i storgaten er allerede stengt. Bilene suser forbi oss, noe som tyder på at det er aktivitet i Molde sentrum allikevel.

– Hvem er det som kommer til menigheten?

– De gruppene man legger mest merke til er polakker, eritreere, litauere og filippinere. Den litauiske gruppen er mer aktive her, enn i andre menigheter jeg har vært i før. Noen norske lutheranere kommer også ofte. Kirkerommet er ganske lite, så man ser veldig fort hvem som er tilstede. Etter å ha vært her en stund kan jeg fortsatt ikke si at det er stabilt antall som kommer til messen. Det kommer litt an på været her på Vestlandet.

– Hvordan er miljøet?

– Det er en liten menighet. Vi kjenner hverandre veldig godt. Det er alltid noen faste fjes, og flere og flere kommer til kirkekaffen. Så det går veldig fint, men det er jo alltid noen utfordringer ved at de store gruppene ønsker besøk fra prester fra deres hjemland.

ÅTTEKANTET KIRKEROM: – Kirkerommet er ganske lite, så man ser veldig fort hvem som er tilstede. Etter å ha vært her en stund kan jeg fortsatt ikke si at det er stabilt antall som kommer til messen. Det kommer litt an på været her på Vestlandet, sier p. Khiem.

Etter at vi runder et hjørne peker p. Khiem frem mot en stor bygning med St. Carolus trykt i store bokstaver.

– Dette tror jeg er bygningen hvor St. Carolus Borromeussøstrene drev et sykehus i den tiden de var her i Molde. Det ble solgt til kommunen da de flyttet.

Vi fortsetter langs veien, og p. Khiem peker igjen på en bygning.

– Denne barnehagen oppdaget jeg plutselig da jeg var ute og gikk en dag.

Jeg snur på hodet og ser en lav bygning omkranset av leker, med navnet St. Sunniva.

– Barnehagen har ikke noe tilknytning til menigheten, men det er fint at de bruker navnet.

– Hvordan er forholdet til lokalsamfunnet

– Jeg er medlem av Molde felleskirkelig forum. Der møter jeg ledere fra forskjellige kirkesamfunn en gang i måneden. Vi ber, spiser og deler våre erfaringer med hverandre. Det var en gruppe som var her allerede, og det var veldig fint å bli invitert. Det er fortsatt rom til å gjøre mer og bli bedre kjent med hverandre. Fra tidligere er jeg vant til at skoler eller barnehager ønsker å komme på besøk for å lære mer om Den katolske kirke. Jeg har ikke fått

noen forespørsler om det her i Molde, så det savner jeg. Jeg må nok ta initiativet og invitere dem på besøk til oss.

– Hva var det som fikk deg til å legge ingeniørutdannelsen på hylla, og bli prest isteden?

– Jeg vil si at kallet begynte å gro i meg etter at jeg var med på verdensungdomsdagene i Roma, og fikk se pave Johannes Paul II. Møtet med ham rørte noe i meg. Da jeg kom hjem ble jeg enda mer engasjert i kirken. Jeg så hvordan prestene hadde det i menigheten. De var glade, og det var et veldig godt miljø. Jeg tenkte at det måtte være flott å være prest. Så første året på ingeniørutdannelsen fortalte jeg dette til biskop Schwenzer. Han sa at jeg fortsatt var ung, og rådet meg til å gjennomføre studieløpet som jeg hadde begynt på. Hvis jeg fortsatt hadde flammen i meg når jeg var ferdig, kunne jeg komme og snakke med ham igjen. Han rådet meg også til å holde flammen levende ved å gi den næring. Jeg fortsatte å være engasjert i menigheten. Med mye hjelp og støtte fra p. Rolf Bowitz, som da var sogneprest, fikk kallet gro og blomstre i meg. Etter å ha vært tålmodig og ventet i to og ett halvt

ST. OLAV
FORLAG

S I D E N 1 8 8 9

«Du må ikke spare på noe
når det gjelder gode bøker.»

Den hellige Charles de Foucauld

MÅ
LESES!

Karl Gervin:

EN DAG I HERRENS FORGÅRDER

Med munkene på Hovedøya 1. august 1197

Få steder i Oslo har fanget oppmerksomheten som klosteret på Hovedøya, men ruinene holder godt på sine historier. Hva inspirerte brødrene som holdt til her? Hvordan fylte de døgnetimer? Hvorfor gikk de i kirken midt på natten, – og hva gjorde de der så lenge hver dag? Hvilke regler skulle de følge resten av døgnet, – hvordan brukte de alle rommene i klosteret? Hva spiste de, hva levde de av? Når og hvorfor forsvant de fra øya midt i Oslofjorden?

I denne boken fotfølger vi cisterciensermunkene på Hovedøya en hel dag i det Herrens år 1197.

ÅNDELIG MULTIVERKTØY!

«Et menneske er størst
når det kneler.»

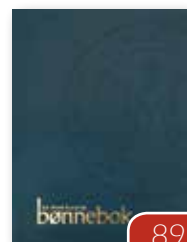
Det hevdet den store filosofen, matematikeren og naturforskeren Blaise Pascal.

EN LITEN KATOLSK BØNNEBOK skal inspirere alle troende til å be som aldri før! Den lille bønneboken er tidenes største norske, katolske bestselger og er nå med dette femte opplaget trykket i hele 17 000 eksemplarer.

Den hellige Bernard slo allerede på 1100-tallet fast at «Gud finnes lettere ved å be enn ved å diskutere». På vår søken etter Gud i hverdagens kjas og mas eller høytidens fred og ro er derfor boken for et åndelig multiverktøy å regne!

Forlat aldri hjemmet uten!

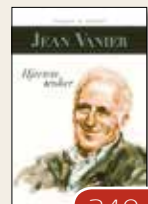
Bestselger!

AKTUELT: JEAN VANIER RIP

«Å elske betyr ikke å gjøre ekstraordinære eller heroiske ting. Det betyr å kunne gjøre ordinære ting med omhøhet.»

JEAN VANIER

KIRKEKAFFE: På kirkekaffen serveres det vårruller og andre fristende retter. – Alle inntektene går til Caritas. Alle er velkommen hit til oss, sier p. Khiem.

år, kom dagen da jeg fikk beskjed om at nå kan jeg begynne på presteutdannelsen. Det var en av de beste dagene i mitt liv. Ungdommen idag trenger akkurat dette. Man må gi dem muligheten til å passe på at flammen ikke dør ut, så gjør Gud resten.

Vel tilbake i menigheten skjærer det en motorlyd fra et sageredskap gjennom luften.

– Ja, faren min er på besøk. Han er en skikkelig arbeidskar. Nå setter han opp et lite skjul bak presteboligen. Mat klokken syv, far, ropes det til mannen som kapper planker.

– Vi får ordne med maten, siden han har stått på i hele dag.

– Hvor engasjerte er de lokale troende?

– Folk er veldig hjelpsomme, selv om man må dra dem litt i gang. De unge hjelper gjerne til med ulike prosjekter, som fysisk arbeid rundt i hagen her, og som ministranter. Det er også noen faste ildsjeler, og uten disse ville jeg ikke klart å gjøre like mye.

Vel fremme på kjøkkenet er det p. Khiem som raskt tar styringen. Her skal det kokkeleres med presisjon. På menyen er en vietnamesisk rett med vårruller.

– Det var jeg som viste søstrene hvordan de skulle lage vietnamesiske vårruller. Femten stykk burde vel holde til tre personer.

– Søstre fra kongregasjonen *The missionary servants of the holy trinity holder til i nabohuset. Hva betyr søstrene for menigheten?*

– Vi er veldig heldige. Det er ikke alle menigheter som har støtte fra et ordenssamfunn. De har et misjonerende hjerte, og hjelper til med å bygge opp menigheten. Det er veldig fort å ønske at andre skal gjøre mye mer, men vi har alle våre talenter. Vi kan alle gå ut av komfortsonen og lære noe nytt.

Etter å ha fortært bare halvparten av vårrullene, selv med hjelp fra Miechelle, den frivillige gartneren i menigheten, sitter vi i sofaen og nyter utsikten mot havet. Hurtigruten har allerede forlatt byen.

– Ca. førti minutter i land må det ha vært, sier p. Khiem.

– Hva er det i prestegjeringen som gir deg mest glede?

– Jeg tror en av de talenter Gud har gitt meg er å engasjere barn og unge, samt å ha en fot innenfor flere kulturer. Den hellige Paulus er min store helt. Han lærer meg til alltid å ha et misjonerende hjerte. Det som er utrolig viktig for meg er å hjelpe folk i menigheten, eller medmennesker generelt. For meg er det ikke nok å kalle hverandre medmennesker. Vi er brødre og søstre, for vi har alle Gud som far. Jeg pleier å si til menigheten at jeg er glad i mine foreldre, men jeg elsker ikke dem høyere enn mine brødre og søstre. Vi er i Guds familie, og vi skal være der for hverandre og støtte hverandre.

Jeg humrer litt lett før jeg spør:

– *I et innlegg i Norges unge katolikkens blad Arken, skrev du at du gjerne ønsket å være den første presten til månen. Har du kommet noe nærmere drømmen?*

– Som jeg også skrev, så koster det jo en formue å dra til månen. Men ja, det er fortsatt min barndoms drøm. Jeg er veldig

glad i astronomi, fysikk og naturen. Det er så flott at skaperverket har en harmoni i seg selv. Det skulle jeg gjerne ha dratt ut i verdensrommet for å se. Kanskje ikke reise helt til månen, men i hvert fall langt nok ut til å se jorden på avstand. Det hadde vært herlig, sier pateren og ler godt.

– Har du gjort noen endringer siden du ble utnevnt til sognadministrator?

– Mye fokus har vært på kirkebygningen. Vi har gjort veggene lysere, samt kjøpt inn mere liturgisk utstyr, som for eksempel ministrantdrakter, slik at flere kan være med og bidra i messefeiringen. Jeg har innført flere messer og fått på plass St. Sunniva. Ja, en statue av henne selvfølgelig. Det er en kopi av den som står i Nidarosdomen. Vi jobber også mye med uteområdet. For ikke lenge siden måtte vi drenere utenfor kirken. Kun noen få dager etter at jeg kom, lekket det vann inn i kirken, så det er mye vedlikehold å holde styr på.

– Hva vil du si til dem som lurere på å komme på besøk?

– Molde blir kalt rosens by. Her er det en fantastisk natur, som mange kommer fra fjernt og nært for å oppleve. Vi har en veldig flott kirke. Mye godt å friste med på kirkekaffen, hvor alle inntektene går til Caritas' arbeid. Alle er velkomne hit til hos. •

1 TØNSBERG

Organist mottok pavelig utmerkelse

► 28. april 2019, på miskunnssøndag, fant en stor begivenhet sted i St Olav menighet i Tønsberg. Biskopens generalvikar, mgr. Hai besøkte St. Olav menighet for å feire messe, og overrekke den pavelige utmerkelsen Pro Ecclesia et Pontifice til menighetens organist; Lechoslaw Bednarski. Lech, som han kalles til daglig, kommer fra Gdansk i Polen og er utdannet ved musikkonservatoriet der. Han har vært utøvende musiker og musikk lærer i Norge i en årrekke. Han har fått utmerkelsen fordi han er et eksempel for andre ved sin uselviske væremåte og ved sin villighet til tjeneste, og at han har tjent St. Olav menighet i Tønsberg med sitt orgelspill i over 30 år.

2 OSLO

- Et lærerikt møte

► Midt på 1980-tallet var det ca. 20 000 registrerte katolikker i Norge, nå er det 165 000. Biskop Bernt I. Eidsvig løftet frem utfordringene som den gledelige veksten skaper, under et møte med statsråd Kjell Ingolf Ropstad (KrF) tirsdag 21. juni.

– Det var et veldig flott møte; det var hyggelig og nyttig. Det var lærerikt. Jeg blir imponert over hvor stor aktivitet det er i Den katolske kirke. Jeg fylles av takknemlighet over alt det Kirken gjør for samfunnet. Jeg vet hvor mye tro kan bety for den enkelte, men den har også stor betydning

for samfunnet, sier barne- og familiestatsråd Ropstad, som også har ansvar for regjeringens tros- og livssynspolitikk.

Møtet varte over en time, og biskop Bernt Eidsvig tok opp en rekke utfordringer med statsråden: – Det var et positivt møte som borger for et godt fremtidig samarbeid, sier biskop Eidsvig.

3 JESSHEIM

ORGELKLANG TIL GLEDE

► Siden kirken ble vigslet i 2016, har menigheten brukt et lånt pipeorgel av minste størrelse, i tillegg til et gammelt elektronorgel, som fulgte med fra menighetens midlertidige lokaler. Dette var ingen permanent løsning, så i januar 2018 ble det gjort vedtak om å begynne innsamling til et nytt pipeorgel. Få dager etter ble orgelet i sognekirken St. Martin i Lagerleinfeld, en landsby noen mil vest for München, lagt ut for salg i forbindelse med ombygging av kirken. Det ca. 40 år gamle instrumentet så ut til å passe godt inn i St. Gudmund kirke, og det ble raskt gjort en beslutning om kjøp. Instrumentet er til inspirasjon ikke bare for organisten og menighetens sang, men for enhver som verdsetter ekte orgelklang, og som gleder seg når musikken og liturgien løfter hverandre.

Norge rundt

4

3
2
1
5

6

6 TROMSØ

10 ÅR SOM BISKOP PRELAT

► Onsdag, 27. mars markerte Tromsø stift en viktig dag i Stiftets historie. Mgr. Berislav Grgić feiret 10-årsjubileum som biskop prelat sammen med sine prester og de troende fra domkirkens menighet. Biskop Grgić ble ordinert til biskop 28. mars 2009 i Tromsø. Fra hele Tromsø stift, fra polarsirkelen til grensen mot Russland, fikk han gratulasjoner via stiftets prester, vakre og nyttige gaver og i den avsluttende kirkekaffen i menighetens lokaler kunne alle møte og snakke med biskopen personlig. Vi gratulerer!

2 OSLO

Totalrenovering av kirkebygget

► Kirkebygget i St. Hallvard menighet i Oslo har gjennomgått et omfattende vedlikeholds- og renoveringsarbeid. Både kirkerommet og kapellet var i en periode stengt. Alle jobbet på spreng for å få kirkekommet klar til den stille uke og påskefeiringen. Selv om kirkerommet var stengt, minsket ikke aktivitetene i menigheten. Messene ble feiret i den store og lille salen, og menighetskontoret ble brukt som skriftestol. Palmesøndag ble kirkerommet igjen tatt i bruk, og menigheten kunne gå påskemysteriet i møte, på tradisjonelt vis.

4 TAUTRA MARIAKLOSTER

20-årsjubileum

► 25. mars 2019 var det 20 år siden Tautra Mariakloster ble stiftet. Fra de første dager av viste kommuniteten seg som et sentrum for katolsk liv, i kraft av bønn og liturgi, med søstre som er seg sitt kall og sin stille misjon bevisst. Søstrene lever ikke bare i fred innad, men med sitt lokalsamfunn og landsdel. Et tegn på det er den anseelse kommuniteten nyter, et annet at nye kall melder seg for bønn og arbeide i cistercienserordenens tradisjon. Med biskop Bernt I. Eidsvig gratulerer vi!

5 SANDEFJORD

Stjålet messeutstyr kom til rette

► Rett før messen søndag 10. februar kom sjokket: Messeutstyret i St. Johannes Døperens kirke, Sandefjord, var borte: stjålet! Sogneprest Claes Tande fortvilte. Nå har politiet i Sandefjord informert byens katolske menighet om at det stjålne kirkeutstyret er blitt funnet. Et avisbud hadde fattet mistanke til en pose på ruten sin; jo – her var det blant annet både kalk, ciborium, patene og monstrans. Dette var gjenstander som ble stjålet kort før søndag 10. februar. Det måtte bare pusses, og var så nesten like fint som før.

1 ITALIA

Pavens barneklinnk 150 år

► Det pavelige barnesykehuset Bambino Gesù, Jesusbarnet, har feiret sine 150 år oppe på Gianicolohøyden i Roma. Sykehuset er i dag et ledende forskningsentrum for pediatri i Europa, har 700 forskere på barnesykdommer, 600 sengeplasser og rundt 2000 leger og sykepleiere som tar hånd om pasientene. Det er den eneste klinikken i Europa som gjennomfører transplantasjoner av alle kategorier på barn. Sykehuset samarbeider med en rekke forskningsinstitusjoner over hele verden, og driver et mobilt sykehus i Roma som hjelper barn og unge i forstedene. (Vatican News)

2 LIBANON

Libanons unge i Taizémøte

► Rundt 1600 ungdommer og unge voksne fra 43 ulike land møttes i Beirut den 23. til 25. mars til en unik Taizésamling. Blant deltagerne var grupper fra Egypt, Jordan, Syria, Iran, Irak og Palestina. 400 ungdommer kom fra Europa og møtte for første gang kristne i Midtøsten. Deltagerne diskuterte økumeniske spørsmål og reflekterte over sine røtter og hva som ga deres tro næring. «Vi er overbeviste om at Libanon er døren til bedre forståelse mellom øst og vest, sier bror Alois, prior for Taizébrødrene og katolikk til ICN.

3 CANADA

ASIA BIBI I TRYGGHET

► Katolske Asia Bibi er kommet trygt til Canada, hvor hennes døtre befinner seg. Asia Bibi ble dømt til døden i Pakistan for å ha fornærmet profeten Muhammed under en krangel om en vannbøtte med naboer i hjemprovinsen Punjab, mens Bibi og flere andre kvinner var ute og høstet frukt. Ettersom Bibi var kristen og hadde brukt en kopp, mente de muslimske kvinnene at de ikke lenger kunne røre ved den. Bibi ble senere banket opp hjemme hos seg selv, og beskyldt for blasfemi. Saken har splittet Pakistan. Etter at pakistansk Høyesterett satte dødsdommen til side, har ytterliggende islamister protestert kraftig. Saken førte til voldsomme opptøyer i flere byer, og to politikere ble drept fordi de støttet katolikken Bibi. (NTB)

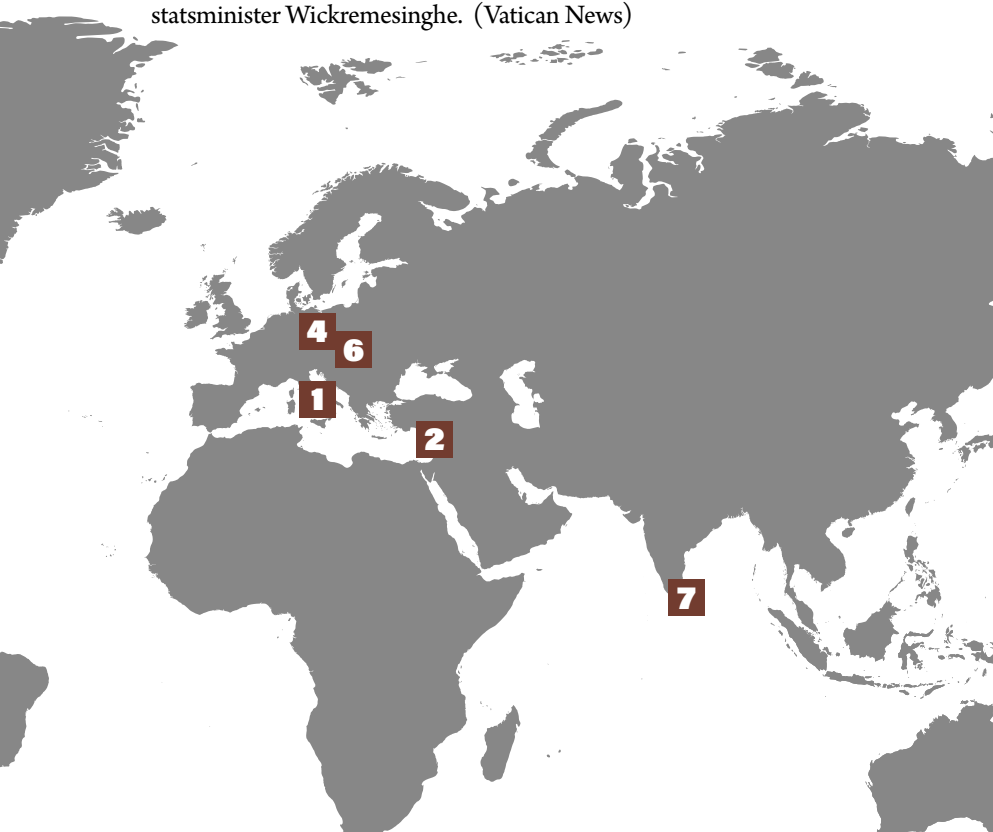

7 SRI LANKA

Til kamp mot narkotika

► Erkebiskopen av Colombo på Sri Lanka, kardinal Malcolm Ranjith, varsler kamp mot narkotikatrafikken. Uforbederlige narkohandlere er ikke velkomne i katolske menigheter eller gravplasser, sier kardinalen, som oppfordrer alle katolske menigheter til ikke «å ta opp» narkohandlere i Kirken om de fortsetter sin destruktive virksomhet. Det vil si at de ikke bør få beholde rett til kommunion eller katolsk begravelse. Kardinalens store demonstrasjonstog i Colombo den 31. mars ble støttet av ledende buddhister, president Sirisena og statsminister Wickremesinghe. (Vatican News)

4 POLEN

Biskop Bernt i Polen

► Biskop Bernt Eidsvig besøkte Polen i begynnelsen av mai. Mandag den 6. mai ga den polske erkebiskop Wiktor Skworc og biskop Bernt fermingens sakrament til konfirmantene i den polske byen Jastrzębie-Zdrój. Liturgien ble feiret på flere språk. «Hvis jeg hadde visst at jeg skulle bli biskop av Oslo, ville jeg lært polsk for lenge siden,» sa biskop Eidsvig, og kommenterte at hele tre søndagsmesser i St. Olav domkirke, Oslo, er på polsk. Biskop Eidsvig besøkte også Katowice og Krakow. (katolsk.no)

6 BULGARIA

PAVE FRANS BA FOR MIGRANTER

► Under sitt besøk i Bulgaria i mai, ba pave Frans for migranter: «Til alle bulgarere som er kjent med dramaet emigrasjon, foreslår jeg respektfullt at dere ikke lukker øynene og hjertet, men i tråd med deres beste tradisjon strekker ut en hånd til dem som banker på døren,» sa paven. Bulgaria ble medlem av EU i 2007 og er EUs fattigste land. Innvandringsmotstanden i landet er stor, og de vil at EU skal stenge grensene for immigranter, selv om landet, ifølge FN, er det land i verden flest forlater. Paven tok under besøket også opp Vatikanets kompliserte forhold til den ortodokse kirken i Bulgaria. (NTB)

5 MEXICO

Opprop for mexicansk biskop

► Den mexicanske biskopen av Saltillo, Raul Vera Lopez, har anklaget bedriften Sociedad Ecológica Mexicana del Norte for miljødeleggelse. Men nå er han selv blitt tiltalt for sine beskyldninger, og det har ført til store protester fra miljøvernere og menneskerettighetsaktivister. Avisen La Jomada melder at en rekke organisasjoner og enkeltpersoner har undertegnet et opprop til støtte for biskopen. De oppfordrer alle medborgere til å slutte opp om biskop Lopez. (Vatican News)

GENERØSE BIDRAG TIL terrorofre på Sri Lanka

Caritas takker for støtten til terrormammede på Sri Lanka påskemorgen. Pengene som er samlet inn skal blant annet gå til psykologisk oppfølging og rådgiving til etterlatte og skadde.

TEKST OG FOTO: **BIRGIT VARTDAL**

Innsamlingsaksjon på Facebook og innsamlet kollekt i ulike menigheter, i Den katolske kirke så vel som i Den norske kirke, har gitt store bidrag til de rammede på Sri Lanka. Over 155 000 kroner er registrert innkommet til Caritas per nå. Midlene blir overført til Caritas Colombo som leder oppfølgingen av de etterlatte.

– Det er rørende å se engasjementet folk viser. Behovene er store, så dette kommer godt med, sier Martha Rubiano Skretteberg, generalsekretær i Caritas Norge.

Det var påskemorgen at åtte bomber rammet kirker og hoteller på Sri Lanka. 253 mistet livet i terroraksjonene. Dødstallene ble først meldt til å være 359, men er i ettertid nedjustert. De forferdelige angrepene har ført til store menneskelige lidelser og materiell ødeleggelse. Mange skadde får fremdeles behandling på sykehus.

FRYKT OG SPENNING PREGER SAMFUNNET

Myndighetene har lagt skylden for angrepene på to mindre kjente islamistgrupper National Tawheed Jamaath (NTJ) og Jamathei Millathu Ibrahim (JMI), og IS har påtatt seg ansvaret. Politiet har uttalt at alle de som er mistenkte for å stå bak terroraksjonen enten er døde eller arresterte, men frykt og spenning har satt sitt preg på samfunnet.

Mens de offentlige skolene startet undervisningen igjen 6. mai, holder de katolske skolene fremdeles stengt. De vil først åpne når Kirken er sikker på at det er

STERKT MØTE: Direktør i Caritas Sri Lanka Fr. Mahendra Gunatilleke i samtale med pårørende. FOTO: Caritas Sri Lanka

«Jeg oppfordrer alle våre medborgere, og kristne spesielt, til å omfavne det muslimske samfunnet etter mange hundre år i fredelig sameksistens.»

BISKOP DHILORAJ R. CANAGASABEY

trygt. Alle messer er foreløpig avlyst, men gjenoppbyggingen av de ødelagte kirkene har kommet i gang.

Caritas Sri Lanka har mobilisert både prester og nonner som reiser på hjemmebesøk til de berørte familiene for å undersøke behovene. I tillegg til psykologisk rådgiving, vil familier som har mistet sin forsørger trenge støtte i lang tid fremover, for å kunne gi barna utdanning.

Leder for internasjonal avdeling i Caritas Norge, Marit Sørheim, forteller at folk på Sri Lanka nå frykter at den spente situasjonen skal eskalere, medføre mer hat og føre til angrep på religiøse minoriteter i landet.

– Siden fredsavtalen har både myndighetene og sivilsamfunnet vært opptatt av å fremme tiltak for å hindre konflikter langs

religiøse skillelinjer i landet - og fremme dialog. Terrorangrepene i påsken viser at freden fortsatt er skjør etter den 30 år lange borgerkrigen. Vårt arbeid med religiøs forsoning og minoriteters rettigheter på Sri Lanka vil bli enda viktigere i tiden fremover, sier Sørheim.

MANER TIL FORSONING

Caritas Sri Lanka har i etterkant av terroren tatt initiativet til en serie TV-debatter om fred og forsoning, religiøs ekstremisme og hvordan takle dette best mulig. Buddhistiske, hinduistiske, muslimske og kristne ledere deltok i første sending. Formålet er å oppfordre til samhold på tvers av religioner.

Biskopen i Colombo, Dhiloraj R. Canagasabey, er kritisk i sin omtale av

Sri Lankas ledere, som han beskylder for å være mer opptatt av egne posisjoner enn av befolkningens sikkerhet. Han maner også til forsoning mellom folkegruppene.

– Jeg oppfordrer alle våre medborgere, og kristne spesielt, til å omfavne det muslimske samfunnet etter mange hundre år i fredelig sameksistens. De må behandles med kjærlighet og forståelse, og ikke holdes ansvarlig for handlinger utført av noen få fanatikere. Samtidig oppfordrer jeg det muslimske samfunnet til å rette søkelyset innover. Det er allment kjent at ekstremistiske tolkninger av troen har fått lov til å spre seg de siste årene. Det forårsaker spenninger og mistanke. Moderate ledere bør bekjempe en slik lære og indoktrinering, sier biskopen.

INTERRELIGIØS SAMLINGSSTUND

Rekviemmessen i Oslo, ledet av Biskop Bernt Eidsvig med statsministeren og kongen til stede, sendte også et sterkt signal om samhold og forsoning. Dette ble videre betonet under den interreligiøse samlingsstunden etter messen.

– Det var flere gode appeller fra buddhister, muslimer og kristne fra Sri Lanka om hvordan de uforståelige terrorhandlingene ikke må splitte folk og føre til ufred, forteller prosjektkoordinator for Sri Lanka i Caritas Norge, Aron Halfen.

Han holdt selv en appell på samlingsstunden der han la vekt på Caritas sitt arbeid for religiøs forsoning på Sri Lanka. •

MANGE BERØRTE: 253 mistet livet i terroraksjonene. Mange familier vil trenge støtte og omsorg i tiden fremover. FOTO: Caritas Sri Lanka

Foreskriver kjærlighet

Kjærlighet er en bedre medisin enn de fleste andre medisiner, sier Magnar Kleven, generalsekretær i Norges Kristelige Legeforening (NKLK)

TEKST OG FOTO: MARTA TOMCZYK-MARYON

I begynnelsen av mars hvert år avholder NKLK seminaret *Inspiratio i Oslo*, en årlig møteplass for kristne leger. Seminaret samler rundt 200 deltagere.

– *Hva er formålet med Inspiratio?*

– Inspiratio er et sted hvor kristne leger kan møtes for å motta inspirasjon og hjelp til å gjøre Jesus til en kilde og modell både i privatlivet og på jobben. Målet er å oppfylle NKLKs oppdrag, som er nedfelt i våre vedtekter: «å fremme Guds rike i medlemmenes liv og å hjelpe hver av dem til å følge Jesu eksempel.» I tillegg har vi som mål å være aktive i samfunnet og stå for et kristent menneskesyn, kjennetegnet av kjærlighet til vår neste, likestilling og solidaritet.

– *Er Kristus inspirasjon bare for de leger som er kristne?*

– Det er et interessant spørsmål. De som ikke er kristne, burde også bli inspirert av Kristus. Vi tror at vårt arbeid utføres best når vi tar med Kristus på jobben og viser våre pasienter at vi er kristne. På denne måten gir vi pasientene ikke bare vår medisinske kunnskap, men vi overfører også Kristi kjærlighet. Slik tror vi at vi gjør jobben vår bedre.

– *Hva sto i sentrum under årets seminar?*

– Hovedtemaet var «Se det menneske», og alle forelesningene og seminarene var knyttet opp til det. Alle var viktige, men selv vil jeg fremheve tre: for det første et seminar om Katarzyna Jachimowicz-saken, der vi analyserte hele saken i alle tre rettsinstanser, og der bl.a. Katarzyna, advokat Håkon Bleken og jeg selv, som fulgte rettssaken, deltok. Derest Hans Fredrik Dahls «Vår forakt for svakhet», som satte det gamle temaet i et nytt perspektiv, og så en forelesning av Per Arne Dahl, som igjen bekreftet at han er en klok og morsom foredragsholder.

– *Har Inspiratio, etter ni års virksomhet, båret frukter?*

– Vi ser mange positive effekter. Det kristne legemiljøet vi har hatt i 85 år, er blitt styrket. Både studenter og yngre leger deltar, og når

de kommer hjem fra Inspiratio, overfører de forhåpentlig både inspirasjon og erfaringer. Dette gir stor tro på fremtiden.

– *Hvilke bioteknologiske og etiske problemstillinger er for tiden de viktigste?*

– Vi må arbeide for å redusere antall aborter gjennom bedre forebygging. Et viktig tema er verdien av at mennesker er ulike. Ta for eksempel barn med Downs syndrom. Gjeldende lov om abort definerer dette som en alvorlig sykdom. Downs syndrom er ikke dét, det er ikke engang en sykdom. I dag sorteres rundt 90 prosent av fostre med Downs syndrom bort.

Surrogati ble også diskutert. Christian Medical and Dental Associations mener for eksempel at det er viktig for barnet å ha en genetisk mor som barnet kan identifisere. Vi motsetter oss også studiet av befruktede eggceller. Fertiliserte egg er utviklet menneskeliv som skal beskyttes. I Norge er tvillingabort tillatt. Vi arbeider for å få til et totalforbud mot dette. For tiden kan mange fosteregenskaper bestemmes ved hjelp av blodprøver. Vi må forhindre at abort velges på grunnlag av kjønn, hårfarge, intellektuelle evner og alt annet som kan bidra til sortering. Vi vil at NIPT-teknologi (testing før fødsel) skal beskytte menneskeheten, ikke ødelegge den.

Vi arbeider også for en ny abortlov, som bør vektlegge barnets rettigheter. Menneskets verdighet skal stå i sentrum. Dette må gjelde både for befruktede egg og barnet, sier Magnar Kleven. •

EN NY ABORTDEBATT?

Dilemmaene står i kø i spørsmålet om abort på bestemte kriterier.

TEKST: **GEORG FR. RIEBER-MOHN** ILLUSTRASJON: **MALGORZATA PIOTROWSKA**

Tilsynelatende har vi fått en ny debatt om abort. Men det dreier seg ikke om det grunnleggende prinsippet som ble vedtatt ved endring av abortloven i 1978: Kvinnen bestemmer selv om hennes foster skal leve eller dø innen utgangen av tolvte svangerskapsuke. I denne perioden har kvinnen full råderett. Kvinnen kan selv sortere mellom barn som har livets rett, og de som ikke har det. Det skulle følge av dette prinsippet om selvbestemmelse – også formulert som at den gravide «bestemmer over egen kropp» - at hun f.eks. også kunne få abortert et pikefoster, fordi hun har fire jenter fra før. Men her er visstnok den offisielle ordningen i dag at ingen får vite fosterets kjønn før utløpet av tolvte svangerskapsuke, nettopp for å forebygge abort på et slikt grunnlag.

Men hva er logikken her? Skal ikke kvinnen råde over «egen kropp» i denne relasjon? Uansett er det sikkert noen gravide som får vite dette ved å betale for det, eventuelt i utlandet. Det er dessuten allerede fastslått at gjeldende lov åpner for å fjerne en tvilling, fordi den gravide har nok med ett barn. Det siste har vakt debatt, men også denne adgangen er en logisk følge av den selvråderett over «egen kropp» som prinsipielt er gitt kvinnen før utløpet av tolvte svangerskapsuke.

DILEMMAER I KØ

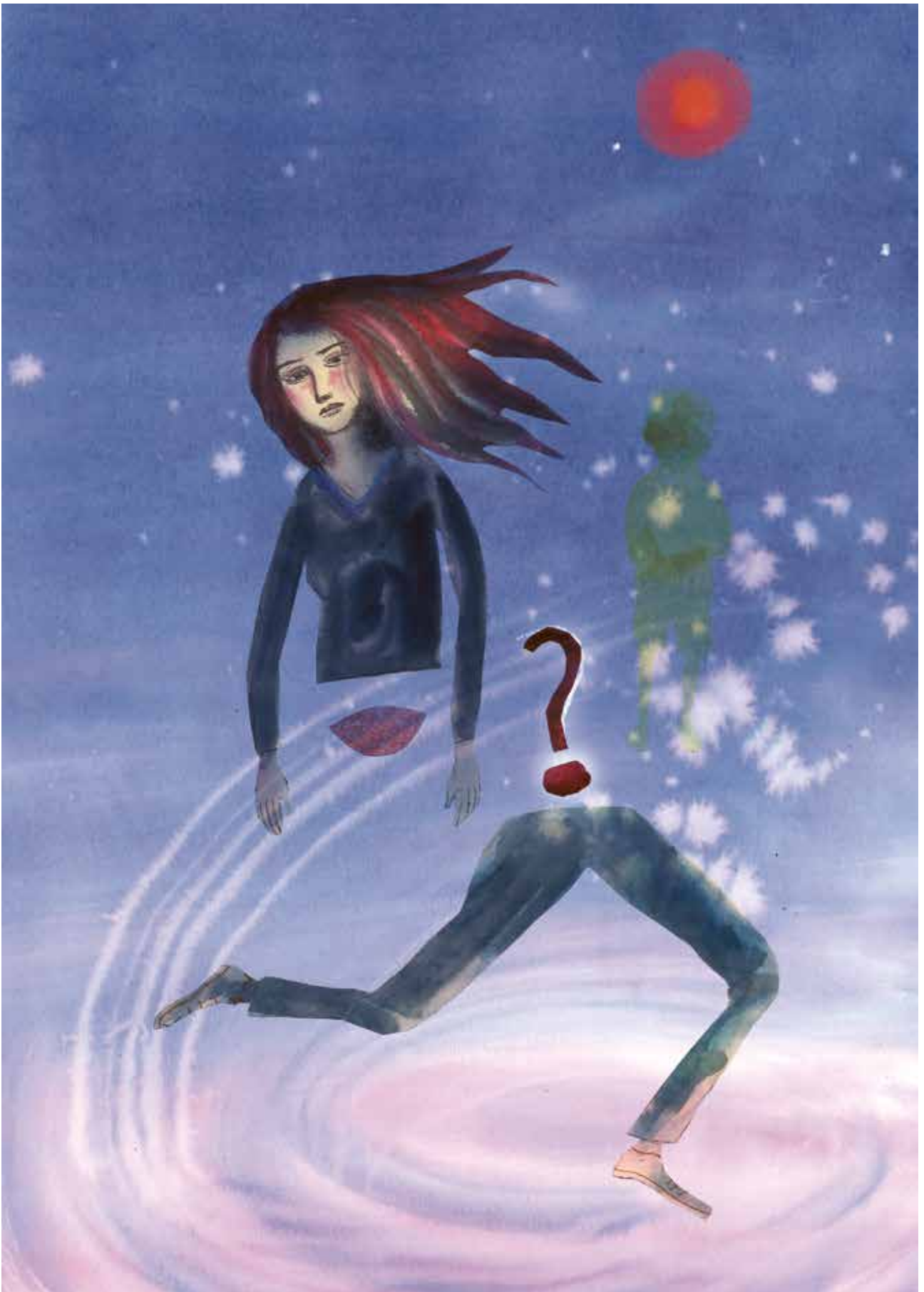
Jeg har selv drøftet dette grunnprinsippet i lovendringen av 1978 i en artikkel i St. Olav nr. 5/6 2006. Min konklusjon den gang var at en lov om selvbestemmelse for den gravide kvinne tross alt er det minste onde. Motstrebende og med resignasjon har jeg tvilt meg frem til et slikt standpunkt. Jeg innser at det er vanskelig for en katolikk å konkludere slik, men dilemmaene står i kø i spørsmålet om abort skal tillates i et moderne sekulært og avkristnet samfunn. Alternativet var og er nemlig en lov som tillater abort på bestemte kriterier, som fare for kvinnens liv og helse, fare for å føde et barn med svært dårlige genetiske egenskaper og risiko for alvorlige misdannelser osv, og hvor en nemnd vil avgjøre om abort skal tillates. En slik lov var og er etter mitt syn en dårligere løsning enn en lov som overlater den viktige avgjørelsen til kvinnen selv. Først og fremst fordi den innebærer at staten ved lov graderer fosterets verdi – en

ordning som i sin konsekvens innebærer en gradering av selve menneskeverdet. For staten har det vært og er det et grunnleggende prinsipp at alle mennesker har lik verdi. I alle fall sies dette ofte ved mer høystemte anledninger. Dette er også bakgrunnen for at ingen partier eller ledende politikere ønsker eller aksepterer et «sorteringssamfunn», der «mindreverdige» individer fjernes på fosterstadiet, og samfunnet «renses» for dårlige arveegenskaper og/eller sparer store utgifter til livsvarig omsorg eller behandling av uføre eller kronisk syke. Statens oppgave bør i første rekke være å sikre at kvinner som føder barn med misdannelser, kromosomavvik mv. får best mulig omsorg og hjelp til å ta seg av barnet, eller slik at barnet får et verdig liv under offentlig omsorg.

TUNGTVEIENDE GRUNNER

Kvinnens råderett over fosteret gjelder altså bare frem til utgangen av tolvte svangerskapsuke. Etter den tid og frem til utgangen av attende svangerskapsuke er det en nemnd som avgjør en søknad om abort, og søknaden kan innvilges når bestemte kriterier er oppfylt. Etter utgangen av attende uke, er reglene de samme. Men for å innvilge søknaden, kreves nå særlig tungtveiende grunner. Og dersom fosteret er «levedyktig», altså utenfor morens kropp, kan tillatelse til abort ikke gis. Denne skisserte ordning, som altså inntreier etter utløpet av tolvte svangerskapsuke, er en slags reminisens fra den tidligere abortlov, som gjaldt før 1978.

De nærmere kriterier for å tillate abort finnes i lovens § 2. I § 2 annet ledd bokstav a og b er hensynet til kvinnens liv, helse og livssituasjon satt i forgrunnen. Det er den neste bestemmelsen – bokstav c – som nå har skapt politisk røre. Den slår fast at abort kan tillates «når det er stor fare for at barnet kan få en alvorlig sykdom, som følge av arvelige anlegg, sykdom eller skadelige påvirkninger under svangerskapet». (Det første som slår meg ved lesningen av denne bestemmelsen, er at den er hjelpeløst formulert: «... kan få en alvorlig sykdom som følge av...sykdom...»). Kristelig Folkeparti, som etter stor intern strid har valgt å gå i regjeringsforhandlinger med den sittende koalisjon under ledelse av Erna Solberg, har bedt om at denne bestemmelsen fjernes fordi den fører til et «sorteringssamfunn». Poenget her er at den del av >

«Grunnene for å velge abort vil kunne være mange – ikke alle tør man snakke høyt om. Da er vi virkelig havnet i et sorteringssamfunn.»

bestemmelsen som taler om alvorlig sykdom som følge av «arvelige anlegg», i praksis er blitt forstått slik at fare for å få et barn med Downs syndrom er nok til at abort innvilges.

KUN TO PRINSIPELT HOLDBARE LØSNINGER

Det er litt paradoksalt at Krf går så hardt ut her. Partiet har vært tilhenger av den tidligere abortlov, som imidlertid hadde det samme kriterium, men forutsatte nemndsbehandling i alle tilfeller. Partiet har altså ønsket en statlig gradering av menneskeverdet, slik at staten kan bestemme at noen fostre er mer verd enn andre. I prinsippet er det en invitasjon inn i en statlig sortering av fostre.

I et langt på vei avkristnet samfunn som vårt, der de fleste verdispørsmål stadig oftere blir drøftet ut fra en økonomisk-pragmatisk synsvinkel, kan det ikke komme som en stor overraskelse at en praksis der fostre med Downs sorteres ut til abort, utvikler seg og får større tilslutning. Det er etter mitt syn urealistisk i dagens Norge å få vedtatt en abortlov som fastsetter strenge kriterier for abort, der fare for alvorlig kromosomavvik, derunder Downs, absolutt skal utelukkes. Og selv om man skulle oppnå det, gjeninnfører man uansett en generell statlig gradering av fosterets verdi. Det følger allerede av prinsippet om å tillate abort av fostre på bestemte kriterier, f.eks. at unnfangelsen er skjedd ved en seksualforbrytelse.

Denne adgangen vil Krf ikke rukke ved. Det er – i parentes bemerket – derfor vi etter mitt syn bare har to prinsipielt holdbare lovgivningspolitiske løsninger: Enten et totalforbud mot all abort eller en full selvbestemmelse for kvinnen. Alt i mellom blir statlig pragmatisme i omgangen med menneskeverdet. Et totalforbud ville samsvare med katolsk etikk, men er politisk ikke gjennomførbart i moderne vestlige samfunn. Det er i alle fall sikkert. Jeg erkjenner at det blir en logisk følge av mitt syn på abortlovgivningen at kvinnen bør ha selvrådere også etter utløpet av tolvte svangerskapsuke. I dag blir som nevnt fosterets verdi vurdert av en nemnd etter kriteriene i lovens § 2, og ca. 90 % av søknadene om abort innvilges frem til utløpet av attende svangerskapsuke. Samfunnet bør heller bruke ressurser på rådgivning til kvinnen som skal ta den vanskelige avgjørelsen og legge forholdene bedre til rette for at hun mest mulig sorgløst kan ta seg av det barn hun bærer. Etter utløpet av attende uke er vi så nær tiden for at et foster kan være levedyktig utenfor kvinnens kropp at abort bør forbys, eventuelt at nemndsordningen fortsetter med meget strenge kriterier.

Krf har likevel et poeng i sin kritikk av § 2 annet ledd bokstav c. Bestemmelsen bruker uttrykket «alvorlig sykdom». Downs og andre kromosomavvik er ikke «sykdom». En sykdom vil ha et forløp. Det har ikke kromosomavvik, som er varige tilstander. Den praksis som derfor synes å være etablert, om å tillate abort

utelukkende som følge av en slik tilstand hos fosteret, beror på en i det minste høyst tvilsom fortolkning. Grunnen antas å være at en slik praktisering av bestemmelsen er båret frem av et ønske både hos de abortsøkende og hos dem som avgjør søknaden. Denne praksis kan med rette kritiseres. Og det er heller ikke uberettiget å hevde at den innebærer en «sortering» av fostre med Downs og en del andre kromosomfeil.

Vi har altså fått en ganske hissig abortdebatt i forbindelse med en politisk hestehandel. Den er likevel stort sett avgrenset til § 2 annet ledd bokstav c. Hvordan debatten vil ende, er i skrivende stund uvisst. Antagelig er det et flertall på Stortinget som ikke vil endre en tøddel i abortloven, i alle fall ikke i restriktiv retning. Det eneste spennende momentet er om man åpent vil akseptere den nevnte praksis med å tolke Downs og andre kromosomavvik som «sykdom», eventuelt justere loven dithen at den klart og tydelig gir adgang til abort utelukkende på et slikt grunnlag.

PÅ VEI MOT SORTERINGSSAMFUNNET

Det politiske spillet vi nå er tilskuere til, har etter mitt syn begrenset interesse for selve abortsaken. Det er på et vis de kristelige partipolitikeres siste krampaktige forsøk på å høste gevinst i en for lengst tapt sak. Jeg ser i grunnen bare ett forhold som kan gi saklig grunn til å reise en noe større abortdebatt. I dag er det bare kvinner som har en påvist risiko for å føde barn med kromosomavvik, og alle gravide som er fylt 38 år, som får tilbud om fosterdiagnostikk. Det er blant disse vi finner et mindre antall som får abort fordi fosteret sannsynligvis har kromosomavvik og Downs. Ni av ti kvinner som får vite at barnet har Downs, velger abort. Fra 2004 fikk alle kvinner i Danmark tilbud om fosterdiagnostikk. Det førte umiddelbart til at antallet barn født med Downs ble halvert. Det er innlysende at et tilbud til alle gravide om fosterdiagnostikk, vil føre til et økt antall aborter av fostre med kromosomavvik og medfødte misdannelser. Men det vil dessuten føre til aborter på en rekke andre grunnlag, også kjønn. Dette vil fortrinnsvis skje før utløpet av tolvte svangerskapsuke, da kvinnen selv avgjør om hun vil ta abort.

Et tilbud til alle gravide om fosterdiagnostikk vil antagelig tvinge seg frem. Dels fordi det er slik i andre, nærstående land – et argument som alltid har tyngde i norsk debatt. Dels fordi en del kvinner i dag drar til utlandet for å få en test av fosterets arvemateriale. Når den bioteknologiske utvikling etter hvert antakelig kommer dit at de aller fleste av fosterets egenskaper og potensiale, f.eks. intelligens, vil bli kartlagt på et tidlig stadium, og alle gravide kan få kunnskap om dette, vil vi nok se en økning i aborttallene. Og grunnene for å velge abort vil kunne være mange – ikke alle tør man snakke høyt om. Da er vi virkelig havnet i et sorteringssamfunn. Staten kan «toe sine hender» – sorteringen skjer i kvinnens fulle regi. •

FEM PÅ KIRKEKAFFE

Hva tenker du om temaet i «En ny abortdebatt»?

Navn: Rose Marie Gjerde
Alder: 44 år
Fra: Filippinene

1. - Dette snakkes det for lite om. Noen er veldig aggressive, noen sier for lite, og andre bryr seg ikke i det hele tatt. Vi må snakke om dette tema, fordi ungdommer må ta konsekvenser for sitt eget liv.
2. - Jeg er imot abort. Ungdom tar abort uten å tenke på konsekvensene, før de kommer kryptende etterpå. Når valget tas, skylder de på fest, dop og blackout. De må ta forholdsregler, slik at de ikke kommer i slike situasjoner.
3. - Ingen form for abort er greit. Det er mange som har lyst på barn, som har vansker med å få barn. Da er det trist å tenke på at noen velger å abortere barna.

1. Hva syns du om abortdebatten i Norge?
2. Hva tenker du om abortloven?
3. Norge er det eneste landet i Europa hvor forsterreduskjon av ett eller flere fostre tillates. Det betyr at man kan abortere ett, eller flere fostre, mens de andre fostrene får utvikle seg videre. Hva syns du om det?

Navn: Antony Dadar
Alder: 33 år
Fra: Sør-Sudan

1. - Jeg syns at abort er synd fordi vi dreper levende sjeler.
2. - Det er galt å ha en abortlov som er positiv til abort.
3. - Det står i Guds ord at vi må ikke drepe noe som lever.

Navn: Stefania Havlasova
Alder: 44 år
Fra: Slovakia

1. - Av alle argumenter jeg har hørt eller lest om, liker jeg best det som mor Teresa sa. Jeg håper at det resonerer i alles ører, og sitter dypt i hjertet. «Om en mor våger å drepe sitt eget barn, da er det ingenting som hindrer meg i å drepe deg, eller du meg».
2. - Alle lover burde føre til himmelen på jorden.
3. - Jeg visste ikke at det fantes en slik lov i Norge. Som mor til tre barn syns jeg det er helt rystende.

Navn: Jan Havlas
Alder: 44 år
Fra: Praha, Tsjekkia

1. - Dersom Norge er et kristent land, så er en slik debatt overraskende. Her i Norge demonstreres det kun for bedre materielle goder, som høyere lønn etc. Flere kristne burde engasjere seg, og stå frem for de kristne verdier.
2. - Loven henger ikke sammen med det å være et kristent land.
3. - Personlig mener jeg at abort ikke er greit. Å abortere er det samme som å drepe noen, som ikke er lov. Så hvorfor er det lovlig å drepe et ufødt barn?

Navn: Knut Ødegård
Alder: 73 år
Fra: Molde

1. - Den viser liten forståelse for det ufødte livs menneskeverd og er ensidig fokusert på kvinners rettigheter etter en feministisk ideologi.
2. - Den er altfor liberal og «ser» ikke fosteret som et selvstendig individ.
3. - Helt forkastelig.

VELKOMMEN TIL OLSOK 2019:

Pilegrim til kongens by

– Å komme hit levendegjør helgenen og vår evige konge for de troende, sier Per Albert Vold, leder for Den nasjonale olsokkommisjonen. Han ønsker velkommen til årets nasjonale olsokfeiring i Trondheim og pontifikal messe i Nidarosdomen på olsokdagen.

TEKST: **PETTER T. STOCKE-NICOLAISEN**

Det er to måneder til Den katolske kirkes nasjonale olsokfeiring i Trondheim. Begynner programmet å ta form?

– Ja. Vi begynner fredag 26. juli kl. 14 med «Vandring i Olavs by» ved p. Egil Mogstad og kantor Ulf Schancke. Deretter følger åpningsmessen i St. Olav domkirke kl. 18, sier Per Albert Vold.

Den kommisjonen han leder skal ifølge statuttene «planlegge og arrangere den nasjonale feiringen av Olsok i Trondheim og Stiklestad rundt 29. juli og generelt støtte opp om olavsfromheten i Norge».

HELLIG OLAV I ØSTERLED

I år er vi heldige og har en ekstra dag med katolsk olsok, siden selve olsokdagen er på mandag, forteller Vold.

Bonustiden brukes til å gjøre noe helt nytt – i Sverige, nærmere bestemt i de delene av nabolandet som på folke- munne kalles Øst-Trøndelag: Jämtland og Herjedalen.

– Vi kjører kl. 9 fra Trondheim til Åre.

Vi stopper på pilegrimssteder på veien mot Gamle Åre kirke, der det blir feiret pontifikal messe.

Stenkirken ble bygget rundt 1190 ved S:t Olofleden, som idag går fra Selånger gamle kirkeruin ved Sundsvall over fjellene til Trondheim. Den har 150 sitteplasser.

– Så spennende. Hvorfor tur til Åre?

– Åre har en av de virkelig gamle olavskirkene. For svenske pilegrimer har det vært et viktig sted på vei vestover, mot Stiklestad og Nidaros, for oss er det en viktig destinasjon østover. Olav har virkelig

satt sitt spor i Sverige, særlig i de deler som en gang lå under Norge.

PROSESJON TIL SLAGSTEDET

Søndag 28. juli feires pontifikal messe i Stiklestad kirke, en romansk langkirke fra 1180. Deretter følger prosesjon opp til kapellet, som ble innviet på dagen 900 år etter Hellig Olavs fall. Kapellet er tegnet av arkitekt John Tverdal og interiøret er preget av gavene fra jubileumsåret 1930: Alteret er en gave fra Marie Knudtzon, og Sigrid Undset skjenket fregatten i kapellets skip.

– Prosesjonen er en flere tiår gammel tradisjon. Først går vi til Stiklestad kirke, deretter til det vi kaller Undset-kapellet, som ble reist rett ved stedet der Olav falt. Det er en grunnsten for oss, både lokalt og i den nasjonale norske kristne tradisjon, sier Vold.

Olavsrelikvien bæres høytidelig til slagstedet, og på den måten bringes Hellig Olav tilbake til sitt dødssted.

– Det er en sterk opplevelse. Alle som

KORT OM OLSOK

Vi feirer olsok for å markere Olav den helliges dødsdag. Olav Haraldsson var konge i Norge 1015–1028, og ble erklært helgen året etter hans fall ved slaget på Stiklestad 29. juli 1030. Som konge førte Olav rikssamlingen av Norge videre og var den sentrale skikkelsen i kristningen av landet.

VARMT VELKOMEN: Trondheim har vært en pilegrimsby i 1000 år, så de har erfaring som vertskap. – Kommer du hit får å feire katolsk olsok, får du både åndelig og verdslig påfyll, lover Per ALbert Vold, leder av Den katolske kirkes Olsokkomisjon. FOTO: Jan Erik Kofoed

«Å feire olsok kan man gjøre overalt, men jeg mener at alle bør komme hit, iallfall én gang iløpet av livet.»

er tilstede, velsignes med olavsrelikvien, så settes den på alteret i Undset-kapellet. Det er ofte mange tilstede på Stiklestad under olsok, så messen, prosesjonen og velsignelsen er også en flott måte å vise frem katolsk tro og tradisjon på, mener lederen av Olsokkomisjonen.

Etter messe og prosesjon blir det trøndersk tradisjon tro servert sodd og sviske-kompott. De som ønsker det, kan deretter se Spelet om Heilag Olav på slagstedet. I år med Hermann Sabado i rollen som Olav Haraldsson.

– Etter middag drar vi tilbake til Trondheim til vesper kl. 20 i St. Olav domkirke, og så går vi over i vigilien. I år kommer det et mannskor som anføres

av kantor Vegar Sandholt, fra St. Olav domkirke i Oslo. De skal delta gjennom hele programmet, såvel på Stiklestad som i Nidarosdomen.

NASJONAL BEGIVENHET

– Å feire olsok kan man gjøre overalt, men jeg mener at alle bør komme hit, iallfall én gang iløpet av livet. Under olsok samles den katolske nasjonen om Hellig Olav og hedrer ham på gravstedet og stedet han falt for å kristne Norge. En muslim drar til Mekka, en norsk katolikk drar til Trondheim for å søke vår helgen og Norges evige konges forbønn, sier kommisjonsleder Vold.

Med seg i kommisjonen har han forøvrig

ÅRETS NASJONALE OLSOKFEIRING

- Begynner fredag 26. juli og varer til og med olsokdagen 29. juli.
- Vertskap er St. Olav katolske domsogn, Trondheim, og Olsokkomisjonen
- Biskop Bernt I. Eidsvig vil være tilstede under hele feiringen

BLANT HØYDEPUNKTENE ER:

- **LØRDAG 27. JULI:** Dagstur med pontifikal messe i Gamle Åre kirke
- **SØNDAG 28. JULI:** Prosesjon til Stiklestad kirke med pontifikal høymesse
- **MANDAG 29. JULI:** Pontifikal messe i Nidarosdomen
- **MANDAG 29. JULI:** Olsokforedrag ved antikvar og cand. philol. Eystein M. Andersen, tema: «Trondheims katolske byplan fra 1681»
- Du kan melde deg på allerede nå på e-post: trondheim@katolsk.no

biskop Bernt I. Eidsvig, generalvikar p. Ole Martin Stamnestrø, sogneprest i Oslo, p. Pål Bratbak, sogneprest i Trondheim, p. Egil Mogstad, sr. Hanne-Maria Berentzen, p. Tao Nguyen, Unn Madsø, Jan Schumacher, og NUK ved generalsekretær Henrik Emil Greve.

– I 2018 kom det pilegrimer vandrende over Dovrefjell til Nidarosdomen for å delta i olsoksmessen i Nidarosdomen. De fortalte om sterke opplevelser. Hva forteller olsok-gjestene om opplevelsene sine?

– De ser at Olav ikke bare er en arv fra fortiden. Han lever, han betyr noe idag. Han er gått forut for oss og går fremdeles i forbønn for oss. Han var en brutal mann og en kriger – og et menneske av sin tid. Hadde han levd nå, ville han også utrettet storverk, men på en annen måte. Å komme hit levendegjør helgenen og vår evige konge for de troende. Pilegrimsreisen er opplevelsensrik. Og så når man målet – Nidarosdomen, der man kan reflektere over troen og livet, og oppleve en nærhet til historien som er unik. •

VIL DU DELE DIN
FAVORITTOPPSKRIFT
PÅ SØNDAGSMIDDAG
MED ST. OLAVS LESERE?

Kontakt Kathrine Låver:
kathrine.laver@katolsk.no

Navn: Vivian Ugwu

Alder: 38 år

Yrke: Konsulent ved renholds-
avdelingen i sykehuset i Vestfold
og lærer for fagbrevkandidater

Fra: Oppvokst i Nigeria, men bodd i
Norge i 16 år.

- Hvilken rett ønsker du å anbefale til ukens søndagsmiddag?

- Stekt ris på nigeriansk vis.

- Hvorfor anbefaler du denne retten?

- Sønnen min er veldig glad i denne retten. Hver gang jeg serverer retten hjemme til de som er på besøk, eller tar den med til noen jeg kjenner, eller til kirken, ender jeg alltid opp med tomme gryter. Retten er også veldig sunn og lett å lage.

- Spises retten til en spesiell tid, eller anledning?

- Neida, den kan man lage hele året, og jeg vil si at det er en typisk middagsrett.

- Hvilke ingredienser er viktige i det nigerianske kjøkkenet?

- Vi er veldig glade i sterk mat, så chili er en viktig ingrediens. Vi bruker også mye tradisjonelle urtekryddere som for eksempel ugba og ugri. Urtekrydderne er en type buljong som benyttes som base i mange retter og supper.

- Lager du mye mat fra Nigeria eller har matvanene dine blitt fornorsket?

- Ja, jeg lager mye tradisjonell mat fra Nigeria, for det minner meg om hjemlandet. Jeg vil si at rettene er ofte spesielle og sunne. Men, jeg lager også norsk mat.

- Hva spiste familien din på søndager da du vokste opp?

- Vi spiste alltid mye ris på søndager, så søndagene skilte seg ut fra de andre dagene og ble litt spesielle. Jeg har fortsatt med tradisjonen, bare at jeg varierer mellom forskjellige ris baserte retter.

Stekt ris og hjemmelaget chilisaus

Denne retten er laget med reker og frosne grønnsaker. Den kan også serveres med kylling, fisk eller andre typer kjøtt.

VED **KATHRINE LÅVER**

STEKT RIS MED REKER

DU TRENGER (4 PERS.)

400 g ris (*Basmatiris fungerer fint*)
 300 g amerikansk grønnsakblanding (*frossen*)
 200 g frosne erter
 ½ dl vegetabilsk olje
 1 løk, *finhakket*
 200 g reker
 1 blokk grønnsaks- eller kyllingbuljong (*kan også bruke soyasaus*)
 ½ teskje karri
 salt og pepper

SLIK GJØR DU:

1. Kok ris og tilsett salt og karri.
2. Varm litt olje i en wok, stor stekepanne eller en kjele. Stek rekene under omrøring, krydre lett med salt og pepper. Når stekt, sett rekene til side på en tallerken.
3. Varm woken på nytt, tilsett olje og fres løken
4. Tilsett så grønnsaker (*Amerikansk blanding: mais, erter, gulrøtter*). Bland alt godt sammen, og stek under omrøring i 5 minutter
5. Knus buljongen og rør inn i blandingen. Tilsett så salt
6. Ha i risen og rekene. Bland alt godt sammen. Krydre etter smak, og server straks.

CHILISAUS

DU TRENGER

2–3 løk, *finhakket*
 1 dl vegetabilsk olje
 salt
 grønnsaksbuljong
 chili

SLIK GJØR DU:

1. Tilsett oljen i en liten kjele
2. Ha i løken og tilsett salt og grønnsaksbuljong (*løken skal ikke stekes, men sakte kokes i ca. 15–20 minutter under omrøring til alt blir til saus*).
3. Tilsett chili etter ønske og server.

Chilisausen er fin å ha i kjøleskapet og brukes til alt av middagsretter - for dem som er glad i sterk mat.

PILEGRIMSVANDRING:

Som pilegrim går du med Kristus i ditt indre

Den første berømte pilegrim er Helena, keiser Konstantins mor, som legger avgårde mot de hellige steder i år 325. Er pilegrimsvandring fortsatt en god idé, 1700 år senere?

TEKST OG FOTO: **PETTER T. STOCKE-NICOLAISEN**

Man kan saktens undre seg når p. Haavar Simon Nilsen O.P. forteller om hvordan han ankom Santiago de Compostela etter drøyt 1500 kilometers vandring: Krumbøyd over sykkelen – som tjente som rullator! – med en røsslyngkvast til seierskrans surret om staget.

Men tro ikke at den standhaftige pater lot sin pilegrimsoverbevisning rokke av en omgang kronisk hoftebetennelse:

– Å vandre som pilegrim er en fantastisk

idé. Det kan aldri bli feil, sier pilegrimspateren og presiserer at det er vandringen som gjør en til pilegrim.

– Målet er å stadfeste den indre og ytre reisen man har vært på, sier p. Haavar og minner oss om ordtaket «Ingen pilegrim vil legge ut på veien mot de hellige steder og Gud uten først å ha Kristus i sitt hjerte.»

– Det er en Kristus-vandring, egentlig: Den fokuserte pilegrimen har alltid en medvandrer i Kristus, forteller p. Haavar og erindrer at det gjennom tidene har vært

pilegrimer av så ymse slag: I middelalderen lå det bordeller langs pilegrimsledene.

– Jeg har møtt disse typene, alle sammen: De fleste som går, vil noe med turen, det er ett eller annet personlig som kaller dem til å gå. De vet ikke nødvendigvis hva en pilegrim er, men de lærer underveis. Det er vakkert.

Selv var han veldig lite forberedt på hva som ventet ham:

– Hverken utstyrsmessig, sjelelig eller åndelig var jeg klar over hva jeg gikk i møte. Jeg hadde en sekk på 22 kilo. Det er latterlig tungt, sier han og ler så det gir gjenklang i murveggene i St. Dominikus kloster på Majorstuen i Oslo.

VÄGEN ÄR MÖDAN VÄRDT

P. Haavar vandret mot Santiago i 2004.

«Og når du kommer frem, tror du kanskje at vandringen er over. Det er den ikke; du fortsetter å vandre etterpå og erfaringene fortsetter å forme deg.»

Samme år la 179 994 pilegrimer ut på samme led, ti år senere var tallet 237 983 og i 2016 gikk nesten 100 000 flere den samme ruten. Hva som gjør at stadig flere vandrer mot et hellig mål, kan man bare spekulere i, så vi spør heller p. Haavar om hans beveggrunn:

– Dette var året før jeg trådte inn i dominikanerordenen. Kallet mitt arbeidet i underbevisstheden og jeg hadde behov for å gå i dybden, for å komme bort fra alt. Så åpnet det seg en mulighet i 2004. Jeg gikk alene, og prøvde nok like mye å gå fra spørsmål som å komme dem imøte. Da er det å legge ut på pilegrimsferd noe av det dummeste du kan gjøre. Den monotone marsjen gjør at man innhentes av seg selv, sier p. Haavar.

Den svenske dikter Karin Boje skriver at «det er vägen som är mödan värdt», ord som også passer til p. Haavars vandringserfaring:

– Søsteren min hadde gått tidligere. Hun insisterte på at jeg måtte gå. Det var underlig å tenke på at jeg satte foten min på samme sted, samme sten som henne – fire år før meg. Det gav en ny innsikt: Du er ikke alene som pilegrim. Du trækker på samme sti som alle andre før deg – på den måten deler du også alle deres bærer, sorger, gleder og håp. Det er et dypt fellesskap gjennom generasjoner og århundrer.

HOFTEFAST I BURGOS

Pater Haavar forteller om sterke inntrykk langs pilegrimsleden, om mannen fra Sri Lanka som brukte tre timer på å forklare hvordan man inntar et måltid på bananblader; om den vietnamesiske restauranteieren fra Frankrike som vandret i pensko og silkeskjerf og sa «I'm not strong, but I've got strength»; om den ufordragelige tyskeren som til slutt ble

PILEGRIMSPASS: Langs ruten får du stempel i pilegrims-passet ditt.

TIPS! Du kan ta med kart, men sett deg heller inn i turen på forhånd. Det mest praktiske er små kart med høydeprofil på hver dagsetappe. Da vet du hvor langt du skal gå og med hvor mye innsats.

må ut av feriemodus, forkynner p. Haavar, den rullende pilegrim.

PILEGRIM ELLER TURIST

«Gammelt fiendskap måtte slettes, gjeld betales. Like før avreisen avla man et grundig skriftemål, tok del i en pilegrimsmesse, for så

hans redning etter at hoftene kollapset i kronisk betennelse, slik at han ikke kunne gå lenger. Han satt bom hoftefast i Burgos, middelalderbyen i Castilla-Leon, 856 meter over havet.

– I tillegg til at man møter seg selv på en ny måte, møter man så utrolig mange slags mennesker, men da må du gå alene. Det anbefaler jeg sterkt. Alenevandringen gjør at man stiller sinnet så åpent for andre.

I Burgos sviktet paterens hofter den dagen inter- og telefonnettet lå nede. Det var ingen å si fra til, og sinnsstemningen var laber. Så kom tyskeren og inviterte på øl.

– Kan du ikke bare ta bussen, foreslo han. Nei. Hva med å dra hjem? Nei. Du kan vel sykle? Da løsnet det. Ja! Det kunne jeg, forteller p. Haavar.

Dagen etter kjørte han rundt sammen med et par lokale politibetjenter og lette etter en kassert sykkel. De fant den til slutt. Så endte p. Haavar med å gå 1100 km, sykle 300 og så støttet han seg på sykkelen de siste 100.

– Og når du kommer frem, tror du kanskje at vandringen er over. Det er den ikke; du fortsetter å vandre etterpå og erfaringene fortsetter å forme deg.

Men da må du overskride grensen for en feriaspasertur:

– Du bør gå i én måned eller mer. Du

til slutt å motta Kirkens velsignelse over veske, stav og pilegrimen selv», skriver p. Olav Müller om hvordan en vordende pilegrim forberedte avreisen i middelalderen. Prosedyren er kanhende mer prosaisk i 2019:

– Gå i messe, be for turen, still deg mentalt inn på en vandring du skal klare alene, selv om du ikke går alene: Som pilegrim går du med Kristus i ditt indre. Det er en god forberedelse, mener p. Haavar.

Han oppfordrer også til at man meddeler sine vandringsplaner til venner og bekjente, slik at man kan bære deres bønner med seg og legge dem frem for helgenen når man kommer frem.

– Det gjorde de i middelalderen, det gjør vi fortsatt. Tar man med andres bønner, blir pilegrimsferden rikere både for den som vandrer og dem som ber om forbønn.

P. Haavar minner om at det pilegrimen gjør, er å vandre: Ikke dra på tunge bøker eller store kameraer, og ikke gjør vandringen til en reiseblogg for Gud og hvermann. Hold deg til det vesentlige: åndelig fornyelse.

– Man må velge: er man pilegrim eller turist? Gjennom den monotone marsjen over lang tid vil Gud åpenbare seg på en fornyet måte, og det må man legge til rette for: åndelig, selvsagt, men også praktisk, sier p. Haavar. •

PAKKELISTE

Hvordan pakker den moderne pilegrim sin vandringssekk?

– Sekken skal ikke veie særlig mer enn en tiendedel av din kroppsvekt. Utstyrmessig er det en minimumsoppakning som gjelder. Det betyr daglig vask av tøy, sier p. Haavar, sekken skal nemlig svare til pilgrimens letthet: Han skal aldri slå seg ned, han skal alltid videre. Slik kan en pakkliste se ut:

1. **Sekken må være lett**, det stiller lavere krav til anatomien. Bærende hoftestropper blir dermed ikke så viktig.
2. **Innerst:** Ett ekstra skift undertøy. (2 underbukser, 2 T-skjorter, 2-3 par sokker)
3. 1 shorts.
4. **En lett turbukse**, gjerne en som kan gjøres om til shorts.
5. Hvis det er tidlig eller sent i sesongen: muligens en **tynn ullstillongs/genser**.
6. En lett, **varm genser**. Kan bli kaldt, spesielt i fjellpartier.
7. En lett og **vindtett jakke**.
8. Pilegrimspater Haavar er forsiktig med å anbefale skotøy: Folk er så forskjellige. Ta det du er bekvem med, noe som er velprøvd og inngått. Et personlig tips, likevel: **lette og lufttunge sko**. De tørker fort om du blir våt. Et tynt ullsokkpar kan være nyttig, spesielt om du plages med gnagsår.
9. Viktig: En veldig **lett sovepose**, sommertype, dersom man ikke skal gå om vinteren.
10. En lett **turponcho**, som dekker ned til leggene, evt. lårings.
11. **Pilegrimsstav:** Når du går med stav, sender du rytmen. Dessuten bidrar det til å trene overkroppen. Det ligger mye helse i en god vandrekjepp – og så føler du deg litt tryggere.
12. **En liten kniv** i et format som passer for deg. Det er veldig greit å ha når du skal skjære brød, ost og pølse.
13. **Gummipropp** (kjøkkenklask) som du kan legge over ethvert sluk. Da kan du vaske tøyet ditt over alt. Ikke stol på at du finner en propp!
14. **Et mikrohåndkle**.
15. En **ullbull/-buff/-hals:** Den funker både som lue, skjerf og pannebånd.
16. **Et bittelite medisinskop.** Husk at det finnes apotek overalt – jo lenger sør du kommer, jo flere er det – så det meste kan du kjøpe på veien.
17. **Ørepropper:** Du skal alltid ligge på rom med fremmede mennesker, gjerne på 12-mannsrom. Det er mye, men det er ikke stille!
18. Et lite og hendig **digitalkamera**.
19. **Bønnebok.** Ikke ta med andre bøker. Får du akutt lesebehov, kjøp noe underveis.
20. **Notatblokk**.
21. **Du kan ta med kart**, men sett deg heller inn i turen på forhånd. Det mest praktiske er små kart med høydeprofil på hver dagsetappe. Da vet du hvor langt du skal gå og med hvor mye innsats.

PILEGRIMSLED: SANTIAGO DE COMPOSTELA

ANBEFALT AV P. HAAVAR
SIMON NILSEN

1. Hvorfor anbefaler du denne leden?

– Pilegrimsleden(e) til Santiago er ekstremt godt tilrettelagt med et velutbygget overnattingstilbud.

2. Hva husker du best fra veien mot

Santiago de Compostela?

– Pilegrimsturen satt i meg mange år etterpå. Summen av alle møtene med dem jeg traff, med Gud og meg selv.

3. Hvordan var det å nå målet?

– Jeg var helt tom. Ingen emosjoner. Utenfor meg selv. Det var litt uvirkelig endelig å komme frem. Dagen etter ankomst gikk jeg i messe. Da landet jeg mens jeg betraktet det store røkelseskarer på 80 kilo som svingte frem og tilbake i midtskipet. Jeg knelte ned i det store fellesskapet av pilegrimer og mottok kommunion. Da var det vårløsning. Jeg avsluttet vandringen med å ta bussen til Kapp Finisterre (verdens ende). Der møtte jeg den største vennen jeg har: Atlanterhavet.

4. Hva er ditt beste pilegrimstips?

– Gå med hvilepuls. Ikke stress. Ikke mas. Ikke jag fremover.

Santiago de Compostela

Nå har du nådd målet for vandringen: Ta deg inn, spis og hvil en natt før du finner veien til den majestetiske Santiago de Compostela-katedralen på Praza do Obradoiro. Her ligger relikviene etter apostelen Jakob.

Gå i messe, be om forbønn – og husk de bønnene du har båret for dine venner.

Arzua

Det er en opplevelse å vandre stille gjennom de velduftende eukalyptus-trærne.

Pamplona

I denne byen skrev Ernest Hemingway sin debutroman «Og solen går sin gang» etter å ha opplevd den berømte San Fermin-festivalen med okseløp og tyrefekting. Byen ble grunnlagt allerede i år 75 f.Kr. Oppsøk også Santa María-katedralen.

Le Puy

Det mest populære franske utgangspunktet for pilegrimsleden mot Santiago. Begynn med å besøke i byens nydelige Cathédrale Notre Dame du Puy-en-Velay, der du tilbys velsignelse som pilegrim tidlig om morgenen før du begir deg ut på vandringen.

Saint-Jean-Pied-de-Port

Baskisk landsby som representerer slutten på den franske halvdel av ruten mellom Le Puy og Santiago. Nå ligger Roncevaux-passet i Pyreneene foran dine føtter, som kan ha godt av litt pleie.

Logroño

Ta pilegrimstaven fatt og begi deg mot Santa Maria de la Redonda-katedralen fra 1400-tallet. Søk ro under de barokke tvillingtårnene i den ellers gotiske bygningen og mediter foran Michelangelos mesterverk «Kristi korsfestelse».

O Cebreiro

Er en landsby 15 mil fra Santiago med røtter som strekker seg helt tilbake til kelterne for 1500 år siden. Den ligger på toppen av en høyde, og består av vakre stenbygninger og kapell. I ruskevær er det en velsignelse å komme inn og få på seg tørre klær og noe godt å drikke.

Sagagun

I denne byen kan man i kirkene finne utsmykninger laget av muslimske håndverkere som arbeidet for kirken. Jøder, muslimer og kristne levde (i kortere perioder) i fredelig sameksistens.

Cruz de ferro

En gammel pilegrimstradisjon sier at man skal ta med seg en sten fra hjemlandet sitt, for så å kaste den i stenhaugen ved Cruz de ferro. Handlingen symboliserer at man legger av seg det som tynger en i livet.

Burgos

Den unike katedralen med åttekantet tårn har et flott arbeid i kortaket. For dem som er historisk interessert: Se tempelridderens borg med den 63 meter dype brønnen. Der utkjempet de slag i trange korridorer langt under bakkenivå. Se også sak på side 72.

PILEGRIMSLED: NIDAROS

ANBEFALT AV SR. MARIA HONG

Hvorfor vil du anbefale å gå pilegrimsleden til Nidaros?

– Jeg gikk sammen med Norges unge katolikker fra Otta til Nidarosdommen, hvor vi skulle delta på olsokfeiringen. Man forenes og styrkes i fellesskapet ved å feire messe i kapeller på veien eller ute, å be sammen mens man går, eller bare ved å lytte til Gud i stillhet. Med naturen rundt seg har man rom til å møte Gud og finne seg selv.

Hva gjorde turen med deg?

– Å gå pilegrimsferden til Nidaros er ikke bare en drøm som er oppfylt, men også en stor velsignelse for de troende som er på vandring. Velsignelse innebærer å plassere sin lille fot framfor seg, og å følge Herren på veien gjennom våre hjerters ørken.

Hva følte du underveis på turen?

– Jeg tenkte på og opplevde den store kjærligheten som Gud har gitt gjennom mitt liv og mitt kall. Jeg fikk mye glede av å gå sammen med våre ungdommer. Alle behandlet hverandre som søsken.

Vil du gå den igjen?

– Ja. Pilegrimsturen var trening for både kropp og sjel. Hver pilegrimstur er forskjellig; ved å gå samme rute igjen sammen med andre pilegrimer, vil jeg oppdage nye sider av Guds skaperverk, samt styrkes og modnes både i livet og i troen.

Nidarosdomen

Turen avsluttes med bønn ved St. Olav hvilested i Nidaros domkirke i Trondheim.

Endelig!

«Feginsbrekkja» eller «gledesbakken» er det punktet hvor pilegrimene først fikk skue Nidarosdomen.

Nyt Guds skaperverk!

Plukk fra naturens gaver, og spis litt bringebær langs veien.

Bææ-ææ-æææ

Vær obs på at både sauer og kuer blir med som turkamerater på veien.

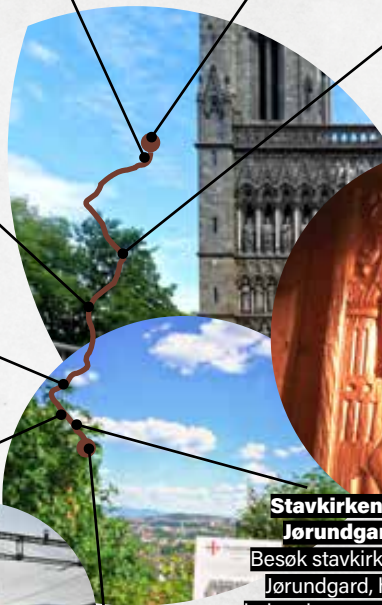

Fokstugu

Ta turen innom kapellet på Fokstugu.

... i kapellet på veien eller ute, å lytte til Gud i stillhet til å møte...

... trøst som er som er på fot framfor ørken.

Stavkirken på Jørundgard

Besøk stavkirken på Jørundgard, hvor helgenkongen pryder veggen. I området er det også fint å overnatte.

Nyt utsikten!

Utsikten gjennom Dovre på vei til Toftemo er vakker.

Otta

Turen starter ved Otta skystasjon.

PILEGRIMSLED: TIL DEN SORTE MADONNA

**ANBEFALT AV
MAGDALENA
SIKORA**

Hvorfor vil du anbefale å gå pilegrimsleden til Częstochowa, der Den sorte madonna henger?

– Jeg har fått være med på pilegrimsvandringen fra Krakow til Częstochowa flere ganger. Det er en fantastisk og uforglemmelig opplevelse. Derfor har vi bestemt oss for å vandre sammen med hele familien til Częstochowa nettopp i år. Det blir vår første felles familie-pilegrimsvandring.

Hvordan var det å nå målet?

– Vi gikk i sol, regn og støv. Med verkende, hovne og blodige ben. Med tårer i øynene og med smil i ansiktet. Den største opplevelsen var å komme inn til Den sorte Madonnas helligdom. Det er ikke mulig å beskrive med ord den ubegrensede gleden og følelsen av at man kommer inn i himmelen, og ved disse porter blir man ønsket velkommen av Guds mor.

Det gjør vondt!

Som pilegrim må du være forberedt på trøtthet, dårlig vær, varme, ubehag og beskjedne sanitærforhold. Daglige strekninger er 20–30 km.

Den sorte madonna

Klosteret på Jasna Góra-høyden er et av de viktigste stedene for tilbedelse for oss katolikker og hjemmet til det berømte og mirakuløse maleriet av Black Madonna, en helligdom for Jomfru Maria.

Tempel med utsyn til klosteret
Przeprosna Gorka i Olsztyn er siste stopp før Jasna Góra. Nå er du snart ved målet.

Be med andre pilegrimer

På veien kan man besøke flere vakre kirker bl. a. kirken Vår Frue av Rosenkransen i Smardzowice, St. Martins kirke i Zadroze (bildet) og kirken av St. Bartholemeus apostel i Wlodowice.

Wawel

Pilegrimsturen starter med messe i Wawel – domkirken i Krakow, som tilhører Polens største nasjonalskatter.

Utstein kloster og lokalbefolkningen i middelalderen

I år inviterer Ulstein kloster, Katolsk forum i Stavanger, Utstein Pilegrimsgard, VID Stavanger og MUST til klosterseminar lørdag 7. september kl. 10.00–15.00 på Utstein kloster.

Gjennom foredrag og dialog, sang og tradisjonell tidebønn vil deltakerne på det årlige klosterseminaret få innsikt, erfaring – og ikke minst en opplevelse av det unike stedet som Utstein kloster er.

For ytterligere informasjon:

- Se Katolsk forum i Stavangers Facebookside
- Eller kontakt Anne Marie Gjørme på klosterseminarutsteinkloster@gmail.com eller på telefon 900 75 746.

LA PRINCESA KRISTINA
VINO A ESPAÑA EN 1257 DESDE
TONSBERG, NORUEGA Y CONTRAIO
MATRIMONIO CON EL INFANTE
FELIPE, ADADO DE COVARRUBIAS.
LA ESTATUA ES UNA DONACION A LA
VILLA DE COVARRUBIAS CON MOTIVO
DEL MILLENARIO DE SU INFANTADO
1078 POR LA CIUDAD DE TONSBERG
Y OTROS DONANTES
OBRA DE BRIC SØREKVAE

KRISTINA AV TUNSBERG OG ST. OLAV-KAPELLET I COVARRUBIAS:

Et annet pilegrimsmål på veien til Santiago de Compostela

I stiftskirken i den vesle middelalderlandsbyen Covarrubias, noen mil sør for Burgos, står en blomsterornamentert sarkofag.

TEKST: **PER ERIK BORGE**

Den inneholder de jordiske levningene av prinsesse Kristina av Tunsberg som i 1258 ble giftet inn i den kastiljanske kongefamilien.

Kristina døde bare 28 år gammel i Sevilla, etter knappe fire års ekteskap, og forsvant ut av spansk og norsk historie. Det skulle gå nesten 700 år før sarkofagen hennes ble funnet, og Kristina av Tunsberg igjen trådte inn på historiens scene.

Fortellingen om den norske prinsessen starter sensommeren 1257 da tre skip la ut fra bryggen i Tønsberg. Om bord var kong Håkon IVs datter, 24 år gamle Kristina, og et reisefølge på over 100 personer anført av kongens fremste sendemenn, biskop Peder av Hamar og Lodin Lepp. Byen og bryggen var full av skuelystne som vinket og ropte farvel til landets prinsesse.

Målet for reisen var det kastiljanske kongedømmet der Kristina skulle giftes bort til en av kong Alfonso Xs fem brødre. Lite visste Kristina om hvordan denne svogerskapsalliansen mellom faren og kong Alfonso X skulle bringe henne rett inn i hjertet av de store religiøse og politiske konfliktene i Spania og Europa på sin tid.

I starten på brudeferden hadde reisefølget et lengre opphold i Rouen. Der hadde Kristina et møte med en biskop og et kirkebygg som trolig skulle komme til å bety mye for henne. Hun ble vist om i kirken der Olav Haraldsson var blitt omvendt til kristendommen og døpt av daværende biskop Robert.

Da Olav vendte hjem til Norge var det under Kristi kors og banner, og etter å ha vunnet sjøslaget mot Svein Håkonsson jarl, Einar Tambar skjelve og Erling Skjalgsson, ble Olav kronet til konge på Øretinget. Vi vet ikke om opplevelsen i Rouen er bakgrunn for legenden som fortelles om at Kristina ba sin kastiljanske ektemann om å bygge en kirke til ære for Hellig Olav. Det skjedde aldri i hennes levetid, men er virkeliggjort i dag.

Kirken i Rouen ble et valfartssted for pilegrimer og et minnested for Olavs omvendelse. På 1000-årsdagen for Olavs dåp, 16. oktober 2014, fant det sted en markering av norske og franske katolikker i katedralen der middelalderkirken sto.

For mange norske katolikker blir kirken i Frankrike fortsatt sett på som en gudmor for den norske kirken.

FIKK VELGE EKTEMANN

Uvanlig nok hadde Kristina fått løfte av sin far om at hun fikk lov til å velge hvem av de fem kongebrødrene hun ville gifte seg med. Hun kjente til at to av dem, Felipe og Sancho, hadde studert teologi sammen i Paris under den kjente Albertus Magnus, dominikaneren som vurderes å være en av den moderne teologis grunnleggere. Begge brødrene ble senere utnevnt til biskoper, Felipe i Sevilla og Sancho i Toledo.

Underveis på brudeferden hadde hun fått antydning at Felipe var mer opptatt av et

SARKOFAGEN: Kristina av Tunsbergs sarkofag i stiftskirken i Covarrubias.

MODERNE: St. Olav-kapellet i Covarrubias er en moderne bygning i tre og jern.

fritt liv til hest med jaktfalker og hund, enn av prestegjeringen. Med kong Alfonso Xs velsignelse valgte hun prins Felipe. De ble viet i stiftskirken Santa Maria La Mayor i Valladolid 31.mars 1258 og fortsatte ferden til Sevilla der de flyttet inn i palasset Vib´arragel.

Det Kristina ikke visste da hun gikk til alters i Valladolid, var at hun giftet seg inn i en kongefamilie som var dypt splittet, og full av intriger og konspirasjoner brødrene i mellom.

Det må ha vært med dyp uro at Kristina etter hvert oppdaget at hennes egen ektemann, prins Felipe, deltok i konspirasjonene mot kong Alfonso X. Gjennom hele barndommen hadde hun levd med striden mellom faren, kong Håkon IV og morfaren, hertug Skule Bårdsson.

I kongeriket Castilla og León sto striden om særlig to temaer som langt på vei var innbyrdes knyttet sammen. Det viktigste, sett med kong Alfonsos øyne, var hans krav på den tysk-romerske keisertronen. Alfonsos mor var Beatriz av Schwaben, tysk kongsdatter og kusine av den tidligere tysk-romerske keiser Fredrik II som ble lyst i bann av pave Innocent IV.

Problemet for den kastiljanske kongen var at Paven i Roma fortsatt hadde et meget anstrengt forhold til Hohenstaufen-slekten, og motsatte seg utnevnelsen av kong

Alfonso X. Likevel var kongen gjennom hele sitt liv utrettelig i sine bestrebelser på å bli tysk-romersk keiser. For å finansiere de ambisiøse keiserdrømmene økte kong Alfonso skattene, og gjorde seg med det stadig mer upopulær. I León samlet flere misfornøyde adelsfamilier seg til opprør. I ryggen hadde de kongebrødrene Felipe og Fadrique som begge aktivt motarbeidet sin egen bror.

MED LOV SKAL LANDET BYGGES

Da Kristina og brudefølget hennes dro fra Norge hadde biskop Peder til Hamar og de andre stormennene som fulgte henne, fått i oppdrag å ta rede på kong Alfonsos store lovarbeid. Han hadde samlet jurister og lærde som i flere år hadde skrevet på ulike utkast til en landslov. Den skulle gjelde uavkortet i alle deler av kongeriket, og en gang for alle gjøre slutt på adelens private lover.

Den kongelige kommisjonen skrev på det som den på det tidspunktet kalte Libro de las Leyes, Lovenes Bok. Den ble skrevet på folkemålet kastiljansk, og oversatt til latin. Kapittel II var ferdigskrevet, men hele det store lovverket var ikke ferdig før i 1265, og er i ettertid kjent som Las Siete Partidas. Det var et opus magnum som kong Alfonso X av Castilla og León etterlot seg, og det fikk stor betydning for lovarbeidet også i andre europeiske land.

Kapittel II, som var ferdigskrevet i 1258, bygde på et tidligere, ufullstendig lovverk som kaltes «Speilet», eller El Espéculo på kastiljansk. Mye tyder på at det var dette kapitelet det norske brudefølget fikk med seg da det reiste hjem til Norge etter bryllupet i Valladolid, og som skulle komme til å danne grunnlag for Magnus Lagabøtes store landslov for Norge (se Ingeborg Gløersen: Kongespeilet og Las Siete Partidas, Universitetsforlaget 1972).

LETING ETTER KRISTINAS GRAV

Kristina levde fire konfliktfylte år i Sevilla, preget av de kristne kongedømmenes erobring av de gjenværende muslimske taifa-kongedømmene, striden internt i kongefamilien og adelens opprør mot sentralisering av makten og økende skatetrykk. Hun døde barnløs i en alder av 28 år.

Om årene i ekteskapelig forstand kan ha vært lykkelige, vet vi ingenting om. Men at det å ikke føde barn var forbundet med skam, er helt sikkert. Kristina kan derfor ikke ha levd noe enkelt liv før hun døde en gang i løpet av 1262.

«Den første nordmann som i dette århundret behandler muligheten for at Kristina virkelig ligger begravet i Covarrubias, er legasjonsråd Karl Wedel Jarlsberg som i en artikkel i «Vestfoldminne», bind II, s.256–60, i 1928 konkluderer med at det

«Kapellet i Covarrubias er utvilsomt et uttrykk for mange menneskers ønske om å ære Kristinas minne.»

er overveiende sannsynlig at den såkalte «kongesarkofagen» i stiftskirken har omsluttet Kristinas støv, som han skriver» siterer Einar Jenssen i sitt skriftstykk «Prinsesse Kristina – Myte og virkelighet. Et forsøk på en historisk studie» publisert i 1980 som hefte nr.7 i serien Gamle Tønsberg, utgitt av Stiftelsen Gamle Tønsberg. (Nettutgave Høgskolen i Vestfold, 2001).

Einar Jenssen finner også frem til en annen nordmann som var på sporet av Kristinas grav. Han het Magnus Grønvold, og hadde skrevet en artikkel i Aftenpostens morgen-nummer 31.august 1935 etter et lengere opphold i Nord-Spania. Der het det at «Den norske kongedatteren Kristinas gravmæle finnes i landsbyen Covarrubias i provinsen Burgos». Året etter utga Grønvold en reiseskildring fra Spania på Gyldendal Norsk Forlag, der han i detalj beskriver Kristinas blomsterornamenterte sarkofag og plasseringen av den «i klosterkirkens korsgang».

RESTAURASJONSARBEIDER MED UANTE KONSEKVENSER

Men det var en annen hendelse som skulle komme til å avslutte letingen etter Kristinas grav en gang for alle, og samtidig åpne for en helt ny rolle både for middelalderlandsbyen Covarrubias og Kristinas fødeby Tønsberg.

I 1952 starter restaurasjonsarbeider i

korsgangen. Håndverkerne bestemmer seg for å flytte på den blomsterornamenterte sarkofagen for å komme bedre til. De tror sarkofagen er tom og tar av lokket for å greie å løfte på den. Til sin store overraskelse finner de en trekiste inne i sarkofagen, og av ren nysgjerrighet åpner de kisten, stikk i strid med alle regler. I den finner de et delvis mumifisert skjelett.

Denne episoden blir av forståelige grunner holdt hemmelig for de kirkelige myndigheter, men sognepresten i Covarrubias, Rufino Vargas Blanco, arbeider i det stille med videre undersøkelser. I 1958 ber han offisielt om tillatelse til å åpne sarkofagen for å gjennomføre en rettsmedisinsk undersøkelse av levningene.

Einar Jenssen siterer i sin historiske studie de to legene som foretok undersøkelsen og deres beskrivelse av funnet de gjorde: «Et delvis mumifisert skjelett med en lengde på 1,72 m. Kraniet er lite og samtlige tenner er godt bevart uten noe spor av caries. Bred og velutviklet torax, tynne og smale ribben og kort ryggstøyle. Mumifiserte hender med fine og korte fingre, noen med lange og avfilte negler. Tærne er lange og forbenet, likeledes leggben, skinneben og ankler. Bekkenet ikke særlig stort, men med en diameter og omfang karakteristisk for en kvinne. Alt tyder på et skjelett av en kvinne av høy

reisning, ung og sterk, sannsynlig alder mellom 26 og 28 år.»

Her slutter historien om Kristina av Tunsberg, og her starter historien om samarbeidet mellom de to middelalderbyene og byggingen av St. Olav-kapellet. Her starter også historien om det mangeårige arbeidet til entusiastiske ildsjeler, stiftelser, foreninger, kommuner og politikere fra Spania og Norge som på hvert sitt vis har bidratt til å virkeliggjøre det legenden mener var Kristinas ønske mens hun levde.

Enten fortellingen om Kristina og hennes ønske om en kirke for Hellig Olav i Spania er historisk korrekt eller ikke, er kapellet i Covarrubias utvilsomt et uttrykk for mange menneskers ønske om å ære Kristinas minne.

Samtidig er St. Olav-kapellet også et uttrykk for Den katolske kirkes enhet, på tvers av tidsepoker og på tvers av landegrensler. •

PER ERIK BORGE er journalist og forfatter. Han var fra 1980 til 1984 NRKs første korrespondent i Latin-Amerika. Borge har skrevet en rekke bøker, både sakprosa og romaner.

Mariaholm 50 år!

Den 23. mai i år var det på dagen 50 år siden alle katolikkens kjente og kjære kurs- og konferansesenter ved Øyeren i Østfold ble innviet.

TEKST: **ST. MARIA MENIGHET, ASKIM**

Den 23. mai 1969 var en stor dag for Den katolske kirke i Sør-Norge, og den dag i dag nyter norske katolikker godt av dette flotte stedet.

Leder av byggekomiteen for Mariaholm var den entusiastiske Kjell Ruyter. Da Mariaholm sto ferdig, flyttet han inn i bestyrerboligen med sin familie for å sørge for at konferansesenteret hadde en ansvarlig til stede til enhver tid. Kjell Ruyter er ellers kjent som æresmedlem i NUK etter mange års lederskap på 1950-tallet.

Byggearbeidene på Mariaholm ble påbegynt den 1. september 1966. På et tidlig

tidspunkt ble det satt som mål at stedet skulle innvies 1. november 1968. Slik gikk det ikke. I desember 1968 hadde byggekomiteen måttet innse at planene var for ambisiøse, fremdriften og pengene strakk ikke til. Innvielsen måtte utsettes til mai 1969.

STORT LØFT

St. Olav kirkeblad brakte 18. mai 1968 en artikkel om den planlagte innvielsen. Her leser man om bygningsarbeidene og om innsamling av økonomiske midler i både Norge, Tyskland, Sveits, USA og andre land. Det er viktig å huske på hvilket løft dette var. På slutten av 1960-tallet hadde Norge rundt 9.000 registrerte katolikker. Byggingen av Mariaholm var en kjempeoppgave for denne lille gruppen.

Men fredag før pinse 1969, den 23. mai, kunne endelig Mariaholm kurs- og konferansesenter innvies av biskop John Willem Gran. St. Olav kirkeblad brakte

dagen etter artikkelen «En milepæl for bispedømmet», som beskriver hvilken betydning det hadde for Den katolske kirke i Norge å få et slikt samlingssted.

Målet for byggekomiteen var at Mariaholm skulle være helt ferdigbygget ved innvielsen slik at stedet kunne tas i bruk neste dag. Og slik gikk det! Ifølge artikkelen var det en ungdomskonferanse på Mariaholm dagen etter, i pinsehelgen 24.–26. mai 1969.

HYPPIG BRUK

Mariaholm har utviklet seg på mange forskjellige måter gjennom årene. Navnet er blitt endret fra skolesenter til kurs- og konferansesenter. Bygningene er blitt renoveret, en adkomstheis for rullestolbrukere er installert, et minnesmerke over Den salige Jerzy Popieluszko er reist på stedet, og lokalene er i hyppig bruk av barn og voksne, lekfolk og prester i Oslo katolske bispedømme.

Mariaholm kurs- og konferansesenter

500 år siden Leonardo da Vincis død

Kunstneren og universalgeniet Leonardo da Vinci var 67 år når han døde 2. mai 1519.

15. april 1452: Leonardo di ser Piero da Vinci blir født i Anchiano, nær Vinci.

1466: Flytter til Firenze sammen med faren. Leonardo blir lærling til kunstneren Verrocchio.

1472: Maler en av englene i Verrocchios Kristi dåp.

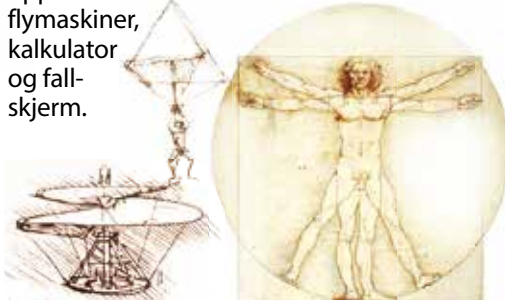
1473: En tegning av Arnodalen er det tidligst daterte arbeidet.

1486: Ferdigstiller den første versjonen av Madonna i grotten.

1490: Den vitruviske mann (bildet under) er en studie av menneskekroppens proporsjoner. Leonardo lager detaljerte notatbøker, der han skisser opp idéer til bl.a. flymaskiner, kalkulator og fallskjerm.

1495: Etter to års arbeid ferdigstiller han veggmaleriet Nattverden, som ble malt på tørr vegg i stedet for våt kalk. En uvanlig teknikk for sin tid.

KILDER: leonardoda-vinci.org/ Google Arts & Culture/ British Library/ Wiki Commons/ Visit Tuscany

ARBEIDET ER IGANG: Byggearbeidene på Mariaholm ble påbegynt den 1. september 1966.

UTSIKT: Mariaholm kurs- og konferansesenter ligger vakkert til ved Øyerens vestre bredd i Spydeberg kommune.

INNVIELSESDAGEN: Mariaholm ble innviet 23 mai, 1969. På kjøkkenet var aktiviteten høy.

ligger vakkert til ved Øyerens vestre bredd i Spydeberg kommune. Nærmeste katolske menighet er St. Maria menighet i Askim, om lag 20 km fra Mariaholm.

Den finner sted samme dag som et stort antall pilegrimer går den årlige ferden fra St. Maria kirke i Askim via Mariakilden i Spydeberg og helt opp til Mariaholm. Pilegrimene vil ankomme ved slutten av jubileumsfeiringen.

JUBILEUMSFEIRING

Jubileet feires lørdag 24. august 2019 kl. 11.00–18.00. Det er NUK (Norges unge katolikker) som står ansvarlig for feiringen.

Mer informasjon om historikk og feiring på menighetens hjemmeside: askim.katolsk.no

Veggmaleriet — **Nattverden**

1500: Reiser til Mantova, Venezia og Firenze, hvor han begynner med bildet **Madonna og barnet med Sankt Anne**. Veggmaleriet Nattverden begynner å gå i oppløsning.

1503: Reiser tilbake til Firenze og begynner arbeid med veggmaleriet **Slaget om Anghiari** i Palazzo Vecchio, som ingen har sett siden 1600-tallet. Påbegynner **Mona Lisa**.

1506: Forlater arbeidet med **Slaget om Anghiari**, da han ble kalt tilbake til Milano. Veggmaleriet går tapt, men i **2012** spekuleres det på at maleriet fortsatt finnes bak et senere veggmaleri av **Giorgio Vasari**.

1508: Blir ansatt av den franske kongen **Louis XII**. Gjenopptar anatomiske studier –dissekerer lik og kadavre.

1515: Paven **forbyr** videre **disseksjon**. Leonardo maler sitt siste kjente kunstverk **Johannes døperen**.

1516: Flytter til **Frankrike** og går i tjeneste hos kongen **Frans I av Frankrike**. Hans høyre hånd blir paralyisert etter et hjerneslag.

1514: Drar tilbake til **Firenze**, hvor han maler sitt eneste kjente **selvportrett**.

2.mai 1519: Leonardo dør. Levningene hans ligger i kapellet på Amboise.

Kartet viser dagens landegrenser

Rubens kopi av da Vincis skisse.

INNAGERANDE PÅSKEFEST

*Kristi oppstode vert omhyggeleg feira i kyrkja.
Påskan varar heilt til pinse.*

TEKST: **BROR HAAVAR SIMON OP** ILLUSTRASJON: **MALGORZATA PIOTROWSKA**

Fest er ein viktig del av det menneskeleg tilværet. Det bryt opp ein krevjande og kanskje monoton kvardag, og vektlegg gleda og samhaldet, og alt me opplever som viktig i våre liv. Me er vel kjende med festing i den regionen eg kjem frå. Vest-Telemarkingar spyttar ikkje i glaset, og er det skikkeleg gilde skal også festen vare «tri dagar til ende»! Eller som det heiter frå gamalt av frå den årlege marknadshelga i Røldal: «Her er mang en dans trådt, mang en gild hest sprengt, og mang en sprek kar dengt!» Det kan gå i overkant livleg for seg med dei utagerande bygdesamlingane, og det er vel kanskje difor ein har sett seg nøgd med tre dagar før ein kastar inn handkledet og kvardagen kjem ein til redning.

Tre dagars festing er likevel for lite å rekne når det kjem til katolsk festkultur! Påsketida startar med eit døggers liturgisk og sosial lovprising av Kristi oppstode som opnar vår frelsesveg. Det brusar i kyrkjene ved midnattstid når påskevigilien let klokkene ringe ved Gloria og liturgien når sitt høgdepunkt ved eukaristien. Mange stader vaker ein og gler seg i festleg lag utover natta, somme heilt fram til høgmesse neste dag! Men det sluttar ikkje der: Påskeoktaven varar ei heil veke til ende der me feirar fyrste påskedag kvar dag! Åtte dagar på rad kling gloria, åtte dagar på rad let me gleda over Guds nåde fylle sinn og sjel, og oktaven vert runda av med det me kallar miskunnssøndagen. Det heiter seg at der synda var stor er nåden større. Om fastetida var lang med sine førte dagar vert ho trumfa av påsketida som varar heilt til pinse, femti dagar frå fyrste påskedag. Frelsa i Kristus vert omhyggeleg feira i kyrkja. Det er mest så ein må spørje seg, korleis kan ein halde ut så mykje festing over så lang tid?!

DEN LANGSTRAKTE PÅSKEGLEDA OG -FESTEN som me tek del i over tid let seg gjere fordi den utagerande festen snart vert prega av vårt blikk som vender seg innover. Kall det gjerne innagerande festing. For det er nettopp det påsketida skal verke i oss: Mysteriet ved oppstoda skal trengja inn i oss. Langsamt kan me la Guds miskunn fylle våre hjarte. Langsamt kan gleda over Kristi frelseverk prege oss innanfrå, og slik vert me leia mot indre kontemplasjon, eit djupblikk på kva gåve både livet og kristenlivet eigentleg er.

Å gripe påska sitt innhald tek tid. Det tek i grunn ei heil levetid. Gud har for lengst skjønna at mennesket generelt er eit langsamt

vesen. Det veks langsamt, det mognast langsamt, ja, alt går generelt litt treigt. I vår teknologiske verd, der ein skal kunne laste opp eller ned alt ein treng, er det den menneskelege faktoren som vert sett på som bremsen, det vesle dovendyret som hemmar utviklinga både teknologisk, sosialt og moralsk. Og kanskje er det sanning i det, kanskje kunne me vore meir innovative. Men om me drøymmer om auka menneskeleg kapasitet kan me heller sjå på vår skapnad og vår eigen røyndom med Guds blikk. Han har nemleg lagt til rette for himmelsk innovasjon på intenst og underfullt vis.

NÅR JESUS SKAL LEIE DEI FYRSTE DISIPLANE inn i Logos-mysteriet ved sitt frelseverk, er han fullt klar over kva tidkrevjande oppgåve han har tatt på seg. I tre år fylgjer dei han utan å forstå. I tre dagar er disiplane utan håp. Og når han endeleg trumfar over døden og djevelens makt, grip dei endå ikkje frelsa sitt format. Han viser seg for Maria frå Magdala, Emmausbrørne, Thomas, Peter og Johannes som kjem roande inn til lands der Herren står med maten klar. Berre gradvis opnar dei auga for den nye røyndomen. Berre gradvis vert dei fylde av mysteriet, openberra ved Kristi himmelferd, og fullenda ved Heilagandens flammar på pinsedagen.

«Sjå, eg gjer noko nytt. No spirer det fram. Merkar de det ikkje?» (Jesaja 43,19) Jau, gradvis grip dei det. Peter tek ordet på pinsedagen, og forkynner med kraft: «Denne Jesus var det Gud reiste opp, det er vi alle vitne om.» (Apg 2,32). Og sidan viser han korleis han sjølv har del i denne krafta, i det han seier til den lamme ved Fagerporten: «I namnet til Jesus Kristus, nasarearen: Stå opp og gå!» (Apg 3,6b) Peter har gått ein lang veg frå den kallsdagen då Jesus bad han kaste garnet på høgre side av båten. Den dagen kasta Peter seg for Herren og ropte: «Gå frå meg, Herre! Eg er ein syndig mann.» (Lukas 5,8). Han har vakse i trua, og har akseptert at hans syndige natur er utfridd av nådens kraft. Ved Guds nåde fortener han sin tittel som ein av kyrkjas tolv søyler.

Det er vekstprinsippet som råder i Guds rike. Kristi lemmer veks saman som eit heile. Den heilage Ande verkar i oss. Noko nytt *spirer* fram. Dette er kjernen i påskefeiringa. Her er ikkje noko *quick fix*, men stadig djupare grad av erkjenning av gáva me får del i ved Guds forløysande gåve, den som veks innanfrå og får oss til å juble stadig friare i lovprisande påskeglede. •

DEN APOSTOLISKE FORMANINGEN CHRISTUS VIVIT

Det annet vatikankonsil, 1962–65 foreslo at det skulle arrangeres regelmessige bispesynoder, og siden den tid har det blitt avviklet alminnelige og universelle bispesynoder hvert tredje år, pluss noen ekstraordinære.

TEKST P. ODDVAR MOI

Etter nesten alle disse synodene har paven utgitt en «post-synodal» apostolisk formaning (*adhortatio* på latin, på norsk er kanskje *oppfordring* en bedre oversettelse), der han oppsummerer det man har snakket om og blitt enige om under synoden. Dokumentet blir vanligvis utgitt et år eller to etter bispesynoden, siden denne pleier å være sent på høsten, og redaksjonsarbeidet kan ta litt tid. Synoden leverer nemlig fra seg et langt og detaljert endelig dokument til paven ved avslutningen av møtet, og så kan det ta paven en del tid å gå gjennom og fordøye dette materialet, før han skriver et dokument han kan stå inne for.

STOR BETYDNING

Flere av disse dokumentene som oppsummerer bispesynodene, har fått ganske stor betydning, og jeg vil nevne noen her. Først to fra Pave Paul VI's pontifikat; først *Evangelii nuntiandi* fra 1975 om Evangelisering i den moderne verden, og *Catechesi Tradendæ* om Katekese i vår tid (der dokumentet ble utgitt av pave Johannes Paul II i 1979, to år etter synoden).

Fra Johannes Paul II's mange år som pave vil jeg nevne to apostoliske formaninger; *Familiaris consortio*, om Den kristne familien, fra 1981, og *Pastores dabo vobis*, om Presteutdannelsen, fra 1992. Dette siste dokumentet hørte vi om hver eneste dag da jeg var på presteseminar senere på 90-tallet.

Fra Benedikt XVI's år som pave nevner jeg to som har betydd mye for meg personlig; *Sacramentum caritatis*, om Eukaristien, fra 2007, og *Verbum Domini*, om Guds ord, fra 2010.

EVANGELISERING

I overgangen mellom pave Benedikt og pave Frans har vi så dokumentet *Evangelii gaudium*, om Evangelisering i den moderne verden, der synoden ble holdt under pave Benedikt, i oktober 2012, mens dokumentet ble utgitt av pave Frans i november 2013. Pave Frans har så utgitt to apostoliske formaninger til, *Amoris lætitia*, om

Familien i Kirken i vår tid, utgitt i 2016 etter to synoder (i 2014 og 2015) som samtalte om samme tema, og så til sist *Christus Vivit*, om Unge mennesker i Kirken, som ble utgitt 25. mars i år.

Amoris lætitia fra 2016 er et svært godt kjent (og ganske kontroversielt) dokument, siden det tar opp spørsmålet om katolikker som er gift på nytt, og uten tillatelse fra Kirken, likevel kan motta den hellige kommunion og andre sakramenter. Og nå kommer jeg (endelig) til pavens formaning etter den siste bispesynoden. Hva skal vi si om dokumentet *Christus Vivit*?

UNGES TRO OG KALL

Synoden i 2018, som dette dokumentet oppsummerer, hadde som tema: *Unge mennesker, deres tro og kall*. Under synoden var det en del uenighet rundt moderne syn på menneskelig seksualitet (homofili og kjønnsidentitet) og om den stadig pågående krisen rundt geistliges misbruk av barn og unge mennesker. Det første av disse temaene tar pave Frans ikke opp i sin postsynodale formaning, men det andre behandler han ganske presist og sakssvarende.

Pave Frans' dokument har noen flotte høydepunkter, som innledningsordene *Christus vivit – Kristus lever*. Men det har også noen uttrykk som er mer banale, som «Kristus er verdens vakreste ungdom» allerede i dokumentets andre setning. Jeg har faktisk ikke så veldig mye godt å si om dokumentet; det er for det første altfor langt (299 paragrafer og nesten 60 A-4 sider), ikke særlig godt redigert (det inneholder mange ulike stiler og flere forfattere har nok jobbet med det) og delvis tar det opp ting en pave umulig kan ha mye nyttig å si om (som hvordan man rent praktisk bør organisere ungdomsarbeidet).

Men det er også positive ting å si om pave Frans' skriv, og her nevner jeg noe av innholdet.

INSPIRERENDE

Kapittel 1: «Hva sier Guds ord om unge mennesker?» (5–21): Dette kapitlet begynner godt og har en inspirerende gjennomgang

av en del unge mennesker i GT, som Josef, Gideon, Samuel, David, Salomo, Jeremia og Rut.

Kapittel 2: «Den evig unge Jesus Kristus» (22–63): Dette kapittelet begynner med setningen: *Jesus er «den unge blant de unge for å bli et eksempel for de unge og innvie dem til Herren»*, og fortsetter med å nevne det som står i NT i om Jesu barndom og ungdom. Deretter omtales den unge

jomfru Maria og det gis eksempel på mange unge helgener, som Frans av Assisi, Jeanne d'Arc og Therese av Lisieux. Mye av det er godt, men generelt, og ofte, å kalle Jesus *ung* i dokumentet, synes jeg ikke er særlig vellykket.

Kapittel 3: «Dere er Guds 'nå'» (64–110): Ungdommer er ikke bare verdens fremtid, for allerede nå er de viktige.

Kapittel 4: «Det store budskapet til alle ungdommer» (111–133): Dette budskapet har tre sentrale elementer: «Gud elsker deg», «Kristus frelser deg» og «Han lever!»

VENNSKAP MED JESUS

Kapittel 5: «Ungdommers veier» (134–178): Paven skriver om ungdomstiden som en tid for drømmer og valg, om ønsket om å leve og oppleve ting og om å leve i vennskap med Kristus

Kapittel 6: «Unge menneskers røtter» (179–201): Her skrives det en del nyttige ting om å legge vekt på røttene man har.

Kapittel 7: «Ungdomsarbeid» (202–247): Her kommer pave Frans med mange praktiske tips om hvordan man skal drive ungdomsarbeid, men ofte er innholdet litt hjelpeløst og lite nyttig. Her er et eksempel fra avsnitt 204: «*De unge får oss til å oppdage behovet for en ny stil og nye strategier. F.eks. ønsker voksne ofte at*

Kirken trenger ungdommers drivkraft, deres intuisjon og deres tro.

alt skal være godt planlagt, med regelmessige møter og faste tidspunkter. Men de fleste unge i vår tid er ikke interesserte i en slik tilnærming. Ungdomsarbeidet må altså bli mer fleksibelt.»

Kapittel 8: «Kall» (248–277): Her bruker paven ordet *kall* i svært vid betydning, og nevner hvordan de unge på svært mange områder må velge hvordan de skal leve, men noen synes at det legges altfor lite

vekt på kallet til prestetjeneste eller ordenslivet i teksten.

UTVIKLE EVNE

Kapittel 9: «Innsikt» (278–298): Her snakker paven om behovet for å utvikle en fruktbar åndelig vurderingsevne.

Avslutningsvis skriver pave Frans i nr. 299:

«Kjære ungdommer, jeg vil bli lykkelig om jeg ser dere løpe raskere enn de som er trege eller fulle av frykt. Løp mot det høyt elskede Ansikt, som vi tilber i eukaristien og gjenkjenner i våre lidende brødre og søstres liv. Må Den Hellige Ånd drive dere fremover. Kirken trenger deres drivkraft, deres intuisjon, deres tro. Vi trenger det! Og når dere kommer frem før oss, vær tålmodige og vent på oss [slik Johannes ventet på Peter ved den tomme grav, jf. Joh 20,4]».

Pave Frans' dokument *Christus vivit* står i en ærverdig om ikke veldig lang tradisjon; en pavelig oppsummering av en av de ordinære bispesynodene. Det er nok ingen lett oppgave å oppsummere de svært mange innspillene biskopene har sendt paven og samtidig kunne legge til noen høyverdige tanker på egne vegne. Likevel synes jeg ikke at pave Frans har lyktes særlig godt. En eller flere redaktører som kunne ha strammet opp og forkortet teksten en hel del, kunne ha gjort dokumentet mye bedre. •

SOMMERAKTIVITET 2019:

Ta turen til 1. august 1197

Vil du oppleve en dag i cistercienserbrødrenes liv på Hovedøya i 1197? Da kan Karl Gervin oppfylle ditt ønske.

TEKST OG FOTO: **PETTER T. STOCKE-NICOLAISEN**

Forfatter, idéhistoriker og tidligere sogneprest ved Oslo domkirke Gervin har nemlig konstruert en tidsmaskin av papir. Den er nå ute på St. Olav forlag med en pris og i et format som gjør den tilgjengelig for de fleste – man kan sågar ta den med seg ut på Hovedøen en midtsommernatt. Da kan det, som kjent, hende så mangt.

Kanskje kan du da forestille deg hvordan brødrene i den lave aftensolen samler seg til vesper i den enkle, romanske klosterkirken.

OM CISTERCIENSER-KLOSTERET PÅ HOVEDØYA

- Grunnlagt 18. mai 1147. Viet til jomfru Maria, slik som alle cistercienserkloster.
- Eide på det meste 443 eiendommer, blant annet storgårdene Bygdøy, Bogstad, Frogner og Ullern.
- I 1532 ble alle klosterets gods og eiendommer underlagt kronen.
- Hovedsmannen på Akershus festning satte klosteret i brann 21. januar 1532.
- Driften opphørte samme år.

Dette er deres tid for ettertanke. De hører om Maria som et forbilde i ydmykhet og synger lovsangen «Magnificat».

– *Hvordan kom dette bokprosjektet til?*

– Jeg har i mange år hatt omvisninger på Hovedøya. Deltagerne har uttrykt at utflukten til øya innerst i Oslofjorden er veldig morsom og interessant. Jeg forteller ikke om byggeteknikker, stilarter og årstall, men hva cistercienserbrødren gjorde – og hvorfor de gjorde det.

Svært mange besøker Hovedøya i «de lyse årstidene», som Gervin sier. Det er hans håp for boken at enda flere skal kunne ta del i øyens rike klosterhistorie.

– Nå er cistercienserne atter etablert i Norge, nærmere bestemt med Tautra Mariakloster og Munkeby Mariakloster i Trøndelag. Selv om boken tar for seg en dag i 1197, er det den samme spiritualiteten som preger klosterlivet til dagens brødre og søstre, sier Gervin.

Han mener boken kan bidra til at leseren får et nytt perspektiv på hvorfor og hvordan dagens cisterciensere gjør som de gjør.

KONFLIKTFYLT PIONÉRTID

Gervin har valgt seg fredag 1. august

1197, fordi brødrene nylig hadde feiret sitt 50-årsjubileum. Dessuten er det 100 år siden den aller første cistercienserkommunitet ble stiftet: Cîteaux, bygget syd for byen Dijon i Frankrike, er ordenens moderkloster.

– Det er bare én og en halv generasjon siden brødrene ankom til Norge; de er ennå energiske og følger sine grunnleggeres visjon med entusiasme, sier Gervin.

I tillegg kommer at dette er en veldig spennende periode i norsk historie. Vi befinner oss nemlig midt i borgerkrigstiden med blodig strid mellom baglere og kong Sverres birkebeinere.

– Og så vet vi veldig mye om cisterciensernes spiritualitet på 1100-tallet. Vi har bevart Sedvaneboken, sier Gervin.

I den kan vi lese om gudstjenestelivet; boken forklarer også hvordan brødrene skal te seg i det vanlige, og svarer på praktiske etikette-spørsmål som: *Hva man skal gjøre dersom presten begynner å blø neseblod under messen?*

Siden vi besøker Hovedøyas cisterciensere 1. august, vet vi dessuten eksakt hva de hadde fore: Festen til minne om Peters befrielse fra fengselet (Ad vincula sancti

VELDREVEVET: Klosterruinene på Hovedøya viser at korbødrenes sovesaler var dimensjonert til å romme rundt 50 senger. FOTO: Radoslaw Botev, Wikipedia.

«Jeg har i mange år hatt omvisninger på Hovedøya. Jeg forteller ikke om byggeteknikker, stilarter og årstall, men hva cistercienserbrødrene gjorde - og hvorfor de gjorde det.»

AKTUELL MED BOK: Karl Gervins bok om munkene på Hovedøya er nå ute på St. Olav forlag.

Petri apostoli), som Kirken innstiftet på 700-tallet.

BENEDIKTS REGLER I DAG

«Middelalderen var en tid som ville tro, men brødrenes spiritualitet er forskjellig fra den som møter mange i det postmoderne Norge», heter det i bokens forord.

– Hva mener du med det?

– Den norske kirke har en ganske bestemt arv, og den utfolder seg på en luthersk plattform. Også lutheranere har godt av å studere andre måter som troen kommer til uttrykk på. Da tenker jeg spesielt på hvordan vi opplever det hellige, måten vi leser Bibelen på, hva vi mener med lydighet, samt både helgenene og liturgiens betydning.

Moderne mennesker i sin alminnelighet kan ha noe å lære av måten cistercienserbrødrene i Oslofjorden levde på for 822 år siden:

– I Benedikt av Nursias (480–547) klosterregel ligger det innebygget noen idealer. Mange av dem henter han pussig nok fra det romerske samfunn, som holder på å gå til grunne rundt ham. Hans geni er at han forbinder dem med Bibelens

syn på menneskets plass og oppgaver i et kristent fellesskap.

Gervin trekker frem idealene nøysomhet eller askese, pålitelighet, arbeidsomhet, trofasthet mot Bibelens budskap og gudsfrykt.

– Alle disse Benedikts byggemoduler er relevante i dagens samfunn, fordi de så ofte kommer i bakgrunnen av vår oppmerksomhet. Han formulerte disse reglene for at mennesket skulle kunne leve et riktig liv, et liv på bibelsk grunnlag. Måten dette ble holdt i live på Hovedøya, var gudstjenestelivet og bibellesningen. Det var denne åndsvirksomheten som stimulerte cistercienserbrødrene i hverdagen.

I 1197 besto klosteret av korbødre og legbrødrene. Sistnevnte hadde ansvar for driften av landbrukseiendommene og et utall praktiske oppgaver. Mariaklosteret på Hovedøya drev godt og ble etterhvert svært velstående. Klosterruinene fra 1500-tallet viser at korbødrenes sovesaler var dimensjonert til å romme rundt 50 senger.

SATTE TYDELIGE SPOR

Cistercienserordenen eide på det meste 443 eiendommer, blant annet storgårdene

Bygdøy, Bogstad, Frogner og Ullern. Brødrenes iherdighet setter fremdeles sitt preg på området i indre Oslofjord.

– Ett eksempel er stedsnavnet Abbediengen på Ullern, Hovedøya var det eneste klosteret i Oslofjorden som holdt seg med egen abbed. Fra Radiumhospitalet til Gardeleiren på Huseby går Mærradalen. Navnet har ikke noe å gjøre med hester, men jomfru Maria: Klosteret var viet til henne, derav stedsnavnet. Så var brødrene vegetarianere og hadde god bruk for fisk. De opprettet derfor flere fiskeoppdrettsanlegg, blant annet ved det som idag heter Munkedamsveien. Den går fra Stortingsgaten på nedsiden av rundkjøringen under Abelhaugen gjennom Vika og til Skillebekk, forteller Gervin.

Høvedsmann Mogens Gyldenstjerne på Akershus festning satte klosteret i brann 21. januar 1532. Det betød den endelige slutten på klosterets åndelige byggevirkosomhet, men brødrenes århundrelange driftighet fortsatte å komme til nytte: Både Akershus festning og Det kongelige slott er bygget med vigslet sten fra cistercienserklosteret på Hovedøya viet jomfru Maria, Guds mor. •

KARL GERVIN
**EN DAG I HERRENS
 FORGÅRDER - MED
 MUNKENE PÅ HOVEDØYA**
1. AUGUST 1197
 ST. OLAV FORLAG, 2019
 196 SIDER
 TILGJENGELIG I ST.
 OLAV BOKHANDEL

Vakkert og innsiktsfullt om Hovedøya

OMTALT AV **OLAV RUNE BASTRUP**

Historien til Hovedøya i Oslofjorden er kjent for mange – i grove trekk. Ingen har imidlertid skrevet om menneskene og om livet som ble levd på den lille øya i de nesten fire hundre år ett av Norges rikeste klostre lå her. I boken «En dag i Herrens forgårder. Med munkene på Hovedøya 1. august 1197» har idéhistoriker og tidligere prest ved Oslo domkirke, Karl Gervin, fylt igjen et hull og gitt en levende beskrivelse både av livet på øya og den viktige rolle som cistercienserklosteret spilte på høyden av sin historie.

Få har i dag bedre tak på dette stoffet enn nettopp Karl Gervin. Tidligere har han gitt ut flere titler med beslektet tematikk, ikke minst i boken «Klostrene ved verdens ende» fra 2007. I boken «Har kirken mistet sin hukommelse?» fra 2010 røpes Gervins lidenskap for historien i selve spørsmålsstillingen. Ikke minst har det vært viktig for Gervin å bevisstgjøre lutherske kristne på at norsk kirkehistorie verken begynte i 1537 eller i 1814.

LEVENDE BESKRIVELSER

I denne boken har Gervins ambisjon ikke vært å presentere et faghistorisk arbeid med distansert blikk. Bokens formål er å bringe historien helt nær oss gjennom levende beskrivelser av livet og dagsrytmen som munkene på Hovedøya levde i. Det litterære tyngdepunkt ligger ikke så mye på beskrivelsen av ytre hendelser, men på å fremstille det indre liv i klosteret og se det i sammenheng med cistercienserordenens historie og spiritualitet i stort perspektiv.

Gervins tekst er knyttet sammen av et rikt utvalg av sitater fra klosterlitteraturen og middelalderens teologiske litteratur for øvrig. Av naturlige grunner er sitater av Bernhard av Clairvaux og fra Benedikts regel derfor særlig mange. På en overbevisende måte viser Gervin hvordan klosteret på Hovedøya var del av et større internasjonalt fellesskap, og hvordan cistercienserordenens spiritualitet preget og gjennomstrømmet liv og dagsrytme ned til minste detalj.

FØRSTE AUGUST 1197

Som tittelen røper, har Gervin tatt utgangspunkt i én bestemt dag i klosterets historie, 1. august 1197, og benyttet denne datoen som et utkikkstårn til historien forover og bakover. Datoen er ikke tilfeldig valgt. Klosteret hadde dette året vært i virksomhet i nøyaktig 50 år, i landet rådet borgerkrig som klosteret på Hovedøya på uheldig vis ble trukket inn i. Bare noen dager før hadde den bannlyste kong Sverre og hans folk feiret messe hos brødrene, derfra beleiret de byen inne på land og herjet vilt. Baglerbispen Nikolas måtte se seg slått og erklærte at djevelen selv var sluppet løs.

Forholdet mellom bisp Nikolas og brødrene var i utgangspunktet ikke det beste. Klosteret på Hovedøya, som hadde rukket å bli svært rikt, stod direkte under paven og stod ikke i skyldighet til biskopen. 1. august 1197 hadde krigsgnyet ennå ikke helt lagt seg. Denne dagen lå kongens krigere i sine skip tett oppunder øya. Hovedøya var en base ved retretten, der de gjorde opp status etter raidet og delte hærfanget mellom seg. Men i klosteret levde brødrene i sin

«På en overbevisende måte viser Gervin hvordan klosteret på Hovedøya var del av et større internasjonalt fellesskap, og hvordan cistercienserordenens spiritualitet preget og gjennomstrømmet liv og dagsrytme ned til minste detalj.»

egen fastlagte rytme mellom arbeid og bønn, uforstyrret, men ikke upåvirket av hendelsene rundt dem. 1. august var nemlig også en liturgisk festdag – festen for Peters utfrielse av lenkene.

PANORAMA

Det er et flott panorama Gervin her åpner opp og med et tydelig spenningsforhold: På den ene side politikkens brutalitet,

på den annen side bønnens hjertespråk som midt i krigens gny går som en rolig puls i utakt med verden. Dette er blitt en vakker bok, der krigene og konfliktene som historien for øvrig helst hefter seg ved, trer i bakgrunnen for åndslivet slik det ble levd og skapt i klostrene også her ved kristenhetens ytterste utkant. Til bokens beste partier hører innføringen i kunsten å lese, slik middelalderen forstod

og praktiserte den, og i spenningsforholdet mellom cistercienserordenens spiritualitet og den frembrytende skolastikk. Gjennom de mange litterære henvisninger får leseren del i et rikt tilfang av åndelig visdom, men i samme åndedrett lærer vi også om urter og garving av okseskinn. Ikke minst blir vi sittende å lure på spørsmålet det ikke gis noe svar på: Hvor i all verden fikk brødrene på den isolerte øya vannet sitt i fra? •

PRESSE- KLIPP

«Det er tross alt ved å stå i nærende og forpliktende forhold til andre at vi fullt ut blir mennesker. Det sekulariserte evangeliet er jo at du ikke har noen forpliktelser utover forpliktelsen til deg selv, du har ikke ansvar for noen andre enn deg selv. Det kristne glade budskap er det akkurat motsatte: at du er ansvarlig for alle.»

DOM ERIK VARDEN I INTERVJU
MED VÅRT LAND

«Med sine middelalderromaner hadde Undset på sin helt særegne måte, men med stor inspirasjon fra internasjonale strømninger i kunst og litteratur, samlet og snekret sammen et forsvarsverk og en motstand mot det hun opplevde som et stadig mer fremtredende materialistisk menneskesyn. Hennes oppgitthet over de moderne livsfortolkninger som utryddet mytologien og gudstroen, var ikke bare noe hun personlig fortvilte over. Undset var bekymret for hva som skjer med mennesker som lever i en verden som ikke gir noen bekreftelse på menneskets iboende trang til «eventyr på liv og død».

KRISTIN BRANDTSEGG JOHANSEN I VÅRT LAND

«De færreste som skriver lærebøker for skolen i dagens Norge, gjør det med bakgrunn i egen forskning, og selv på universiteter og høyskoler formidles de underligste uetterretteligheter som etablerte sannheter. Det hevdes ofte at den akademiske kultur i middelalderen var en avskriftskultur. Det er tøv. Den akademiske avskriftskulturen er først og fremst et moderne fenomen.»

HENNING LAUGERUD I REFORMASJON UTEN FOLK, ST OLAV FORLAG 2018

«Hvis du søker Gud og tør å bli konkret i bønn, skjer det helt fantastiske ting. Det betyr ikke at bønn er magi. At du trykker på en knapp og så blir det sånn, men du åpner noen kanaler som gjør livet helt utrolig. Man må våge å åpne seg for en sårbarhet. Hvis du sier: Gud, nå trenger jeg 1000 kroner for å klare meg denne vinteren – da går du inn i en sårbarhet. Og da får du den hjelpen du trenger. Sånn holder vi på.»

SØSTER HANNE-MARIA, TAUTRA KLOSTER, I INTERVJU MED VÅRT LAND

AKTUELL PROFIL

HVEM: Sr. Anne-Lise Strøm,
piorinne ved Lunden kloster

AKTUELL: Nylig valgt til priorinne på
Lunden kloster for niende gang.

– *Hva er forskjellen på første gang du ble valgt i 1980, da var du 40 år gammel, og nå?*

– Første gang jeg ble valgt, var jeg den yngste nonnen i fellesskapet. Denne gangen er jeg den nest eldste. Da gikk jeg til noe som var ukjent. Jeg kom fra en veldig dyp og seriøs utdanning i Frankrike, der vi levde et strengt liv. Så da jeg skulle skrive ned det jeg hadde lært og levd ut i livet, var jeg litt usikker.

– *Hva er din viktigste oppgave som priorinne denne gangen?*

– Å legge til rette for at en av de yngre søstrene kan ta over når min periode løper ut i 2022. Jeg skal elske og drive frem nye priorinne-kandidater, rett og slett. Søstrenes kvaliteter, kapasiteter og ressurser skal vokse, slik at de kan settes i Kirkens og klosterets tjeneste.

– *Du har vært priorinne og leder i ni ganger tre år. Hva er de viktigste erfaringene du har gjort deg?*

– For meg personlig er det å se søstrenes vilje til å samarbeide, og til å bringe klosteret videre. Etter alle disse årene: Klosteret vokser jo fortsatt! En viktig ledererfaring er at man må lære seg å se stort på ting, man må være trygg i sin egen identitet for å kunne motarbeide angst. Angsten forplanter seg – angsten mot alt og alle som er annerledes, fremmed og nytt. Guds rike er annerledes, fremmed og nytt, og det er vi satt til å elske og medvirke til, ikke motvirke.

– *Hva synes du er vanskeligst som priorinne?*

– Jeg er nokså spontan, derfor må jeg terpe på å holde meg til regelen om at de beslutninger som tas i fellesskap, er de beste.

– *En priorinne blir valgt etter demokratiske prinsipper, men hvordan foregår det egentlig?*

«Vi skal ikke lukke oss inne i selvtilfredshet bak klosterveggene, men la kontemplasjon og bønn stråle fra vårt fellesskap og på dem som er utenfor.»

– Først arrangerer vi et møte med en dominikanerpater. Han samler hele kommiteten, så arbeider vi sammen om hva som er vårt fremtidige prosjekt: Hva har vi tenkt å gjøre de kommende tre år? Deretter spør vi: Hvilken person er kvalifisert til å lede oss gjennom nettopp dette, akkurat nå? Deretter tilbringer vi tre til fire dager i stillhet. Så samles vi påny, nå sammen med biskopen, som presiderer selve valget. Hver enkelt legger navnet på sin kandidat i valgurnen, og den som får absolutt flertall, blir priorinne for de kommende tre år. Biskopen spør henne om hun aksepterer valget og hun takker ja til oppgaven.

– *Hvorfor bestemte du deg for å gå i kloster?*

– Allerede som tenåring var jeg sjokkert over de kristnes splittelse. Jeg opplevde at det var et mot-vitnesbyrd i kristenheten, også overfor annerledes troende. Det å leve splittet som kristne er absurd, egentlig, så jeg ville vie meg til økumenisk arbeid. Konklusjonen var at den beste måten å gjøre det på var å hengi seg helt og fullstendig til et liv i bønn.

– *Økumenikk har vært et viktig anliggende for deg i alle år. Hvorfor?*

– Vi skal ikke lukke oss inne i selvtilfredshet bak klosterveggene, men la kontemplasjon og bønn stråle fra vårt fellesskap

BIOGRAFI

- **Født:** 17. august 1940, Oslo.
- **Utdannelse:** Begynte på St. Sunniva skole i 1947. Tok examen artium på Oslo Katedralskole (1960), det- ter examen philosophi- cum på Universitetet i Oslo. Klosterutdannelse i Frankrike (Lourdes og Clairfontaine) i seks år fra 1. april 1961.
- **Klosterliv:** 29. februar 1964 avla hun sine timelige kloster- løfter i Frankrike og 18. april 1968 sine høytidelige løfter på Lunden. Valgt til priorinne før- ste gang i 1980, og har utført denne tjenesten for kommuni- teten i ni treårsperioder. Hun har også vært klosterets novi- semester i mange år, og i seks år president i den franske fe- derasjonen for dominikaner- neklostre som Lunden kloster tilhører.
- **Pris:** Brobyggerprisen 2008 av Norske kirkeakademier.
- **Festskrift:** Hedret med fest- skriften «Med en himmel over», redigert av sr. Hildegard Koch O.P. og Elisabeth Solberg T.O.P. 8. august 2015.

PRESTEVIELSE I OSLO KATOLSKE BISPEDØMME

► Diakon **Hai Nguyen** prestevies lørdag 22. juni i St. Johannes menighet i Oslo av biskop Bernt Eidsvig. Alle er hjertelig velkomne til ordinasjonsmessen kl. 12.00. Søndag 23. juni feirer han sin første messe i Trefoldighetskirken i Oslo, på Høytiden for Kristi Legeme og Blod (Corpus Christi).

Peter Hai Duy Nguyen ble født 15. desember 1989 i Ninh Thuận, Vietnam. Studerte i presteseminar i Nha Trang 2011–2012. Kom til Norge 2012, og ble student ved St. Eystein presteseminar samme høst. Han ble diakonviet i Roma av erkebiskop Bernard Longley 15. juli 2018.

Utnevnelser

KUNNGJØRINGER FRA OSLO KATOLSKE BISPEDØMME

- **P. Zygmunt Majcher OFM** ble med virkning fra 1. april 2019 løst fra stillingen som kapellan i St. Laurentius menighet i Drammen, og er fra samme dato utnevnt til kapellan i St. Paul menighet i Bergen, med særskilt ansvar for sjelesorgen i Sogn og Fjordane fylke.
- **P. Aleksander Miroslaw Pilat OFM** ble med virkning fra 1. april 2019 utnevnt til sjelesorger for polsktalende katolikker i St. Laurentius menighet i Drammen.
- **P. Alan Nelson Navales** ble med virkning fra 1. mai 2019 løst fra stillingen som kapellan i St. Paul menighet i Bergen og med ansvar for filippinsk sjelesorg i St. Paul menighet i Bergen og St. Joseph menighet i Haugesund, og samme dato kalt tilbake til sitt bispedømme på Filippinene.
- **Michal Marcelli Jarosz** ble den 7. april 2019 utnevnt til kirkelig assistent i St. Laurentius menighet i Drammen, for en periode på tre år.
- **P. Cruf Fernandez Climaco** ble den 1. mai 2019 utnevnt til sjelesorger for filippinske katolikker i St. Paul menighet i Bergen og St. Josef menighet i Haugesund.

og på dem som er utenfor. Hvis du lever i og med Gud, bærer det frukt både der du er og utover, i det lokale samfunnet, i andre kirkesamfunn og i Kirken. Guds kjærlighet er vår kjernevirksomhet, så å si. Den tillater ikke at man fordømmer noen – man skal fordømme ondskap og synd, men ikke mennesker. Dem skal vi elske.

– Hva mener du er den fremste økumeniske utfordringen i dag?

– Felles altergang, for lutheranere, ortodokse og katolikker – alle evangeliske kirkesamfunn og katolikker, egentlig. Teologene må arbeide for å overkomme hindrene, vi kan be for at de klarer det. Målet for vårt samarbeid er felles altergang, det er ikke et middel for å komme frem til teologisk enighet. At alle er velkomne til å motta Kirsti legeme og blod, skaper et sant kristent fellesskap. •

300års-jubileum for Maristene

Maristpatrene i Norge feirer i år tilsammen 300-årsjubileum. I 1925 kom den første marist til Norge. Det var Jakob Mangers, som ble biskop i Oslo fra 1932 til 1964. I dag er det fire maristerpatre som virker i Norge, der de alle feirer ett eller flere jubileer i år:

► **P. Jo Neve**, tidligere sogneprest i Mariakirken menighet på Stabekk, avla sine ordensløfter for 60 år siden og kom til Norge for 50 år siden,

► **P. Rory Mulligan** var ungdomsprest på 80-tallet, kom også til Norge for 50 år siden, og fyller 80 år.

► **P. Erik Ruud** er kapellan i St. Olav domkirke-menighet i Oslo og feirer 30 år som prest.

► **P. Andreas Rupprecht** er ungdoms- og skoleprest og avla sine ordensløfter for 30 år siden. Vi gratulerer Maristpatrene med jubileene!

Biskop Bernt I. Eidsvigs kalender

JUNI

10. JUNI: Ferming i St. Hallvard menighet, Oslo

22. JUNI: Ordinasjon av diakon Hai Duy Nguyen, Bredtvet kirke, St. Johannes menighet, Oslo

24. JUNI: Messe i St. Olav domkirke, Oslo (Johannes Døperens fødsel)

JULI

6.-15. JULI: Vietnam

26.-30. JULI: Trondhjem i anledning Olsok

AUGUST

6. AUGUST: Messe i St. Olav domkirke, Oslo (domkirkens vigselfest)

SEPTEMBER

1. SEPTEMBER: Ferming i St. Ansgar menighet, Kristiansand

2. SEPTEMBER: Ferming i St. Franciskus Xavierus menighet, Arendal

3.-6. SEPTEMBER: Roma

6.-10. SEPTEMBER: Den nordiske bispekonferanse

13. SEPTEMBER: Innvielse av renoveret kirke og menighets-sal, Mariakirken menighet, Lillehammer

Oppdatert pr. 13. mai

Biskop Berislav Grgićs kalender

JUNI

12. JUNI: Møte i Finansrådet

16. JUNI: Ferming i Den Hellige Families kirke, Storfjord

22. JUNI: Vigsling av nye St. Josef kirke i Alta

23. JUNI: Høymesse i den nye St. Josef kirke i Alta

30. JUNI: Høymesse i Karmel

JULI

14. JULI: Høymesse i Karmel

16. JULI: Høymesse i Karmel

21. JULI: Høymesse i Vår Frue kirke

AUGUST

18. AUGUST: Høymesse i Vår Frue kirke

25. AUGUST: Høymesse i Karmel

SEPTEMBER

6.-10. SEPTEMBER: Nordisk biskopskonferanse i Einsiedeln [Schweiz]

16.-20. SEPTEMBER: Presteretrett og møte på Storfjord

Oppdatert pr. 7. mai

Den spennende historien om prinsesse Kristina av Tunsbergs reise til Castilla:

SOMMERLEKTYRE

Sensommeren 1257 la fire langskip ut fra bryggen i Tunsberg. Om bord var foruten prinsesse Kristina selv, kong Håkon IVs fremste geistlige og diplomatiske sendebud, hirdmenn, hoffdamer, tjenere og tjenestejenter, til sammen over hundre personer.

Oppdraget var å følge Kristina til bryllup i det spanske kongedømmet Castilla og Leon, der hun skulle gifte seg med en av kong Alfonso den vises fem brødre.

KJØP DEN PÅ NETT ELLER I EN BOKHANDEL NÆR DEG!

Reisen til al-Andalus (Kristina av Tunsbergs brudeferd til Sevilla, roman) av Per Erik Borge

Pavens bonneintensjoner

JUNI: EVANGELISERING

At prester, gjennom et beskjedent og enkelt liv, aktivt forplikter seg til solidaritet med de fattigste.

JULI: UNIVERSELT

At de som utøver lov og rett utfører arbeidet med integritet, og at urettferdigheten som råder i verden ikke får det siste ord.

AUGUST: EVANGELISERING

At familier gjennom sine liv i bønn og kjærlighet stadig klarere må bli «skoler for sann menneskelig vekst».

SEPTEMBER: UNIVERSELT

At politikere, vitenskapsmenn og økonomer må samarbeide om å beskytte verdens hav og sjøer.

Finlands katolske biskop går av

Vatikanet har innvilget biskop **Teemu Sippos** avskjedssøknad. Biskopen av Helsinki har hatt store helseplager etter en ulykke

i vinter. Biskop Sippo leverte sin avskjedssøknad etter et langt sykefravær i forbindelse med et stygt fall på isen rett før nyttår. Den 71-årige biskopen pådro seg en alvorlig hjernerystelse og har vært sykemeldt og i dårlig helsestilstand over lang tid. Biskop Sippo er nå biskop emeritus av Helsinki, og prosessen med å finne hans etterfølger vil skje etter de prosedyrer som er laget for dette (sede vacante). Den katolske kirke i Finland har rundt 15 500 registrerte medlemmer fordelt i åtte menigheter.

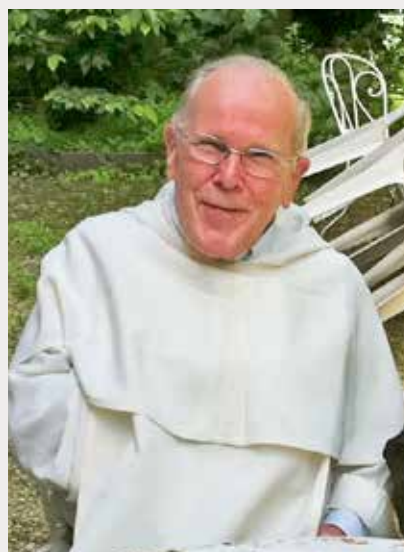
Per Klingberg O.P.

Han gikk døden rolig i møte, stundom med et muntert smil. På det obligatoriske spørsmålet «Hvordan går det?» svarte han de par siste år han levde med en selvironisk, liten latter: «Å, med meg går det stadig nedover!». Han var en nøktern realist, og fant ingen grunn til å forstille seg. Når han ikke lenger kunne gjøre nytte for seg, mente han det var på tide å ta farvel med denne verden og vende blikket mot den neste – selve målet for hans lange liv som legbror i dominikanerordenen.

Per Klingberg døde i Paris 11. mars, 84 år gammel. Budskapet berørte en stor vennekrets i og utenfor den ordenen han tilhørte. Han var ikke blant dem som stikker seg frem, men øvet en viktig gjerning som ordensbror og som en støtte for mange. Frater Per tilhørte «Prekenbrødrenes orden», den 800 år gamle urbane tiggerordenen med sterke intellektuelle tradisjoner. De fleste av ordensbrødrene der er prester, men det var ikke Per Klingbergs kall. Han så sin oppgave i de praktiske og administrative gjøremål som er nødvendig for å ivareta i et kloster. Det var her han utfoldet seg, men manglet ellers ikke innsikt og omfattende kunnskaper i teologi, historie, politikk og samfunnsforhold. En samtale med ham var alltid berikende.

Per Klingberg ble født inn i en solid, sosialdemokratisk familie fra Oslo Øst i 1935, og forbauset nok mange da han i ung alder ikke bare ble katolikk, men gikk i kloster – den første norske legbror siden reformasjonen. I 1959 avla han de løftene han kom til å holde i 60 år. Etter studier i Frankrike og Canada vendte han tilbake til Oslo, og ble raskt en sentral person hos dominikanerne i Neberggaten.

Det var i en glanstid for denne kommuniteten, et religiøst og intellektuelt kraftsenter som på det meste tallet et dusin profilerte norske og franske prester. Endringer i dette lille klostertilfellet førte imidlertid til at frater Per i 1978 flyttet til hovedklosteret for den franske delen av ordenen, *l'Annonciation* i rue du Faubourg Saint-Honoré i Paris. Her gjorde han i 40 år en uvurderlig innsats,

bl.a. som økonom. Han slo røtter i Frankrike, men holdt hele tiden forbindelse med en stor krets av norske venner. For oss som var så heldige å være blant dem, kjennes det som at en epoke er over.

Uforstyrret av turbulenser i og utenfor Kirken virkeliggjorde han klosterlivets idealer: et liv i sølibat, fattigdom, lydighet og omtanke for andre. Dertil hadde han en medrivende humoristisk sans som ofte kjennetegner mennesker med et stort alvor.

Under frater Pers bisettelse 15. mars, der også flere norske var til stede, preket lederen for den franske provins av dominikanerordenen, pater Eric T. De Clermont-Tonnerre over et ord fra Lukas-evangeliet: Han sa at frater Per hele sitt liv var lik den tjeneren som finnes i arbeid når husbonden kommer. I alle år tjente han sitt kloster med utallige materielle oppgaver og liturgitjeneste. Sykdommen gjorde ham svakere dag for dag, og gjorde til slutt all aktivitet umulig. Men hans lampe var fremdeles brennende de siste ukene: «Frater Per var en trofast ordensbror. Vi vil lenge huske ham slik han var blant oss: grei, likefrem, diskret, uavhengig, punktlig og undertiden ganske sta. Måtte han hvile i fred».

Frater Per var av hel ved, en trofast Kirkens tjener og et medmenneske uten svik.

Nils Heyerdahl
Jorunn Hope

Bombet kirke

Av Emil Boyson

Skapt som en drøm av fromme slekters bønn
reiste du dig fra jord. Ni hundred år
skiftet med høst og vår mens Herrens Hus
stod lik et tegn på Dét som ei forgår ...
Alene jeg, de siste tiders sønn,
har overlevd, og sett dig bli til grus.

ILLUSTRASJON: MALGORZATA PIOTROWSKA

Emil Boyson (1897–1979) var en av våre betydeligste lyrikere på 1900-tallet, en poet som uttrykker sitt møte med tilværelsens gåter i et språk som er rikt på både konkrete bilder og tankekraft. Han var en belest mann, påvirket av både fransk poetisk symbolisme og tysk filosofisk fenomenologi. Hva ikke så mange vet, er at denne lærde europeer i norsk litteratur var katolikk. Han var sky og tilbakeholden og røpet ikke mye om sitt personlige liv. Derfor er det kanskje ikke så rart at det ikke har lyktes redaksjonen å finne ut hvilket år han ble opptatt i Kirkens fulle fellesskap. Diktet «Bombet kirke» er hentet fra diktsamlingen *Gjenkjennelse*, som kom ut i 1957. Diktet viser også hans uvilje mot å modernisere sin rettskrivning.

Orker du å velge hvilket av barna som skal gå sulten til sengs?

 Caritas
Norge

-Av og til har jeg absolutt ingen mat å gi barna mine. Det er hjerteskjærende å ikke kunne gi dem annet enn en isbit å suge på for å stille sulten.

Yusmarelis

Småbarnsmoren fra Venezuela klarer ikke å mette sine tre barn. Hver dag er en kamp for å skaffe nok mat. Når er en pose maismel koster halvparten av en gjennomsnittlig månedslønn, trenger hun hjelp fra Caritas.

Vi er den katolske kirkens hjelpeorganisasjon og vi arbeider hver eneste dag, over hele verden, for å fylle tomme mager. Gjennom å sikre de minste barna næringsrik mat, og å lære familier og dyrke mer effektivt, forebygger vi sult.

Nå trenger vi din støtte. Din gave på 3-8 kr dagen kan gi barna mat.

Valget er enkelt - er det ikke?

Bli nullsult-giver og redd liv for 100 eller 250 kr i måneden.

Send SMS til 2160 – kodeord Caritas100 eller Caritas250.

Eller register deg på vår nettside: caritas.no/bli-fast-giver

#nullsult